

The image shows the front cover of an old book. The cover is decorated with a marbled paper pattern featuring large, irregular, brownish-gold spots on a dark background, with some red and black accents. The spine, visible on the left, is made of a dark reddish-brown leather. A small, rectangular, off-white paper label is affixed to the bottom left corner of the cover. The label has a thin black border and contains handwritten text in blue ink. The text is divided into two sections by a horizontal line. The top section contains the letters 'Ltn'. The bottom section contains a red checkmark followed by the year '1923'.

Ltn
✓ 1923

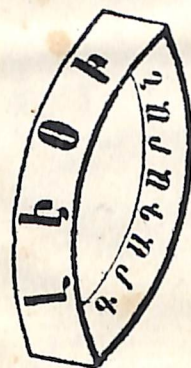
1999

v36

v1/4.

0001

1/9

Հայկազ Ռաֆայելյան:

ԳԱՌԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՅ

Ե Լ Ի Մ Ե Կ Զ Ո Շ

ԿՕՄԵԴԻԱ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՂ

ԿՕՄԵԴԻԱ

Աղբնական զրկնույն առաջին անգամ ներկայացրած է Թեֆլիզի ժողովուրդը
Լադոսկոյ 1870 թուի Մայիսի 4-ին:

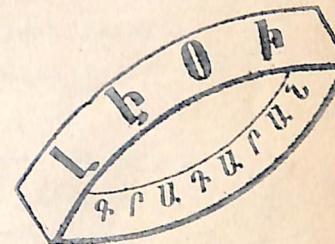
Հ. Բախման Բաղ.

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՂ

ԿՕՄԵԴԻԱ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՅԻ

ԹԻՖԼԻՉ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՅԻ ՏՊԱՐԱՆ

ՕՐԲԵԼԵՆ ՓՈԳՈՑ. 5

1884

858 /

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆԷ

ՍԱՐԳԻՍ, Հաբուստ վաճառական . . Պ. ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ †
 ԲԱՐԲԱՐԷ, նրա կինը ՕՐ. ԱՐԱՄԵԱՆՅ †
 ՄԻՔԱՅԷԼ, նրանց որդին Պ. ՉՄՇԿԵԱՆ
 ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ ՍՈՒՐԱԹՕՎ,
 գնդապետ Պ. ՄԻՐԱՂԵԱՆՅ †
 ՍԱԼՕՄԷ, նրա կինը Տ. ՄԷԼԻՔ-ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ
 ԱՆԱՆԻ, նրանց աղջիկը Տ. ՍԱԹԻՆԻ
 ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԷԼԻՉ ԲՐԻԼԻԱՆ-
 ՏՕՎ, մելեհատէր Պ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ
 ՎԱՆՕ, ԲԵԼԻՆՍՏՈՎԻՆ ԵՐԵՆ. Պ. ՏԷՐ-ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆՅ †
 ՆԱՏՕ, ԲԵԼԻՆՍՏՈՎԻՆ ԵՐԵՆԻԿԸ Տ. ՄԷԼԻՔ-ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ
 ՕՍԷՓ, վանօ ծառան Պ. ՄԻՐԱՂԵԱՆՅ †

Առաջին և չորրորդ տարածները հատարվում են Սարգիս-
 տանը, երկրորդն ու հինգերորդը՝ Սաբաթովի տանը, իսկ եր-
 րորդը՝ Բելինստովի տանը:

Անցքը պատահում է Թիֆլիզում 1860-ին:

4 / 923-60

38. 1931

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 23 Апрель 1884 г.

Типографія И. Мартиросіанца, Орбеліан. ул., 5

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՍԱԿՆ ՈՒ ՀԱԳՈՒՍՏԸ

ՍԱՐԳԻՍ, 55 տարեկան, եւրոպական սե հագուստով:

ԲԱՐԲԱՐԷ, 50 տարեկան, տեղական հագուստով:

ՄԻՔԱՅԷԼ, 27 տարեկան, եւրոպական հագուստով:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, 50 տարեկան, գինուորական հագուստով: Ուսերի վրայ գնդապետի վինձուոր սպիտակ ուսնոցներ, իսկ կրծքին 4-րդ աստիճանի սուրբ Գէորգայ սպիտակ խաչ (նշան քաջութեան): Հանդիսի նշանադրեստի վրայ ունի գնդապետի աստիճանին վայել և ուրիշ շքանշաններ ու շքադրամներ:

ՍԱԼՕՄԷ, 40 տարեկան, տեղական հագուստով:

ԱՆԱՆԻ, 19 տարեկան:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, 60 տարեկան:

ՎԱՆՑ, 25 տարեկան:

ՆԱՏՑ, 18 տարեկան:

ՕՍԷՓ, 20 տարեկան:

Եւրոպական

հագուստով:

ԾԱՌԱՅ, Սարգսի տանը, հասարակ սե չէր քէզկայով:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Սարգսի տանը մի զարդարուած սենեակ չորս դռներով՝ աջ, ձախ եւ երկուսը խորքում: Այս վերջին դռներից աջ *) կողմինը գլխաւոր մուտքն է, իսկ ձախը դէպի պարտէզն է տանում: Սենեակի աջ կողմը սփռոցով ծածկւած սեղան, որի վրայ դարպասն է մի քանի գրքեր, իսկ ձախ կողմը դիվան եւ սեղան: Ուր հարկն է աթոռներ եւ քաղկամուռներ:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱՐԳԻՍ, ԲԱՐՔԱՐԷ

ՍԱՐԳԻՍ, հաւելով աջ դռնէն, գլխարկէ չեւախէն, բարեւոյած: Իսկէնց էլ իր ասածի. «Հա ու չէ» չէ իմանում էլի:

Գլխարկէ չգտնէ և սեղանի վրայ:

ԲԱՐՔԱՐԷ, հեղեղելով:

Բթխիղտ խօ չիս կանա անի խղճին. տեսնում իս չէ ուզում, զօռով բան կուլի:

Նսրաւ է:

*) Աջ, չափ, պէտք է ընդունել հանդիսականների գերբից նայելով:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձէնդ, ձէնդ, դիւի քու միզն է, Բարբարէ, վուր էնէնց ղալիմ^{*)} է կանգնած:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վունց չէ, մէ իմ խիւքով է ապրում, մէկ էլ քու խիւքով:

ՍԱՐԳԻՍ

Նո^{**)} էլ էտ իմ տառն է, վուր ինչ ուղից հիզը գնացիր, ինչ տառն հիզը բանի տուիր ու վիւրջը բերիր էն տիզը, վուր վունց հօրն է լսում, վունց մօրը:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Թէ կի նա իր հօր վրայ էլ ու մօր վրայ էլ խելօք է, Նո ինչ անիմ էտումը, քն:

ՍԱՐԳԻՍ

Այ, այ, էտէնց իս խօսում դիւի վուր իրան էլ իս գժուեցնում է:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Գուն թէ գժուեցնում իս, թէ չէ Նո խակի էլ չիմ գժուեցնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ, ի՞նչ... Նո իմ գժուեցնում. արի ու հիզը խօսի:

*) Ա տառը մահակէտով նշանակած (շ) պէտք է արտասանել որպէս Թուրքաց ٢ կամ Վրացոյց ڃ:

**) Ե տառը մահակէտով նշանակած (չ) պէտք է արտասանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յի վանկը բառի միջում կամ վերջում՝ ձայնաւորից յետոյ. օրինակ՝ մա յիս, Գա յի անէ, երէնա յիս, Եսա յի, և այլն: Տես և ծանօթութիւն ԳէՊՈ կօմեդիայում:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Յաս ի՞նչ իս անում. ամալ աշքարա ասում է վուր չէ ուզում, դուն կի ուզում իս գօռով ուզիլ տա. ախար վուր խելօքը կու լսէ. Հա գժուեցնիլ է ու զը-ժուեցնիլ:

ՍԱՐԳԻՍ, չե-սէրը Բարբարէն:

Տօ, Ստեփան Գանէլիչը, Ստեփան Գանէլիչը, էն միլիօններու տէրը, ախչիկ ըլի տալի աղանջաքով, պա-ղանտաքով, էնղաղա վուր ու բաժնքով ու խելօքը չուզէ: Տօ, Հազիր ասիս թէ՛ վուր խելօքը չի ուզի:

Ման է գալի Բարբարէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ի՞նչ անիմ. իս տե՛սնում իս վուր նրա ուշի ու միտիլը Անանին է:

ՍԱՐԳԻՍ

Նո նրան Անանի կու շանց տամ, Հալա մէ մու-լաի տալ: Էտէնց էլ օլի՛ն, մարթ ձիւմէն վէր դալ իշին նստի, մարթ խալ ու խալիչէն թողնէ գեղնի վրայ գլորուի... Տէր օգորմած Աստուծ... Ը՛մ, Եա-դօր Սիմօնիչ, էս էր քու մտկումն էլի... Ինքան էկաւ ու գնաց, էնքան տարաւ ու երի, ինչքու աղու-նակի պէս էրեխիս խիւքեմէն արաւ խտակ: Բաս թէ Նո քու տակը մնացի, Եադօր Սիմօնիչ, էլ Նո մարթ չիմ ըլի, էլ էս գդակը գլիխս գգալի չի ըլի... Իս ինչ բանիր մօղա էկաւ, ախպեր, թէ հաղի տանը հաղի տղէն տուն ու դուս անէ, ձաշ գնալ, իրիգուն գնալ, ախչիկայ հիզ սաղ ու բաղ անէ, կ'օսիս նրա բիձու տղէն ըլի, ինչ է - հարւենիր ինք, կ'օսէ. հարւենիր չգառան ցաւ դառան, ներգնուց

պատիժ էկան զլիւս էլի: (Ձայնը փոխելով): Դուն էլ
ամէն սահաթի էս ճաշ սարքէ նրանց համա, էս
մուրարէք մօզ տօք, էս միրք առնուլ տու... Ի՞նչ
էիր ուզում էլի: Աստուծ քիզ կու հարցնէ, քիզ, Բար-
բարէ: Միխէիլի զժուեցնողը բաշտան ջէր դուն իս:
ԲԱՐԲԱՐԷ

Ի՞նչ հանգն իս խօսում, ա՛ մարթ, դուն վուր հէր
իս, ՚ես մէր չիմ, դուն վուր ուզում իս Միխէիլի
լաւութիւնը, ՚ես չիմ ուզում: Տեսնում իս իր ասածն
է: Ախար վրէն չարանում իս, էն խիլքի տէրն է
վուր վախենայ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բարէմց ասա ձեռներուն էլ պաչ անիմ էլի:
ԲԱՐԲԱՐԷ

Ո՞վ է ասում վուր ձեռին պաչ անիւ, ամա ամազ
իս արի, աշխատանք իս քաշի, ուսում իս տուի, բե-
րիլ իս մարթ իս շինի. քան, թող ինչ քէփը տայ էն
անէ է, քիզ ի՞նչ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինչ քէփը տայ էն անէ, վո՛ւնց չէ, ՚ես էլ զիփ
էտ թաղարիկումն իմ: Աստուծ գիգենայ, տանեմէն
դուս կ'օնիմ թէ էս բանումն ինձ չի՛ լսի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ճատ կի կու վախեցնիս նրան. էլի Աստծուն փառք
տո՛ւ վուր էտէնց խունար վուրթի է տուի քիզ, թէ
չէ քու դուս անելուն չէր մնայ ինչքու էսօր:

ՍԱՐԳԻՍ, Բարբարէ:

Էս կնիկն ինձ կու զժուեցնէ զրուստ էսօր, Աստուծ
գիգենայ:

ԾԱՌԱՅ, հանելով խորսի ոջ դռնից:

Աղա, Ստեփան Դանէլիչն է:

ՍԱՐԳԻՍ, շաւարում:

Ստեփան Դանէլիչը... վո՛ւրդի է, վո՛ւրդի. գիվիր
է կա՛մ:

ԾԱՌԱՅ

Ձէ, աղա, ներքիւր կալասկումը մնում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ անիմ հիմի, ի՞նչ մօղօնիմ... (Ծառային:) Գնա՛,
դնա, համեցէք ասա: (Ծառան դռն է գնում:) Արա
ի՞նչ ջուղար տամ, ի՞նչ, քիզ իմ հարցնում, ասա էլի:
ԲԱՐԲԱՐԷ, Բարբարէ:

Ինչ ջուղար գ'ուղիս տու. էն դուն, էն քու Ստե-
փան Դանէլիչը:

ՍԱՐԳԻՍ, աւելի Բարբարէ:

Ը՛մ, ը՛մ, մէ՛ մտիկ է...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Քու գլուխ չունիմ, քա՛...

Դնում է, Բայց Կանէլի Ստեփան Դանէլիչին
դռնէրո՛ւմ, շաւարում է:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

ՍԱՐԳԻՍ, առանցին:

Քու ռատո զալու սահաթն էլ, հըա՛...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Բարի լուս ձիզ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստծու բարին, համեցէք:

ՍԱՐԳԻՍ, հաշարո-Լէտմէ:

Ախար, Ստեփանն Գանէլիչ, ուր իս էլի ջափա քա-
շի. ինձ վուր հրամայել էիր, չէի գն:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԵԼԻՉ

Ինչ անիս, պարուն, ոխոր ում մօղ բան կ'ունե-
նայ նա ախտի զնայ... (Նառէլի:) Էլ ձիր թափաղին
չիմ մնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, համեցէք, զէթաղվա:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էտ ինչ խօսկ է, պարուն, էլ ինչ միր թափաղեն
է հարկաւոր, ձիր տունն է:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԵԼԻՉ

Ջնորակալ իմ, իմ քուր... Խիստ դաթրեցայ, էս
ձիր սանդուխտն էլ խօմա մէ ծէրը զեղնքին է, մէ-
կէլը 'երզնքին:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար, օխնած հոքի, 'ես էլ էտ իմ ասում վուր
դուն ուր էիր նիղանում, է. զիդիս քու խաթիր ինչ-
բու 'երզնքի վուռքը կ'էհամ:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԵԼԻՉ

Դիդիմ, զիդիմ, պարուն... Վա՛, նստեցէք է...
(Նառ-Տ էն՝ Բարբարէն Սաբիան Դանէլիչի աջ հոշն, ինչ
Սարգիսը չախ հոշն:) Ուրիշ ինչ բարին հարցնիմ, իմ
քուր:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Փառք Աստծու, հրամանքդ վունց իք:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԵԼԻՉ

Է՛հ, ապրում ինք էլի... (Սարգիս:) Անց էի կե-
նում էսթէնը, ասի քիզ էլ ուրախացնիմ. էն փօղ-
րազն ինձ վրայ մնաց, վունցոր ասում էի քիզ, էն-
դու վրայ շատ պակաս:

ՍԱՐԳԻՍ, զարհանալի:

Թէ քու Աստուծ կու սիրիս... Գնա ու գնա, Ստե-
փան Գանէլիչ, ա՛յ Աստուծ վուր կու տայ, երկու
ձեռով կու տայ է. էտ իս ինչի զազում կ'օնէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԵԼԻՉ

Դադումն էն է, աղա Սարգիս, վուր էլ մի ու-
շացնի էն բանը:

ԲԱՐՔԱՐԷ, հաշարո-Լէտմէ:

Դաշլա չանիմ ձիդ:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԵԼԻՉ

Չէ, չէ, իմ քուր, նստի, դուն էլ իմացի, 'ես
թաքուն բան բռնիլ չիմ սիրի. դուն էլ մէր իս,
կուլի զիդենաս էլ, քու Միխէլին ուզում իմ փեսայ
շինի իմը... (Յայ ասալ Սարգիս Վրայ:) Կ'օնէր էլի:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Տարի քիզ ումըր, պարուն, վուր մինձ բախտաւու-
րութին է միզ համա. ամա Միխէլին ասում է վուր
ջէր կնիկ ուզելու միտի չունիմ, կ'օնէ:

ՍԱՐԳԻՍ, Բարբարէն:

Է՛հ, դուն ինչ զիդիս: (Սաբիան Դանէլիչին:) Գուզէ
էլ, Ստեփան Գանէլիչ, ու ձեռիդ էլ պաչ կ'օնէ, քու
արիւր:

ԲԱՐՔԱՐԷ, հաշարո-Լէտմէ:

Տէր օղորմած Աստուծ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, Բարբաբէն:

Ումիկ ունիմ վաղ բան չիմ ասում, իմ քուր: (Սար-
գիւն) Պիտի շտապեցնիս, աղա ջան, դիւի էրկու շա-
վաթ չի քաշի ինչքու էն փոքրաթը կու հաստա-
տին. ասում իմ վուխտի ըլի, վուր քու տղին կառա-
վարիլ տամ էս բանը, էլ ուղարկիւն շանգը
չգցիմ մէկ էլ: Դիւիւնանցը փորցեցի, դիւիւնքը
խափեցին անիծածները, դիւի իրանց կուռը տաշեցին:

ՍԱՐԳԻՍ

Նրանց աղաթն է, ինչ անիւ, Ստեփան Դանելիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Է՛հ, պլոկեցին, ասում իմ, աղա ջան, պլոկեցին:

ՍԱՐԳԻՍ

Աբա էտ հանգի բան վունց կ'օնէ իմ Միխէիլը.
արխային կ'աց, Ստեփան Դանելիչ, իմ հոքին էլ գի-
դենայ ու նրա արիւն էլ իմ ասում, վուր դէնիշկէն
ինչ է, մէ՛ դէնիշկումը չի խափի քիզ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Էրնէկ էլաւ իմ Միխէիլին:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Էտէնց վուր չըլիմ ճանչնում, խօսմ էսէնց էլ տաք
տաք չիմ ըլի կպչում. ումը տամ իմ ախշկան վուր
ձեռիս չալաջ անին. ամա մէ խօսկով ձիւր տղին 'ես
էն գլխէն հաւնեցայ: Խօ գիդիս, ինչ մտկումս մէկ
գրի, պիտի կատարիմ ու վիրջը թէ նա էլ կու խա-
փէ ինձ, թո՛ղ խափէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Էն օրը մահ ըլի ինձ:

ՍԱՐԳԻՍ, Քի՛մ ծիծաղու՛մ:

Հը', հը', հը'... ինչ լու ասում, Ստեփան Դանելիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Խօսկի վրայ իմ ասում թէ չէ խափելու ինչ ունէ,
իրն է ու իրը: Էն մէ ախշիկն ունիմ էլի, իմ քուր,
մէկ էլ մէ տղայ. հալալ կէս կ'օնիմ կայինքս, կէսը
մէկին, կէսը մէկէլին:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Աստուծ երկուսին էլ քիզ տայ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, շարունակելով:

Թո՛ղ խափէ, տեսնիմ ինչումն է խափում: (Ծիծա-
ղելով) Հը', հը', հը'... իմ կամքով վուր կէս կայինքս
տալիս իմ, էլ էստու վրայ աւելի ինչ գ'ուղէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու արիւր, Ստեփան Դանելիչ, դրուստ Աստու-
ծորմութին է էտ բանը ինձ համա էլ, նրա համա
էլ. ամա էն օրն էլ ասի վուր մէ քիչ պիտի ժա-
մանակ տաս, ինչքու մէ տիղ մէկ-մէկու ուստ գան,
թէ չէ խօսմ գիդիս, փուղն ու մէրու պանտէն նրա
համա դիւի մէկ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Վա՛, հէր օխնած, էտ խիստ է երգարանում բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչի, Ստեփան Դանելիչ, էրէգ մէկ, էսօր էրկու,
ջեր էտէնց ինչ վախտ է անցկացի. էս մէ էրկու
շաբթումը կու վրայ բերիմ էլի, բաս էլ ինչի հէր
իմ, վուր էտ էլ չկանենամ: Ամա թէ ինձ կու
հարցնիս, 'ես ասում իմ վուր մէ տիղ ուստ գան,

դօստանան. ինչ անիա, ասում ին՝ հիմի մօղէն է-
տէնց է, կ'օտէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Խիլքումս նստում է ատածդ, աղա ջան, բաս ջէր
էտու վրայ պիտի փիքը անինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս, բաս, Ստեփան Դանէլիւ, ՚ես կու իմաց անիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ի՛հ, նիրողութին, զլիացաւութին տուի: (Վէր է
էն՝... Տէր... հէտ... էն:) Մնաք բարով, էս օրե-
րուն կու մնամ քիզ, աղա ջան, էլ մի էրդարացնի, քու
հօրն օղորմի:

ՍԱՐԳԻՍ

Վրայ աչկիս, վրայ աչկիս, Ստեփան Դանէլիւ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Աստուծ վիրջեներուս բարի անէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ամին, ամին, Տէր Աստուծ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Աստուծ վարժիքդ զօրացնէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Երգար օր ունենաս, իմ քուր, Աստուծ քու Մի-
լէիլին պահէ, լաւ դաւակ է, լաւ. էրնէկ չի բլի իմ
Վանօն էլ նրա խիլքն ու վարքն ունենայ... Թէ-
զուզ էնդու կէսը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչն է պակաս, Ստեփան Դանէլիւ, անմիդ իս
գանգաւում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ի՛հ, աղա ջան, խիտ ջէհէլութիւններ է անում
է... Մէ էս բանը պրծիլ էր, ասում էի, ու իժում
պիտի նրա վաւորմն էլ բախաւ զցիւմ, թէ չէ ա-
նումս իստակ բէղնամ կ'օնէ, քու արիւր:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուծ մէ լաւ հալալ կաթնակիրի արժանի անէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Աստուծ էնէնց բախտաւորէ, վունցոր ձիր սիրտը
զ'ուզէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Բերանդ շաքար, իմ քուր: (Դնո՛ւ է ի ճանապարհ
յէտ Դանէլիւ:) Ղուրթ, Սէրգէյ Տարասիչ, ինչ միտս
էկաւ, Սուրբութիւնք մնամ էտի ձիզ մօղիկ հարմներ
ին. ում տանն ին կենում, խօ չիս զիզի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իրանց տներումը, հէնց էտի էւէտ, դրուստ էս
տան դէմուդէմը:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ի՛հ, աղբաթդ խէր բլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ կ'օնէիր, Ստեփան Դանէլիւ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Վաւելի, աղա ջան, էն օրը Սօրբանիւմը բարեկ-
մացանք, սո՛ւ էն վուր իղճերու համա բալ էին տարքի:

ՍԱՐԳԻՍ

Հա՛, Հա՛, Ստեփան Դանէլիւ, իմացիլ իմ: Չիմ զի-
զի... (Բարբարէն:) Վուր օրն էր... (Ստեփան Դանէլիւն:)
Եագօր Սիմօնիչի կնիկը միր տանն էր, չիզ էր ասում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Չատ լաւ խալիս ին էրեւում ալ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Դիախ, մարթը դրուստ Ատաճու զառն է:

ՍԱՐԳԻՍ, ԽԱՆԵՆԻՆ, ԿԹԵՐ:

Նրանց անումն էլ կտրուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, շարունակելով:

Ախչիկը խօ մէ հայերէն է խօսում, վուր քեփը
զու քայ մարթունը, քու արիւր:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիդիմ, գիդիմ, Ստեփան Դանելիս:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Խիստ դուր էկաւ է. խնդրեցի վուր միզ մօզ գնալ
զալ ունենան: Ո՞վ գիդէ վուրնց ռատտ գալ, ատում իմ
վաղօրօկ էւէտ տունը գիդենամ, վիդիտի վուխտը
էլ դէս ու դէն չննդնիմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հէնց միւր տան դէմուդէմն է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Չնորակալ իմ, իմ քուր, մնաս բարով, աղա ջան:

Սարգիսն չեւս է պալ իս:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԼՕՄԷ

ԲԱՐԲԱՐԷ, ԽԱՆԵՆԻՆՆ ՍԱԼՕՄԷՆ ԵՐ ԴԻՄԻՏՐԻՆ Ե ԳԼԽԱՆՈՐ ԴԻՄԻՏՐԻՆ:

Քան, ալ ինքը Սալօմէն: (ՍԱԼՕՄԷՆ) Համեցէք:

ՍԱԼՕՄԷՆ ԴԻՄԻՏՐԻՆ Ե ԶԱՄԱՐՈՒՄԷ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Վան, էս լաւ ռատտ էկանք, հէնց ձեզ վրայ էինք
խօսում, համեցէք:

ՍԱՐԳԻՍ, ԽԱՆԵՆԻՆ:

Վուր չըլիմ ամանչում, սաղ սաղ կ'ուտիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, ՍԱԼՕՄԷՆ:

Վուրնց իք, իմ քուր, Եագօր Սիմօնիչս վուրնց է:

ՍԱԼՕՄԷ, ԺԱՆՆԻՆ ԵՐ ԶԱՄԱՐՈՒՄԷՆ:

Ատտուճ ձիւր մէ օրը հազար անէ, լաւ ինք. հրա-
մանքդ վուրնց իք, էրեխէրքը խօ լաւ կան, գէնացվալէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Փառք Ատաճու, դիվուրնքս սաղ սալամաթ ինք...

Միւր կուռը մէկ չանցկացաք:

ՍԱԼՕՄԷ

Միզ համա մինճ պատիւ է, պարուն, էլի վուր
դու քանք: (Աջ ու չախ նայելով) Վուտի վրայ լինչի
իք. (ՍԱՆԴՈՒՆ ԴԱՆԵԼԻՆ) Համեցէք, դէթաղվա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Իս է գնում էի վուր հրամանքդ տուն էկար...
Հարկաւոր խօսի ունէի սրա մօդ, ատելուս ասի, հիմի
դուք խօսեցէք, իս էլի մէ քանի տիզ բան ունիմ:
Ի՛հ, մնաք բարով: (ԴԱՆԵԼԻՆ) Մախլաս, չարչրվում
ինք էլի: (ՍԱՐԳԻՆ) Էլ մի ճոճուեցնի ալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջուխտ աչիկա, Ստեփան Դանելիս, ջիբումդ գի-
ղացի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, ՍԱԼՕՄԷՆ:

Իմ կուղմանէ Եագօր Սիմօնիչին կ'օտիս վուր միզ
չմոռանայ ու ախչկաղ շատ ու շատ բարով... (ՍԱԼՕՄԷՆ)

ողջանա՞հ է:) Ապրիա ասա՛... Խիտտ լաւ ակնիկ ունիս, իմ քուր, բախտաւոր կնիկ իս 'ես ու իմ հոգին... Ղրգէ միւր տուն, քու հօրն օղորմի, ակնիկս կու ուրախանայ: (Դնո՞հ է, աճե՞ս հեռո՞հ էն:) Մի նիզանաք, խնդրում իմ: (Սորգո՞ն, գլխո՞ւրդ Դոհ:) Քու հօրն օղորմի ձեռք վիկալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛, Ստեփան Գանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Է՛հ, թարգը տո՛ւ, աղա ջա՛ն է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչի, ի՞նչի, իմ սլարտին է, Ստեփան Գանէլիչ: Դո՛ւս էն գնո՛հ:

ՏԵՍԻԼ Դ

ԲԱՐԲԱՐԷ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ սառած մնացի, քա՛ն... (Նսո՞հ էն:) Լիզուս կապուեցաւ գրուտտ... Եարար նրա պէս պատուական մարթ էլի կու՛լի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Է՛ն դօլլաթն ո՛ւմը տաս, Սալօմէ, վուր դիփունի համա պատուական չըլի:

ՍԱԼՕՄԷ

Էլ մի ասի, Բարբարէ ջան, գլխեմէն ինչքու վուտը զըմզըմում է... ասում ին 'երեք չորս միլիօն աւել կ'ունենայ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Էլի ինչոր նուր փողրաթ է վիկալի... մէկը տասը կու դադէ, կ'օսէ, ասում էր հիմի:

ՍԱԼՕՄԷ, յոգո՛յ հոնէլով:

Ը՛մ... ինչի չի դադի... ջուրն էկիլ է միգպէսնեւուն է տարի... Քանի ջէր ասի իմ մարթուն, վուր մէ փողրաթ վիկալնէ. ամա էնդուրն էլ շնուք պիտի, ինչ անիս:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Մենակ շնուքի բան չէ, Սալօմէ ջան, Աստուծ ումը կու տայ, կու տայ. ամա ինձ թէ կու հարցնիս, օջովի դօլլաթն աչկումս չէ դալի... կու մեռնինք դիփ էտի կու մնայ... չուրս գաղ պատանքն ու միւր ջանք. թող մօդ անին քանի կանան:

ՍԱԼՕՄԷ

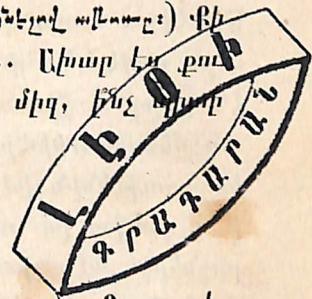
Ախալաղլախ նրանց գլխին: (Մօռէյնէլով ալուսէ:) Քի մօդ բանի իմ էկի, Բարբարէ ջան... Ախար էն քու Միխէլը վուր էսէնց սրտով կալիլ է միգ, ինչ պարանինք:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Կու՛լի դուր չէ գալի ձիգ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վո՛ւյ իմ աչկին, էտ ինչ իս ասում, Բարբարէ ջան. էն օրը մահ ըլի ինձ, վոնց թէ դուր չէ գալի... էնէնց սիրում ինք նրան դիփունքս ու պատվում, վունցոր միւր տանու վուրթուն... Նա ուրիշ աղիգ մաղիգն է. շատ ծնող պարծենայ վուր նրա պէս վուրթի չունենայ... Անանիս խօմ նրա մօդ

էնէնց է, վունցոր քուր ու ախպէր. ամա մէ բանով պիտի քութահ ըլի թէ չէ:

ԲԱՐԲԱՐԻ

Իմ ձեռին ինչ կայ, Սալօմէ ջան... Գիդէ Արաբիչը վուր քու Անանուն էնէնց գուզիմ իմ հարս ըլի, վունցոր հոքուս համա արքաութիւն. ամա ինչ անիմ վուր Միխէիլի հէրը կրակ է վէր ածում... Հէնց էսօր էլ խօսկ վէր ննդաւ, քու արիւր: «Տանէն դուս կ'օնիմ թէ էտ բանը կուլի», կ'օսէ: Աբա ինչ անիմ, Սալօմէ ջան:

ՍԱԼՕՄԷ

Վո՛ւյ քուանամ 'ես, էտ հանգի բան վունց կ'օնիմ, աշխրքի զէնօ ու մատիարայ խօ չիմ գառնայ: 'Ես վուր ասում իմ, ասում իմ համովութենով ըլի բանը, թէ չէ ինչ լազաթ ունէ: Լաւ տղայ է քու Միխէիլը, հատը չունէ, քու արիւր. ամա 'եթէ իր հօրն ընդէմ կուլի, ինչ կ'օնիմ, ինչ արած կուլինք էն չախը... Անանուս վուր տալիս իմ, Բարբարէ ջան, 'ես մենակ Միխէիլին չիմ տալի, ձիգ իմ տալի, ձիւր կարողութենին իմ տալի, թէ չէ դարդակ չինովնիկը ինչ գլուխս իմ տալի... Հիմի ինչ անինք, վուր ուրիշներու պէս բահր ու բաթինք չունինք հաղիր. համ փուղ, համ էլ էն հանգի ախչիկ ո՞վ կու տայ ձիգ ախար, եա գլուխս էն տիղն ո՞ւր գցիմ վուր իմ վուտով զամ ու ձիգ աղանջաք անիմ:

ԲԱՐԲԱՐԻ

Վայ, աչկիրս քուանայ, Սալօմէ, թէ օմքնու բաժինքը եա իմ այնումն ըլի դալի, եա Միխէիլինը... 'Եա պրծնի ամեն ցաւեմէն, վուր դրուստ իմ ասում:

Ասած է. «Սուխ ու հաց, սիրտը բաց». ամա էլախտ էլ ասի վուր հէրը ղաբուլ չէ անում:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս իմ չարէն ինչ է, Բարբարէ ջան, մէ բանով կտրական արէք թէ Աստու՛ձ կու սիրիք, ան հա, ան չէ... 'Ես էլ ախչկայ տէր իմ, հէնց բունէ ճօշալու իմ դառի, քու արիւր... Թէ կուլի խօ խիստ լաւ, թէ չէ ու Միխէիլին գէմուղէմը կ'օսիմ, Աստու՛ձ գիղենայ, վուր մէ քիչ վուտը վիգ խփէ... Խալիսի խօսելու ո՞ւր իմ դառնում անմիղ տիղ:

ԲԱՐԲԱՐԻ

Ինչ անիմ, Սալօմէ ջան, 'ես էլ մոլորվիլ իմ, Աստու՛ձ գիղենայ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քիգ կտրականն ասիմ, Բարբարէ, մէ քանի օր էլի կու մնամ, ինձ ջուղաբն իմաց արա... Հալբաթ 'ես էլ միւր գլխի չարէն կու տեսնիմ: (Ուրի չայն է շա՛ւ, շա՛ւրէ՛՛ է:) Մնամ վուր քու մարթն է: (Վէր է էնո՛ւն:) Գնամ, ղալմաղալ չբաց անէ: (Բարբարէն է Վէր է էնո՛ւն:) Մի նիղանա, գէթաղվա, 'ես էսղանց բախտեմէն դուս կ'էհամ, (Գնա՛ւ) ճանփին չուստ գամ:

ԲԱՐԲԱՐԻ, ասանքին:

Չար սատանէն ուստ դայ քիգ:

Հէրու՛մ է Սալօմէն:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա ո՞ւր իս ջափա քաշում, գէնացվալէ:

ԲԱՐԲԱՐԻ

Ինչ կայ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իմ ումիկը դուն իս, Բարբարէ ջան:

— — — Դուսն է Գնոմ Դէպի պարտէզը:

ՏԵՍԻԼ Ե

ԲԱՐԲԱՐԷ, յէպոյ ՍԱՐԳԻՍ

ԲԱՐԲԱՐԷ, Դէմի, Խառն Գաւի:

Քու աչիկն էլ. խիղճ էրեխիս ջաղօից դրուստ:

ՍԱՐԳԻՍ, Վերադառնալով:

Իր բնիստը վուր զնաց, թէ չէ մէ բէտրուու կ'օ-
նէի էս ջգրած սրտիս վրայ, վուր էլ յաւիտեան վունց
դէսն էին էկի, վունց Միխէիլին տեսի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հիմի էտ էր պակաս:

ՍԱՐԳԻՍ

Հը՞, էրկու-էրկու դէգա նստեցա՞ք, խօսեցա՞ք, ձե-
ւեցի՞ք, կտրեցի՞ք, 'ես վունջիչ էլի... Մուլաի տան
հալա. հէտի օր կանգնեցինք 'ես նրանցը, վուր ա-
սին՝ հա՛... Խօ տեսար, տեսար էն պատուական մար-
թուն, խօ քու անդճով իմացար հիմի էն խօսկիրը.
էն էլ 'ես էի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Խուլ խօ չէի. ամա Աստուծ կու վիկալնէ, վուր
էտէնց սուտ-սուտ ումիկնիր տուիր էն մարթնն. խօ
գիգիս վուր Միխէիլը չի ուզի:

ՍԱՐԳԻՍ

Այ կու տեսնիս թէ չէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վունց չէ, աւտաս աղանչաք անէ:

ՍԱՐԳԻՍ, ասալի՞ բարիացած:

Բարբարէ, հիւացի աչկեմէս, թէ չէ քիզ էլ ու
նրան էլ էս սահաթիս... բերնումս ինչիւր է գալի:

ԲԱՐԲԱՐԷ, Բարիացած:

Մէ խիստ չարացի, խիստ, հէնց զիգենաս աշ-
խրքի տէրը դուն ըլիս... (Ասանչին): Լաւ տարի քիզ
գալ լաւ իքմին դուն իս դառի:

Բարիացած դուսն է Գնոմ չախ դանից:

ՏԵՍԻԼ Զ

ՍԱՐԳԻՍ, Դէմի:

Ըմ, ձիր քօքը, քօքը... Ինչ ստիղծելու էր կնիկ-
արմատը վուր ստիղծից Աստուծ... (Բարիացած Դան է
Գալի կրծքին խիչիւն) Ախ, Միխէիլ, քու խիւքն էլ
անիծուի, քու ուսումն էլ: Դրուստ կուր ջինս է ա-
նիծածը. ախար Թորոսի թուռն է է. հսէնց էլ մըկ-
րատ: Համով ասի չէ, աղանչաք արի—չէ, ջգրուե-
ցալ—չէ, չարացալ վրէն—չէ... պտիկ էլա մալինց
ըլի, մէ ոօղղատրաք անիւմ... Ի՞նչ անիւմ, վունց
կտրիւմ... ախար քարալիի տօլ դօլլըթին ածկի է
տալի ու շուռ է գցում... հսէնց էլ մարթ: (Ասա-
նչին, յէպոյ իբրեւ Բէ Դան Դաւթիւնի): Մո՛ւ, սո՛ւ...
(Սպասանչի չալի) Օ՛, Միխէիլ, մուղայիթ կանց, փիս
բան էփուեցաւ զլիսումս:

Գլխառը դանից Դանոմ է Միխէիլը:

ՏԵՍԻԼ Է

ՍԱՐԳԻՍ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՍԱՐԳԻՍ, Երէս Լա-Ռի-Նիյ յեայ, Ռիչարդ-Միքայէլը և
դռնի Տոմ Դիւզաւաժ է:

Ամա չէ, Բարրարէն զրուստ է ասում, էլի կուլի
Համովութենով բան դառնայ: (Մաքէնայի Միքայէլին
և Կալիպրա-Նիւմբէ:) Ախար, օրս ուր իս սիւնում,
վնւրթի, ինչ զէթ իմ արի քիզ. աշխրքին դուն իս
խրատում, վնւրթի, էտէնց վնւրթի կուլի վնւր դուն
իս վարվում քու հօր հիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ախ, հայր իմ, սպանիր ինձ ու վերջացրու:

ՍԱՐԳԻՍ

Աբա էտ խօսկ է վնւր դուն իս ասում, վնւրթի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրիշ ոչինչ չէ մնում ինձ ասելու:

ՍԱՐԳԻՍ

Նստի՛ էստի, վնւրթի, նստի՛: (Նստում է. Ռիչարդ
յեայ Միքայէլը Երէս Լա-Ռի-Նիյ է Լիւնա-Միքայէլին
և Կալիպրա-Նիւմբէ:) Աբա մէ փիքը արա թէ ինչ
իս ասում: Ասում իս վնւր կինքդ չիս խնահում ինձ էլի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո:

ՍԱՐԳԻՍ

Լաւ, ասածդ վնւր արարմունքիդ նման չէ. մարթ
վնւր մարթուն կինք չխնահէ, նրա համա էլ ամէն
բանը պիտի վիզն առնի թէ չէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ո՛չ, հայր իմ, ո՛չ, ես պատրաստ եմ որեւիցէ
վտանգի ժամանակ քեզ ազատելու համար կեանքս
զոհել, բայց դու կամենում ես որ ես ամէն օր մա-
հին երանի տամ. այս ո՛չ մէկ որդի պարտական չէ
իր հօրը:

ՍԱՐԳԻՍ, Կալիպրա շարժելով:

Աբա ինչ խօսիմ քի մօղ, վնւրթի, էն լաւ չէ՞ ՚ես
մեռնիմ, կանց քիզ էրնէկ տալ տամ մահը: Իմ չա-
լիշն ինչ է ախար, չիս իմանում. զարթնի քու բախ-
տաւորութիւնը ուրիշ ինչ կանամ ուզի ՚ես քիզ համա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Է՛հ, հայր իմ, դու քո տեսակ ես հասկանում
բախտաւորութիւնը, ես իմ տեսակ. ինչքան որ խօ-
սենք այս մասին, մենք միմեանց չենք կարող հաս-
կանալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Իմ ասածը զիվունքը կու հասկանան, դուն իս
վնւր չիս հասկանում. ամա քու ասածը ՚ես չիմ
կարծում վնւր քախկումը մէ մարթ ըլի, վնւր կանենայ
քիզ հասկանա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես կարծում եմ որ ամէն զարգացած ազնիւ մար-
դու համար իմ ասածը շատ հասկանալի է:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու արիւր զիզենայ, վնւր վնւր ազնիւ կանայ
հասկանա քիզ, վնւր քախկն:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Ժպտալով:

Այդպէս ես նայում զործին, որ միմեանց չենք հասկանում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Լաւ է հէնց ապրիս, էգգամինի վախտ չէ. 'ես քիզ ատում իմ քու խէրը ճանչցի, թէ չէ, Աստուծ զիդենայ, ջրատար կու մնաս քախկումը: Աբա մէ աչ ու ձախ մտիկ արն, մէկը կա՛յ վուր քու հանգն ըլի վարվում, քու հանգը ժաժ գա՛լի: Խօսկերով շատ բան ին ասում, շատ բանիւր ին քօվլանում, ինչ հաջաթ, խօսկը խօ փուղով առնելու չէ, վուր հէսաբով մըս- խին. ամա դուն նրանց արարմունքին թամաշա ա- րա: (Միշտէլը անհամբերութեան է յոյս արալիս:) 'Երեք քու տօլ իմ, 'ես շատ բան իմ տեսի քախկումը, ա- ռանց խէր օջով օջովու բարի լուս չէ տալի:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Կառնա-Նէմաճ:

Այո, այո:

ՍԱՐԳԻՍ, շարունակելով:

Օմքնու մէջը խէր կա՛յ, զիւիունքը միպրաճանջի պէս զլխին մօդ ին ըլում, լաւ մարթն էլ նա է էրե- ւում, խեղօքն էլ նա է էրեւում, զիդունն էլ նա է էրեւում, արթարն էլ նա է էրեւում. ամա մարթ ինչ գ'ուղէ արթար ըլի, ինչ գ'ուղէ խեղօք ըլի, ինչ գ'ուղէ զիդուն ըլի, թէ խէր չկա՛յ նրա մէջը, հա- լալ ախպէրն էլ էրեսը շուռ է տալի նրամէն, ուր մնաց վուր մէկէլնիրը: Խօսկերով կի, տարի քիզ ումբը, ինչքան գ'ուղիս կու գովին, ամա զիւի դարդակ՝ «Բօշ չանախ, բօշ չվալ:» Տօ, առանց խէր թաքաւուրն էլ

թաքաւուրի հիդ բարեկամութիւն չէ անում, ինչ իս ասում դուն:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Կառնա-Նէմաճ:

Կատարեալ տանջանք է:

ՍԱՐԳԻՍ

Օջովիմէն քիզ խրատ չի հասնի, վուրթի. փառք Աստուծ, տեսնում իմ խիլքով խեղօք իս. ամա 'ես ուրիշ իմ... 'ես վուր կամ, քու հէրն իմ, ուզում իմ ինչ 'ես փորցուիլ իմ՝ իմ փորցածն էլ զիդենաւ, վուր փորցուելու վրա՛ էլ նուր մէկանց ժամանակ չկորցնիս: Լաւ զիդացի, վուրթի, զիւի սուտ է էս աշխրքումը՝ սէրն էլ, բարեկամութիւնն էլ, ասկակա- նութիւնն էլ, մէ բանն է զուրթ...

ՄԻՔԱՅԷԼ, Կառնա-Նէմաճ:

Փողը:

ՍԱՐԳԻՍ

Հա, ապրիս. զիւի փուղը, փուղն ու փուղը. ա- ռանց փուղ զիւի մէ գրօշ: Փուղ ունիս՝ աշխարքը քունն է, թէգուղ քաջալ ըլիս, թէգուղ լիմար ըլիս, թէգուղ հուտած ըլիս, զիւիունի համա սառը շաքարը դուն իս, օջով քիմէն չի բեգրի: Դարդակ խճմտանքն ու զիդութիւնը վունչիչ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաւական է, հայր, ալդքան խրատները: Միթէ ես ինքի չեմ հասկանում, որ աշխարհիս մեծ մասն ալդ- պէս է. բայց ալդ չէ նշանակում թէ աչն վարմուն- քը, որ ուրիշները կողմից անգամ ինձ զգուանք է պատ- ճառում, ես ինձ թոյլ տալի անձամբ կատարել... Ես նպատակ չունիմ ուրիշները պէս հարստանալ, և

Հաստատ կանոն եմ դրել որ ես միայն իմ սեպհական աշխատանքիս լինիմ պարտական:

ՍԱՐԳԻՍ

Ո՞վ է խլում, ախար, քու աշխատանքը քու ձեռնեմէն. աշխատէ, աշխատէ, շատ լաւ էլ իս անում. Աստծու դուրեկանն էլ էտ է. ամա հաղիր հաղրաբաշի աշխատանքը վուր քեզ թաղուլի պէս թաւազա ին անում, ինչի իս էրեսդ շուռ տալի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այսինքն պարոն Ֆրիլիանտովի հարստութեան մէկ մասը, որ նա տալիս է իր աղջկան իբրեւ բաժինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Հա, ինչ փիս բանէ, ախար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն՝ որ ես նրա աղջկան չեմ հաւանում, և երբեք էլ չեմ կարող հաւանիլ: (Լաւ-ըն-ն:) Ես արդէն ընտրել եմ մի այնպիսին, որնոր կատարելապէս համապատասխանում է իմ գաղափարներին... Եւ եթէ այդ ևս չլինէր՝ ես մեծ անպատուութիւն կը համարէի փողի համար պսակուիլ:

ՍԱՐԳԻՍ

Տօ, մենակ դուն խօս քախկումը. ախար մէծախիտ զարուհ քու քան, մենակ դուն դուս էկար դիդունն աշխրքումը. չէ՞ վուր քու ննդրրտիքն էլ քի պէս ուսում առած էին... Աբա վճարն արաւ ինչոր դուն իս ուզում անի. ո՞վ ուզից մուքթ ախչիլի, վուր դուն իս ուզում. ո՞վ ածկի էրիտ բահր ու բաժրնքին, վուր դուն իս ածկի տալի... Քանիսի անումը գ'ուզիս տամ: (Լաւ-ըն-ն:) Իկան, փրփուտացին, քու

հանգի բանիր շատ ասին. էս մարթութին, ասում է. էս սէր ու միաբանութին, ասում է. էս խղճի պահպանութին, ասում է. ամա վիրջը վուրդի էրկու հազար ու 'երեք հազար թումնի ձէն իմացան, տուտինգ տալով ձեռն էնդի կպցրին: Տիս, վուր մի քաղաքը նրանք լաւ ճանչցան ու էնէնց էլ վարուեցան, հիմի դուն իս ուզում օրինակ դառնա դիփունանց համա: ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ոչ ոքի համար օրինակ չեմ կամենում դառնալ, հայր, ինչ որ խելքս կտրում է ու խղճմտանքս տալիս է, այնպէս եմ վարվում: Իմ ընկերներից մէկ քանիսին օրինակ ես բերում, նրանք ինչ լաւ օրինակ կարող են լինել. ամբողջ իրանց կեանքում աշխատում էին արդարութեան սանդուխքը բարձրանալու, բայց վերջին աստիճանին չհասած՝ ճանապարհից յանկարծ վայր գցեցին իրանց: Ես տեսնում եմ որ շատերի համար նրանք պարծանք են, շատերը երանի են տալիս նրանց, որ ոչինչ չունէին ու այժմ երեք յարկանի տներ են ձգել, կառք ու կարետաներ սարգել. բայց այն մարդու համար, որ ունի այստեղ (Ձեռքը կը շարժէ և խփոս:) սիրտ ու ազնուութիւն, նրանք կորցրին իրանց մարդկային արժանիքը... Չէ, չէ, հայր, չէ, իմ համոզմունքները խորը արմատներ են ձգել սրտումս, և միայն այն ժամանակ կարելի է հանել նրանց, երբ խելքս կը կորչի և սիրտս կը մեռնի: (Լաւ-ըն-ն:) Ստեփան Գանէլիչի աղջիկն ինձ բոլորովին յարմար չէ, նրա համար շատերը կան, որոնք նրա փողով և բաժինքով իրանց շատ և շատ բախտաւոր կը համարեն:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս քու միտին ինչ է, հէնց ապրիա, դրուստն
ասան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ միտքն արդէն քեզ յայտնի է, հայր, իմ ընտրածն
Անանին է, բացի նրան ես ոչ ոքի հետ չեմ կարող
կեանքս կապել: (Ասալ Գայլ Բաս-Տէ Է Էօր Յէ-Էր:) Աղաչում եմ քեզ, հայր իմ, արդեւք մի լինիր եր-
ջանկութեանս. զու խաղիտես, հայր, որ մինչև ծանր
ու բարակ չէի մտածել, ես այսպէս հաստատ չէի
խօսել: Իմ սէրը մի նմանեցնիլ այն սիրոյն, որ մարդ
մի գեղեցիկ աղջիկ է տեսնում և նրա գեղեցկութեամբ
խօսոյն յափշտակվում: Անանու խելքը, խղճմտան-
քը, վարքը, ինչպէս մէկ բան կշռես, այնպէս կշռել
եմ, և հաստատ համոզուած եմ որ նա այնպիսի կին
կը լինի ինձ համար, որպիսին ես վաղուց ցանկանում
էի և երազում:

ՍԱՐԳԻՍ, ԲԱՍԷՐԸ ԲԱՐՅԱՅՆԵԼՈՒՄԷ

Լաւ իս ասում, վուրթի, ամա վուր փուղ չունէ.
դուն «Հա ու չէ» չիս իմանում. ախար դուն ու նա
ղիւի մենակ իսոմ չիք մնալ աշխրբումը, չէ՞ վուր
էքուց, էլօր վուրթիք կուլին, էն վուրթիկերանցը
ջէր ծծմէր է հարկաւոր, իժում պահանուրդներ, իժում
ուսում, ինչով իս տալի, ինչով: Իմ կայինքը իս ղի-
ղիս, դարթնի քիդ Դերէք վուրթի էլ ուրիշ ունիմ.
Ինչ կու ննդնի ձիդ մարթաղուիս, լիշիւն էլ ամութ
է, ու քու տօնուղով իսոմ ապրիլ չի ըլի քախկումը:
Քիդ վուր էտղադա ուսում տուի, քու խճմտանքը

ղաբուլ կ'օնէ վուր քու վուրթիքը քիդ վրայ պակաս
ուսում ունենան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ որդւոց ուսումը, հայր, ինձ այնքան թանկ չի
նստիլ, որքան քեզ: Երեխայոց սկզբնական կրթու-
թեան և դաստիարակութեան համար ոչ այնքան
ուսուցիչներ են հարկաւոր, որքան բարի և կրթուած
մայրեր, և այն մայրը Անանին է: Ոչինչ չեմ կա-
մենում քեզանից, հայր, ինչ ծախսել ես ինձ վրայ
չափից աւելի եմ համարում, մնացած կարողու-
թիւնդ թող միւս որդւոցդ լինի. ես միայն քո օրհ-
նութիւնն եմ խնդրում, հայր, օրհնիլ ինձ այս ճա-
նապարհի վրայ, էլ ուրիշ հարստութիւն հարկաւոր
չէ ինձ: (Լաւ-Էրն. յէօր Բաս-Տէ Յէ-Էր:) Ոչինչ չես
ասում, հայր, համաճայնում ես: (Գրէ-Տէ Է:) Խընդ-
րում եմ, հայր, մէկ «Այո», մէկ «Այո», և քո Միքա-
յէլը ամբողջ իր կեանքումը բախտաւոր կը լինի:

ՍԱՐԳԻՍ, ՎԵՐՋԵՆԱՅԷԼ ԳՐԷՏԷ Է Լ ԽՐԿԱՍՏԱՆԻ ԶԱՅՆՈՒՄԷ

Բարէմց ասա, վուրթի, վուր դանակը վիկալնիմ
ու իմ ձեռով բողազդ դուս կտրիմ էլի: 2է, Միկէիլ
ջան, չէ՞ վուրթի, էտ չլիու բան է. խելքդ մօդ
արան ու դուն ինքդ կու իմանաս վուր եանղիշ իս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Միւնչև այսօր քեզ խոնարհ եմ եղել, հայր, խընդ-
րում եմ քեզ իմ խոնարհութեան կապը մի քանդիլ,
մի հասցնիլ ինձ այն տեղը, որ մէկ քանիսի նման իմ
հայրական տունը թողնեմ և զնամ իմ ուզածը կատարեմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Հաթաթէք էլ իս տալի՛, էտէնց իս վջարում իմ
ամաղը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Քո ամաղը—երախտիքը որ հասկանալիս չլինէի,
հալը, ալսքան էլ չէի աղաչել:

ՍԱՐԳԻՍ, ԿԱՅԱՆԱՅԷԼ:

Իմ աղանչաքը խիստ իս լսում, վուր քու աղան-
չաքը 'ես լսիմ: 'Ես իմացիլ իմ պատիկը մինձին ան-
ղաճ գնէ, չէ թէ մինձը պատկին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ՎԵՐԱՊԵՐՈՒԹ:

Համաձայն եմ, հալը, բաց ճշմարիտ խօսքն էլ
սէտք է յարգել:

ՍԱՐԳԻՍ, ՀԱՐԱՆԱՅԷԼ:

Մէ ճշմարիտ էլ դուռն կուլիս ինձ մօդ, քու գլխի
պատուուիլը զիգենայ. չէ էլ ամանչում, ինչ հանդն է
հիդս խօսում: (Լառ-Լիւն:) 'Ես քիզ վիրջի անգամն իմ
ատում, տուտուց բանիլը զլիսմէդ հանէ ու Ստեփան
Գանէլիչի ախչկան ուղէ, թէ չէ, Ատուճ զիգենայ,
էլ ինձմէն չիս սլլծնի, տանեմէն դուս կ'օնիմ էս
սահաթիս, էլ քիզ չիմ մնա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ինչ կամենում ես այն արա, հալը, իմ ընտրածը
Անանին է:

ՍԱՐԳԻՍ

Վուր քու ընտրածն է, դէ դնա ուղէ ու էլ վուր-
թի մի լիշուի իմը, տեսնիմ վուրնց իս ուղում. ամա
'եփոր դուռն Անանուն ուղիս, էնչախը պարծեցի:
(Լառ-Լիւն. Կանգնում է Միսայէլի առաջ և չէ-գն իր

հրծին խոհ-ն:) Ը՛մ, Միխէիլ, 'ես թէ քու օխտեմէն
չէկայ, (Ձեռքը Կանէլու գէպի ընչայիւ:) Ըստ էս լիւս
էստի չի ըլի:

'Իռ-բս է գնում չախ Կանից:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իսկ ես շուտով կը վերջացնեմ դործը, թէև չաւի-
տեան երեսիս չնայես:

'Իռ-բս է գնում աջ Կանից: Վարդապետը իջ-
նում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում է Սուրաթենց տանը մի շքեղ սենեակ երեք դռներով՝ աջ, մակս եւ մեջ տեղ: Սենեակի աջ կողմը դրած է զիվան, առաջեւը մի սեղան թանկագին ծածկոցով եւ կողքին մի քաղկաթոտ. խակ ծախ կողմը՝ պատուհանի մօտ՝ փոքրիկ դաշնամուր, մէկ քորքրակ սեղան՝ նոյնպէս ծածկած փռոցով, եւ ամուսնու վերջին սեղանի վրայ դրած է ձեռագործի փոքրիկ զամբիւղ: Խորքում ամուսներ: Պատուհանները եւ դռները ծածկուած են դասպրիներով:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ուսնայնէրով ու սպիտակ խաչը կրծքին դիմելով լրաց նստած, շրագիւր է կարդում, ՍԱԼՕՄԷ, դէժ առ դէժ, Բաղդաթում լրաց նստած, առաջ է պարարտապահ, ԱՆԱՆԻ, չախ կողմն աթոռի լրաց նստած, Բաղդաթում սեղանի մօտ գիւրգ է կարդում:

ՍԱԼՕՄԷ

Երեւէկ գիտենամ քանի կարթաք: (Անանուն:) Իտ թնջ գիր է, վուր էրէգուան դէսը ձեռնէդ չիտ վէր գցում:

ԱՆԱՆԻ

Մհ, շատ հետաքրքիր գիրք է, մայր իմ, ես դեռ անպիտի պատմութիւն չեմ կարդացած:

ՍԱԼՕՄԷ

Մէ տուտուց բան կուլի էլի:

ԱՆԱՆԻ

Չէ, մայր իմ, դու սխալվում ես:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու խիտ խելօք իմքնիր կուլի գրած: (Տաշիվ Բէ Բաթալի առաջ Եւթար Սինէլէն:) Կաթ էլ ամիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վուցոր դուզիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Իհ, ուցնալուր իս, քան. նա խօս չիտ պիտի խմի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Լաւ, լաւ, ամա:

ՍԱԼՕՄԷ, ածում է կաթ:

Ահա... (Անանուն:) Իտ գրիրն է գծուցնում գիւրգ ձիգ: Նա պիտի Միլիէլին ասիմ վուր էլ գրիր չտայ քիգ:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատա, մայր իմ, որ եթէ լաւ գիրք չլինէր՝ Միլիէլին չէր տալ ինձ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, շրագիւր Բանալով ու Բաթալի խաչնէլով:

Անանին դուրթ է ասում, Սալօմէ, Միլիէլին տուած գիրը լաւը կուլի: Իդ թնջ է, լոման է, Անանի:

ԱՆԱՆԻ

Ոհ, սա լոման չէ, հայր իմ, սա մի խեղճ աղջկա պատմութիւն է, որ սարսափելի տանջանքներ է կրում ճնողներին ձեռքի:

ՍԱԼՕՄԷ

Հալրաթ զժուլին է էլի անում ու հնդուր էլ տանջում քին էլի:

ԱՆԱՆԻ

Ընդհակառակը, մայր իմ, նա շատ խելօք և պարկեշտ աղջիկ է դուրս բերած այստեղ. խեղճը լուռ ու մունջ տանում է այդ նեղութիւնը չորս պատի մէջ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛յ, բարաքալա ախիկի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՅՆԻԶ

Իժում վունց է վերջանում էտ պատմութիւնը:

ԱՆԱՆԻ

Գեռ չգիտեմ, հայր, ես շուտով կը վերջացնեմ և կը պատմեմ քեզ:

ՍԱԼՕՄԷ

Լաւ է, լաւ, արի քու փնջանը վիկալ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛յն, մայր իմ, ես կը վերցնեմ, թող գեռ մնայ այդտեղ:

ՍԱԼՕՄԷ

Օղօնց կի ձեռիդ զիր ըլի ու էն էլ Միխէիլի տուած զիր, քիզ համա զալա է ու զալա, էլ զալա ինչ կ'օնիս:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, ես Միքայէլին շատ եմ պարտական, մայր իմ, եթէ նա չլինէր, ես շատ բաների վրայ այսքան հասկացողութիւն չէի ունենալ:

ՍԱԼՕՄԷ, յօնէրը կիսած:

Լաւ, լաւ... Ամա նա էլ ինչի ուշացաւ, թէվուր էն օրը խոստացաւ վուր զալի վրայ էսօր միզ մօզ կուլի: ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՅՆԻԶ

Ո՛ւր է, 'ես էլ նրան իմ մնում, մէ էս թուխտն իրան էի տուի. էն խիղճ կնդան չիմ զիդի ինչ ասիմ: ԱՆԱՆԻ

Հանգիստ կ'աց, հայր իմ, երբ Միքայէլը մի բան խոստացաւ, անպատճառ կը կատարէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՅՆԻԶ, յածր չայնալ Սայօնիս:

Գուք նրան իք հաւնում, նա էլ ձիգ էլ ինչ է ջանջլացնում հէր օխնածը:

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիէն, 'նոյնպէս յածր չայնալ:

Ինչ է ասում, մինք հաւնում ինք ու դուն չիս հաւնում. ամա նրա ուժամուր հօրն ինչ անէ մարթ, նրա քօիակ զլուին էլ: 'Ես Միխէիլի միտկը լաւ գիդիմ, էրէզ նրա մօր հիգ էլ խօսեցայ. ջէր ուզում է հօր կամքն ըլի միթամ, թէ չէ մէ խօսկ վուր ասիմ՝ էսօր էւէտ հաղիր է, քու արիւր:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՅՆԻԶ, պարտադրել ծիսործը:

Ղուրթ, ինչ ջահիլ է... Անանի, մէ օտկէ: (Անանի վէր է կէսում, ծիսործը վառում է յօրը իր փէշ նստում չեւափործով պարտադրում) Նրա վրայ էլ... (Միխէիլ: լաւ տղայ կուլի քախկումը):

ՍԱԼՕՄԷ, էրէսը յոգնոյ հանելով:

Թէ փուղ կ'ունենանք, Եագօր ջան, 'ես զիդիմ լաւը վուրն է. ամա ինչ անիս, միր կարողութենի դօրա Միխէիլն էլ շատ է, օղօնց նրա հէրը կամք տայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Յաս ումն իս ուղում քու մտկումը, վուր նա էլ շատ է: —

ՍԱԼՕՄԷ

Գուհն մէ էրկու հազար թուման տու, 'ես գիգիմ ումնոր կու տամ ախշկաս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ասինք ունիմ ու տուի էլ... (Իտարէլ չէտէլ չգէշէլ):
Հահահ, քիզ փէշքաշ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջէր էս վուր ինչ գ'ուզէ ուսում տուած քլի ու լաւ տղայ, քախկցու վուրթուն ախշիկ չիմ տա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Պօղկօմնիցա իս ախար, վոնց կու'լի: (Ծիծաղահ է:)
Հահ, Հահ, Հահ... Բաս էսոր էքուց վուր 'ես քիզ գէնէ-
լալշա ջինիմ մէ բաշ, Սալօմէ, աւտաս Միխէլիին
իսկի տուն էլ չթողնիս, ըմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի իս իստ ուրախ իմ ու մնացիկ է էնչախը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վահ, գէնէրալշա Սալօմէ... (Վերջնալէ): Վահէ
պրէվառիսագիտէլտուօ... Ըհը, ուլ գիմնայ քիզ: (Ծի-
ծաղահ է:)
Հահ, Հահ, Հահ...

ՍԱԼՕՄԷ

Հահ, ծիծաղի, ծիծաղի, ինչու իմ ուրիշներեմէն
պակաս, չի սաղ դայ թէ ինչ է: Ուլ գէնէրալշէք ին
ինձ վրայ լաւն ին:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիծաղահ է:

Հահ, Հահ, Հահ... Վրայ էրկուսը:

ՍԱԼՕՄԷ, ծիծաղահ է:

Վրայ էրկուսը վուր իզճութինը շատ բան կ'օնիլ
տայ մարթու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վրայ 'երեքը:

ՍԱԼՕՄԷ, ծիծաղահ է:

Վրայ 'երեքը վուր քու գլուխ չունիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիծաղահ է:

Հահ, Հահ, Հահ... Գուհն ինչ կ'օսիս, Անանի:

ԱՆԱՆԻ

Ես աչն կ'ասեմ, հայր իմ, որ Միքայէլը շատ բարի
և ազնիւ երիտասարդ է:

ՍԱԼՕՄԷ, ծիծաղահ է Անանի-
ւրայ:

Երնէկ գիգենամ քիզ ուլ է խօսեցնում:

ԱՆԱՆԻ, ծիծաղահ է:

Մայր, ես պատասխանում եմ իմ հօրը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ելի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Նու, 'եփոր դուն չարացար, Սալօմէ, դիփ մէտի
փչացաւ:

ՍԱԼՕՄԷ, ծիծաղահ է:

Քանի ջէր իմ քիզ ասի վուր նրան իմ հակառակ
մի խօսեցնի. ինչ կարք է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Լաւ, լաւ, դուն գիգիս, Սալօմէ. կնգդերանց բա-
նումը 'ես չիմ խառնվում... Փնս, փնս, 'ես փնս:

ՍԱԼՕՄԷ

Իտէնց, 'ես քիզ ասում իմ վուր քու բան չէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, զեշտորոշան հանանին համայն չի փ
հանգան-հ և աջ չեաքը ճակարին պահում:

Սլուշարիւս:

ՍԱԼՕՄԷ, որքը յապահին զարնելով:

Նո՛ւ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, չեաքը ճակարին շոր գալով:

Նա լէվա կրուղօմ, մնար:

Գնում է դէպի Բէթ Խորքը:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, հանում է թշի դանից:

Բարի օր ձեզ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ա՛, Միխէլի, արի է, քիզ ինք մնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Եագօր Սիմօնիչի չեաքն ուսնելով:

Ի՞նչպէս էք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չատ լաւ, վունցօր տեսնում իս:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Սալօմէի չեաքն ուսնելով:

Բարեւ ձեզ, տիկին... (Անանուն): Բարեւ, օրիորդ:

Գնում է դէպի Անանին:

ԱՆԱՆԻ, դէ՛հ գալով:

Բարեւ ձեզ, Միքայիլ, (Միքայիլ չեաք էն պալիս)
ինչի ալքքան ուշացաք, անցեալ օրը դուք չառա-
ցնք որ այսօր աղատ էք և ամբողջ օրը մեզ մօտ
կ'անցկացնէք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ա՛յո, օրիորդ. միայն ներողութիւն, զորք պատա-
հեցաւ:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, զորք, միշտ զորք...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՞նչ արած, օրիորդ, քանի որ մարդ տոկալուած է:

Գնում է դէպի Սալօմէ. Անանին նստում է

իւր տէշը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Համեցէք, նստի:

ՍԱԼՕՄԷ

Նստի, Միխէլի ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ալեւուր ճառ չաշելով:

Ներեցէք, մի փոքր ուշացալ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հրաւիրելով դիմէի վրայ նստել, որ
ինչն էլ է նստում:

Իստի, էստի, զիվանի վրայ, ինձ մօղ, Միխէլի ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք առանձին սէր էք ցոյց տալիս դէպի ինձ,
Եագօր Սիմօնիչ:

Նստում է դիմէի վրայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Գիդէ Աստուծ, վուր քիզ (Անանուն վրայ ցոյց պալով)
նրամէն չիմ ջողում:

ՍԱԼՕՄԷ

Քիզ վուր չաբրինք, Միխէլի ջան, բառ ումը սի-
րինք. քիզ ով չի սիրի: Աբա զավէն վունց իս կա-
մենում կաթնով, թէ անկաթ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Եթէ կը ներէք ինձ, ես բոլորովին չեմ կամենում:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ի՞նչ է էլի ձեզ համար. վաղեմի դուրս իս ուղում,
վաղեմի Անանին:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Մէկ-մէկու մօղ զբաղ կու'լին էկի, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ա՛յ, Անանու վնջանն էլ էստի է սառում:

ԱՆԱՆԻ, վերջէնս զիջի:

Ես կը խմեմ, մայր:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նայեալ վերջէնս:

Մի նեղանաք, օրհորդ, ես կը բերեմ:

Տո՛ւմ է Անանու բաժնի:

ԱՆԱՆԻ, առնելով բաժնի:

Հնորհակալ եմ, Միքայէլ. իսկ դուք:

ՄԻՔԱՅԷԼ:

Ճշմարիտ, ցանկութիւն չունիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, Անանու:

Արի, արի, Անանի, մէքու ձեռով պատրաստէ,
տիւ ինչ լաւ է խմում. քու շինածն ուփրօ է դուր
դալի դրան:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժողովում:

Դուք շատ բարի էք, տիկին:

ՍԱԼՕՄԷ:

Բարի հրեշտակը պահէ քեզ, վարժի:

Միքայէլը ոչ շատ է:

ԱՆԱՆԻ:

Դուք տխուր էք, Միքայէլ, ինչ է հանդիպել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Առանձին ոչինչ:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, ես կ'իմանամ, առանց պատճառի չէ: (Գնում
է սուրճ պատրաստելու:) Դու նկատում ես, մայր, ինչ-
պէս տխուր է:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ո՛վ գիտէ, ինչ դարդ ունէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Առանց դարդ ծիտն էլ չի ըլի, ասում ին: Քէփիկ
չիս էրևում, Միքայէլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ:

Ա՛յո, մի փոքր լաւ չեմ զգում ինձ: (Թերեւս է
Անանու գիրքը, յետոյ չգիտիմ ինչու զրոյ, առանցիկ:) Պէտք
է իսկույն վերջացրած:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, Սալօմէին, յածր:

Ջգրած է էրևում:

ՍԱԼՕՄԷ, նայեալ:

Խիստ:

ԱՆԱՆԻ, բաժնի պաշտի Միքայէլին:

Ահա և ձեր բաժակը... (Միքայէլը ոչ շատ է:
Բայց ինչ է պատահել ձեզ, Միքայէլ, ասացէք
խնդրեմ, իս ձեզ երբեք այդպէս չեմ տեսել. ձեր
դէմքը փոխուել է բոլորովին...)

ՄԻՔԱՅԷԼ, բաժնի պաշտի Միքայէլին:

Ուշադրութիւն մի դարձնէք, խնդրեմ, փոքր ինչ
զրուիս ցաւում է: (Յածր:) Օրհորդ, ձեզ հետ առան-
ձին խօսելիք ունիմ:

ԱՆԱՆԻ

Առանձին: —

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն... (Բարբառ) Արդէն բաւականին կարգացել էք այդ զերքը, ինչպէս է, հաւանում էք...

ԱՆԱՆԻ, նստելով իր պեշը:

Օ, շատ հետաքրքիր է, շատ շնորհակալ եմ. բայց ավտոս որ տկար էք, ես այսօր կամենում էի լսել ձեր կարծիքն այս գրքի մասին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Վերջացրէք, վերջացրէք, օրիորդ, մենք այդ գրքի մասին շատ կը խօսենք:

ՍԱԼՕՄԷ

Հէնց ապրիլս, Միխէիլ ջան, էլ էտ հանգի զիր մի տա գրան. իրիդուն ինչքու կէսգիշերը կարթում էր ու էսօր սաղ օր ձեռնէն չէ վեր գցի ջէր. քանի կարելու ու գործելու բան ունէ իծում:

ԱՆԱՆԻ, վերցնելով չէսափործի մասին:

Ես իմ գործը շինում եմ; մայր:

ՍԱԼՕՄԷ

Սու, լաւ է, ձէնդ: Իրնէկ զիգենամ ինչ է գուս գալի էտ կարթալեմէն, հաց չէ տալի ու ջուր:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի զո՛ւր էք այդպէս դատում, տիկին:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ինչ է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, Սալմէին:

Թողէք էտունք... (Միջոյնէն) Մէ արի, նստի էստի հալա... Այ, էն խիղճ կնգայ թուխտը, վուր

ասում էի: (Տալով Լեռնէն) Տիւ, թէ կանաս օտկէ, հէնց ապրիլս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մեծաւ ուրախութեամբ:

Նստում է աջ կողմը եւ լուսնի խաւով է:

ՍԱԼՕՄԷ, ծանր քայլերով մտնում է Անանուն, ցածր:

Արա մէ տեսնիմ վունց է գուս գալի: (Չէսափործի վերցնելով) Իս սիւ թիլն մեր իս խառնի, քան:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ չէ սաղում, մայր, կարծեմ դա աւելի է գեղեցկացնում:

ՍԱԼՕՄԷ

Իսկի էլ չէ. կարմիրն ուփրօ լաւ կուլի:

ԱՆԱՆԻ

Ինչպէս կը հրամայես, մայր իմ:

Շարունակում է խօսել չէսափործի մասին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Եսափոր Սիմոնիին:

Սա մի դժուար գործ չէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Մէ չնրա արա, արիւդ սիրիւ. էն կնգայ օխնանքը քիզ հէրիք է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Միամիտ կացէք, ես հէնց այսօր կ'աշխատեմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Այ, ապրիլս, վարցկ գ'ուզիւ էտ է: Ախար կանգնիլ ին վուդ ին ուզում. ինքն ինչ ունէ էն խիղճ կնիկ-արմատը, վուր ուրիշին ինչ տայ է:

ՄԻՔԱՅԷԼ, վերցնելով պեշին:

Փող, փող ու միշտ էլ փող...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ անիս, փութի. էս ժամանակին ինչոր փութ,
է, խօսիր փութն է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Է՛հ, տիկին, դուք էլ հօրս պէս էք դատում:

ՍԱԼՕՄԷ

Թէ կի առանց փող մարթը մարթ չէ:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ ես ասում, մայր իմ, միթէ ով փող չունի,
նա մարդ չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու...

Անանին զարհայած նայում է հօրը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մի՛ զարմանաք, օրիորդ, մայրդ կրկնում է այն,
ինչ որ շատերն են ասում... Ո՛րքան էլ մարդ զի-
տութիւն ունենայ, որքան էլ ազնիւ զղացմունքի,
հանճարի տէր լինի՝ եթէ փող չունի, նրան մարդա-
տեղ չեն դնիլ... Ամենատեղի մարդը նա է աշտեղ,
ով շատ փող ունի, թէև լիմարներից ու տղէտներից
մէկը լինի... Յաւալի բան... շուտով կ'սկսեն փողը
Աստուծոյ տեղ պաշտել...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ջատ զրուստ իս ասում, Միխէիլ ջան:

ՍԱԼՕՄԷ, անցնել է՞մէ ո՞չ ի՞շխո՛ւ:

Իրանի կու՛ղեր, փութի, էտէնց չէր էլի. ամա
աշխարքը դուն իս չիս կանալ զրուսի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ի՞նչ կարող եմ. ես մի հասարակ մահկանացու

եմ: Բայց զգուշի է, երբ մարդիկ փողի համար իրանց
մոռանում են և ամէն աններելի միջոցներ գործ
դնում՝ ուրիշի աշխատանքին տիրանալու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ա՛խ, Միխէիլ ջան, պիտի քիպէս մէ քանիսն էլ
ըլին, փութ ինձպէս մարթու բանն էլ լաւ գայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մեծ պատիւ էք անում ինձ, Եագօր Սիմօնիչ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, վերջնապէս:

Իրեսպաշտութիւն չիմ անում, զիդէ Աստուծ: (Մի-
այնչէլ ոչ ջոնում է:) Ճաշին իս միդ մօդ իս:

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիչին:

Բաս, քա. թէ փութ առուտեան էլէտ ասի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ջատ շնորհակալ եմ, ես ինքս խնդրեցի օրիորդին:

ԱՆԱՆԻ

Այո, հալը իմ, պարոն Միքայէլը այնքան բարի է,
որ խոստացաւ ամբողջ օրը մեզ նուիրել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Օ՛, օրիորդ, ինձ համար առանձին ուրախութիւն
է այդ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Միդ համա աւելի ուրախութիւն է, Միխէիլ ջան.
խիստ լաւ իս փիքը արի... Ես մէ հարկաւոր բան
ունիմ, շուտով լիդ գու քամ... Սալօմէ, մէ արի, մուն-
ղիրս հանէ: (Աջ դռնից դուրս գնալով իսնչում է:) Է՛ի...

ՍԱԼՕՄԷ

Իս սահաթիս, Միխէիլ ջան:

Հեղինամ է Եագօր Սիմօնիչին:

ՏԵՍԻՆ Գ

ԱՆԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ԱՆԱՆԻ

Միքայել, դուք վշտացած էք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, շատ...

ԱՆԱՆԻ, ԴՊԵՏԱՅԷԼ ՄԻՔԱՅԷԼ:

Ո՛ր վրայ, և ինչի համար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մէկ օր կ'իմանաք:

ԱՆԱՆԻ

Ձէ, չէ, խփոյն. աղաչում եմ ձեզ, Միքայել, ա-
սացէք, ինչ է ձեր նեղութեան պատճառը. մի՞թէ
ինձ ալիւս ձեր բարեկամը չէք համարում. մի՞թէ
չէք կամենում ինձ ձեր նեղութեանը մասնակից
անել. ասացէք ձեր բարեկամութեան, եթէ իրաւի ձեր
բարեկամն եմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մի՞թէ դուք կատկածում էք. ուրեմն ո՞վ է իմ բա-
րեկամը, եթէ դուք չէք... Լաւ իմացէք, Անանի, որ
ձեզանից առաւել թանկագին բարեկամ ես ոչ ոք
չունիմ այս աշխարհում:

ԱՆԱՆԻ

Հապա ինչ է պատճառը. ասացէք, խնդրեմ,
Միքայել, յայտնեցէք ձեր նեղութիւնը: Հաւատացէ՛ք
չեմ կարող հանդատանալ, մինչև չպատմէք ինձ
բոլորը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրս հետ սատիւ կռուեցի:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, Միքայել, այդ ինչ էք ասում. մի՞թէ ծնող-
ների հետ կարելի է ալիւսի բան անել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ամէն բանի մէջ չափ ու սահման կալ, Անանի...
Մենք, ի հօրիկէ, պարտաւոր ենք երախտագէտ լինել
դէպի մեր ծնողները՝ յարգել նրանց, սիրել, պա-
սուել, օղնել, մինչև անգամ չիւնայել մեր կեանքը,
եթէ այդ հարկաւոր է. բայց կատարել նրանց ան-
տեղի պահանջները, նրանց ստորուկը դառնալ, զոհել
մեզ միմիայն նրանց կամակորուրթեանը բաւականու-
թիւն տալու համար՝ մենք ամենեւին պարտական չենք:

ԱՆԱՆԻ

Այո, բայց հետաքրքիր էր իմանալ թէ՛ այնպէս
ինչ պահանջ կարող էր ունենալ հայրդ ձեզանից, որ
դուք այդ ատուծան վշտանայիք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ներեցէք, խնդրեմ, այդ մասին միւս անգամ...
Այժմ ես ուրիշ խնդիր ունիմ ձեզ հաղորդելու:

ԱՆԱՆԻ

Այո, դուք առանձին խօսելիք ունէիք... (Հար-
բէշով նստելու, ինչն էլ նստում է իր տէշը:) Խնդրեմ:
ՄԻՔԱՅԷԼ, նստում է նա իմացչ. իսկ իմացչը:

Անանի, շատ ժամանակ է ինչ մենք միմեանց ճա-
նաչում ենք՝ միմեանց սիրտն ու միտքը հասկա-
նում... (Անանին շփուկում է:) Խնդրեմ, վախենալու
ոչինչ չկալ... Կեանքի վրայ մենք շատ անգամ ենք

խօսել. մեր համոզմունքները զրեթէ մէկ են...
Ասացէք այժմ, Անանի, դուք համաձայն կը լինի՞ք ձեր
կեանքը յաւիտեան կապելու իմ կեանքի հետ: (Անանին
մօտեցաւ և զոտն ի նոսրացնում է. լռում է): Ինչի
ոչինչ չէք խօսում, Անանի... (Անանի չէաչը): Դուք
բոլորովին գրաւել էք իմ սիրտը, իմ ուշքը, իմ միտքը...
Ասացէք, Անանի, դուք կը կամենայի՞ք իմ լինել:

ԱՆԱՆԻ, մօտեցաւ:

Ծնողներին հետ խօսել էք, Միքայել:

ՄԻՔԱՅԷԼ, չէաչը լռելով:

Ձեր ծնողների կողմից ոչինչ արգելք չի լինել,
Անանի, ես այդ մասին բոլորովին վստահ եմ:

ԱՆԱՆԻ

Իրաւ է, նրանք շատ են սիրում և յարգում ձեզ...
բայց և այնպէս խօսեցէ՛ք նրանց հետ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, այո, կը խօսեմ... Ինձ նախ հարկաւոր էր
ձեր համաձայնութիւնը...

ԱՆԱՆԻ

Ես... ես... համաձայն եմ, եթէ, ի հարկէ, ծնող-
ներս էլ կը կամենան... Իսկ ձեր հայրը, Միքայել,
միթէ նա համաձայն է. ձեզ յայտնի է որ բացի իմ
սեպհական թոյլ ոյժերից ես ուրիշ ոչինչ չունիմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ինձ միայն ձեր սիրտն է հարկաւոր, Անանի:

ԱՆԱՆԻ, մօտեցաւ չէաչը:

Ախ, ազնիւ Միքայել:

ՄԻՔԱՅԷԼ, համաձայնութիւն չէաչը:

Այժմ ես բոլորովին երջանիկ եմ... Ես ևս, Անանի,

բացի աշխատանքիցս ոչինչ չեմ կամենում ունենալ...
Մենք կը վարձենք մեզ համար առանձին տուն, կը
միացնենք մեր ուժերն ու ձեռք ձեռքի տուած կ'աշ-
խատենք. կ'ապացուցանենք աշխարհին, որ առանց
ուրիշի օգնութեան կարող ենք ապրել...

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, այն ժամանակ, Միքայել, ես քո հաւատարիմ
ընկերակիցն կը լինիմ, ես կ'օգնեմ քեզ, կ'աշխատեմ
բաժանել քո լծի բոլոր ծանրութիւնը ինչքան հնար
է ինձ... Ես, կ'իրադրեմ իմ երազած կեանքը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, նորից համաձայնութիւն չէաչը:

Իմ ազնիւ, իմ քաղցր Անանի... Որպիտի երջանիկու-
թիւն, ամբողջ կեանքս քեզ հետ անցնել... Ահ,
թուղթը... (Վերցնելով): Չտալեմ այս յանձնարարու-
թիւնը կատարիմ... (Վերցնում է լռելով. Անանին ևս
վեր է գնում): Ես շատով կը վերադառնամ և կը
խօսեմ ծնողներիդ հետ: (Համաձայնութիւն չէաչը): Յոնտու-
թիւն, իմ թանկազին Անանի:

Դուք է գնում թշնամի:

ՏԵՍԻԼ Դ

ԱՆԱՆԻ, յետոյ ՍԱԼՕՄԷ

ԱՆԱՆԻ, թշնամի էրէսը լռում է ինչից յետոյ:

Ազնիւ, ազնիւ Միքայել. ինչքան սիրելիս է եղել
նա ինձ... Օ՛, որքան երջանիկ եմ ես այս րոպէիս...

ՍԱԼՕՄԷ, դուք գալով յան դռան:

Միլեիլն ինչ էլաւ:

ԱՆԱՆԻ, ընչնէլով Տօր Գերիւն:

Ախ, մայր...

ՍԱԼՕՄԷ, Դոգր շահ-Լի-նիյ յէտոյ:

Ի՞նչ է. ի՞նչ է պատահի:

ԱՆԱՆԻ, աչքերը սրբէլով:

Միքայէլը... Միքայէլը խնդրում է իմ ձեռքը:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ի՞նչ. Միխէլին ուզում է քնի:

ԱՆԱՆԻ

Այո, այո... նա իսկույն կը վերադառնայ և կը խնդրէ ձեր համաձայնութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ:

Մուլափ, մուլափ, Անանի ջան, իժում ի՞նչ ասաւ... հէրը կամք է տուի... ասաւ:

ԱՆԱՆԻ

Չգիտեմ, մայր իմ, նա այդ մասին ոչինչ չասաց ինձ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ի՞նչ է ասում, քան, բայտ առանց իր հօրը. էտ իսկ առանց քեզ էլ ղրկէի: (Բաշցիւր-Լեւոնէ:) Ուզում իս քարդուրձ անէ միզ էն մարթը:

ԱՆԱՆԻ

Ոչինչ չգիտեմ, մայր իմ...

ՍԱԼՕՄԷ:

Լաւ գիտեմաւ վուր ինչքու հէրը կամք չտայ 'ես վունչիւ բանով ղարուլ չիմ անի... Իմացմը... Տէր Աստուծ, ինչ պիտի ըլի էս ջնհէլներու բանը... (Նստաւ և բէթ չախ չոյճը:) Նրան ո՞վ էր ասում քեզ հիւ խօսի, չէր կանայ ջէր մէ ինձ հիւ մատլահալթ անի:

ԱՆԱՆԻ

Նա իսկույն կը գայ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Իժում դուն ի՞նչ ասիր, խօսի տուիր:

ԱՆԱՆԻ

Այո, մայր իմ, ասացի որ ես իմ կողմից համաձայն եմ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Վճիլ քուանամ 'ես. առանց ինձ. էտ է քու ախ-ջրկութիւնը:

ԱՆԱՆԻ

Ես նրան ասացի որ ես համաձայն եմ, եթէ իմ ծնողները ևս համաձայն կը լինին. կարծեմ թէ ձեզ ընդդէմ չեմ վարուել:

ՍԱԼՕՄԷ:

Լաւ է լաւ, դուն մէ էտունք վիքաղէ, օքմին գայ ինչ կ'օսէ, տեսնինք իժում Աստուծ ի՞նչ է տալի: (Անանի շահ-Լի-նիյ հա-ստ-մ է սրճի բոլոր պարագա-նէրը սիւս-պիլ վրայ. իսկ Սալոմէն, նստելով բէթ չախ չոյճը և շարունակելով Անանի չա-ստ-մը, առանցիկ:) Խիլքս չէ կտրում վուր էն քօփակը ղարուլ ըլի արի... ամա ախափաղախ նրա գլխին, փուղ չունիմ ու բաժինք, բայտ ուրիշ ո՞վ գ'ուզէ գար ու ղարդակ ախչկաս:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, Դոնէլով Տէր Դանիյ, առանցիկ ոչ շահ-մա-մ է: Բարի լուս ձիզ:

ՍԱԼՕՄԷ, հապարհաբար վեր է կենում եւ ողջանում:

Ատոճու բարին, համեցէք. (Ասանցին, Տեղեւոյն Ասր-
գիւն եւ Ասանցին ողջանում են Տեղեւոյն:) Թալին կռուե-
լու է զալի հիգս. քու բեղաւ զլուխն էլ... (Ասրգիւն,
ասանցին:) Համեցէք, նստեցէք: (Ասանցին, նստելով:)
Ի՞նչ էլաւ քեզ, մօդ արան ու տար էլի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Իս ո՞ւր է Եագօր Սիմօնիչը. տանը չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի դուս գնաց:

ՍԱՐԳԻՍ

Ուրի՜ս լաւ. քի մօդ կու խօսիմ:

ԱՆԱՆԻ, ասանցին:

Ա՛խ, Աստուած իմ, ի՞նչ է լինելու արդեօք:

Իողալով ասանցին է սրճի բաժակները:

ՍԱԼՕՄԷ

Հրամայէ՛, պարուն: (Այս Տեղեւոյն Ասանցին չափ չափ
բարձր ծառ վայր է գտնւում Տեղեւոյն, որը չորսուած է:) Ան-
շնուք, էտու կոտորիլն էլ ի՞նչ էր:

Ասանցին դուրս է գնում:

ՏԵՍԻԼ 2

ՍԱԼՕՄԷ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ

Հաջաթ չէ. կու՛յի շառն էտու վրայ անցիկնայ...
Դուն ինձ ասան, իմ քուր, էս ի՞նչ օրէնք է. ՚ես մե-
ռիլ իմ թէ ջէր էլի գեղնի էրեսին ման իմ գալի...

Ախար առանց ինձ էտ հանգի բան բռնիլ կու՛յի...
էլ հէր ու վուրթուրինը դանա վիր ննգաւ աշխըր-
քեմէն:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչի վրայ իս ասում, ՚ես չիմ հասկանում:

ՍԱՐԳԻՍ

Խիստ լաւ հասկանում իս էլ ու գիգիս էլ: Ախար
էս իմ տղին ո՞ւր է ք գծուեցրի. ՚ես բաց աչկով կու
թողնիմ վուր նա մուքթ ախչիկ ուզէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Միգ անմիղ իս միղ դնում, պարուն, ամէն մարթ
իր բանը գիգէ. թէ կի քու տղէն միղ է հաւնում
ու մինք էլ նրան, էտու՞մը ինչո՞վ ինք միղաւուր:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս ՚ես էլ վունչիչ էլի:

ՍԱԼՕՄԷ

Ո՛վ է ասում, ո՞վ է ասում, պարուն. լաւ գիգացի՛
էլի քու խաթր ու պատիւն է, վուր ինչու էսօր
մնացիլ է բանը, թէ չէ վից ամիս վաղ կու փսակէի...

ՍԱՐԳԻՍ

Չատ շնորակալ իմ էտ ղադա պատուի համա,
շատ... Ամա մէ ինձ ասան, Սալօմէ, դուն խելօք
կնիլ իս, իմ ասածը չուստ կու հասկանաս... Փուղ
ու բաթինք դուք չիք տալի, ախպէր, ու չունիք էլ...
բէգամաղ մի ըլի, գէթաղվա, ու ՚ես խօմ՝ թէ Մի-
խէիլի ու Անանու բանը զլուխ իք բերի՛ են ՚երգնա-
լին թագաւուրի զօրութիւնը գիգենայ, վուր մէ
զրօշն ինչ է, չէ՛ թէ մէ զրօշ չիմ տա Միխէիլին՝

ամա էլ լաւիտենական մօդ չիմ թողնի վունց մէ-
կին... Հիմի միկին ու վարցիլը քու շինքին:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ իս զնամիշ անում, պարուն, թէ փուղ չու-
նինք... շատ մարթ կայ փուղ ունէ, շատն էլ ազ-
նուութին:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիզիմ, գիզիմ փուր աղնիվութիք իք, յես մէ
բէղասլ քախկցի իմ, ի՞նչ անինք:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա՛, լաւ գիզացի, պարուն, փուր փուղ էլ ունե-
նանք, էլ Անանուս քու Միխէլին չէի տա. նրա վը-
րայ լաւերն էլ շատ կան:

ՍԱՐԳԻՍ

Ա՛յ, օղորմի քու հօրը. յես փուր ասում իմ խելօք իս,
էտ իմ ասում է... Բաս էս սահաթիս յես փուր ձիդ
համա իմ Միխէլին վրայ լաւը ճարիլ բլիմ, փուր ա-
ղանջաքով, պաղանտաքով ուղում ըլին ձիր Անանուն,
ինչ կ'օտիք:

ՍԱԼՕՄԷ

Յո՛ Միխէլին էլ զարուլ իմ, քու արիւր, օղօնդ
քու կամքն էլ ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛հ, Միխէլը վնւրն է. Միխէլին վրայ սիրուն,
Միխէլին վրայ տխուկ, Միխէլին վրայ ջահիլ ու հա-
րուստ, հարուստ, փուր քախկումը մէկն էլ չկայ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իտ ո՞վ է:

ՍԱՐԳԻՍ, Ինքնաբնական:

Հը՛մ... Ստեփան Դանէլիչ Բրիլիանտովի տղէն:

ՍԱԼՕՄԷ, դարձադ:

Ին փուր էրէգ ձիր տանը տեսնո՞յ. նրա տղէն:

ՍԱՐԳԻՍ

Հա՛, հէնց նա:

ՍԱԼՕՄԷ, ուրախ:

Հանաք իս անձում, պարուն, թէ մասխարա իս
զցում:

ՍԱՐԳԻՍ

Հանաք մասխարութիւնը վնւրն է, օխնած հոքի,
(Սա՛րգի) էրէգ հէնց էտ բանի վրայ էի խօսում հիդը,
փուր դուն շնուրհ բերիր:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա՛լա թէ քու Աստուծ կու սիրիս:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուծն էլ ու յերգինքն էլ. չիս աւտո՞ւմ. ինձ
թափաքալի մարթ մի գիզենա, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իժում ինչի Բարբարէն վունջիչ չառաւ ինձ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջէր փուրդի էր Բարբարէն... Նա փուր չէր տուն
էկի՝ էրէգ էւէտ կու վերջացնէի:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր, պարուն, կիսի կէսին էլ արժանի
չինք, թէ էտ բանը կուլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իտումը յես թափգէր, քիզ ի՞նչ դաւի: Թէ վրայ

էկաւ բանը խօ լաւ, թէ չէ ու ձիր հաւնած Միխէիլը
խօսմ էնդի է ու էնդի:

ՍԱԼՕՄԷ:

Իժու՞մ ումիկ էրիտ Ստեփան Գանէլիւքը:

ՍԱՐԳԻՍ

Կիսկներքումը խիստ նստեցաւ, քու արիւր... Իմ
տղի համա լաւ բան կու'լի, կ'օսէ... մէ հիդը խօսիմ,
կ'օսէ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Հիմի իմ իմանում էն խօսկիրը, վուր ասաւ թէ՛ 'ես
իմ ասելուս ասի, ասում է, հիմի դուք խօսեցէք, կ'օսէ:

ՍԱՐԳԻՍ, ԷՆԴՅԱՆՈՒՄԷՆԵՏԷ:

Ախար վուր ասում իմ...

ՍԱԼՕՄԷ:

Աբա ինչ փիքը կ'օնէի... էնդուր էլ էնէնց հա-
րապատիկ արաւ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս 'ես էլ ինչ իմ ասում ախար:

ՍԱԼՕՄԷ:

Տղէն խօ, քու արիւր, էն օրը Սաբրանիի բալումը
գլխներուս փարվնի պէս պտուտ էր գալի. ինչ սի-
բուն ախչիկ ունիս, կ'օսէ. խոստացան էլ վուր վիղի-
տով դան միզ մօզ, ամա ջէր չին էկի:

ՍԱՐԳԻՍ

Մէ Աստու՞ծ տայ վիրջանայ էս բանը, վիղիտով էլ
դու քան յօրէսի դէնն ու առանց վիղիտի էլ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ինչ ասիմ, պարուն, էտ էն հանգի լաւութիւն
կ'օնիս միզ, վուր ինչքու մահը պարտական կու'լինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, Սալօմէ, 'ես սուտ սիւի բիւիք չիմ գիգի.
դուրթ է լաւութիւն իմ անում ձիզ, մինձ լաւութիւն.
ամա ուփրօ մինձ լաւութիւն 'ես իմ գլխին իմ անում՝
իմ Միխէիլին. մէ էս փորցանքեմէն ազատիմ 'ես
նրան:

ՍԱԼՕՄԷ:

Աստու՞ծ նրան էլ էնէնց բախտաւուրէ, վունցոր
քու սիրտը դ'ուզէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար կանգնիլ է վրէս թէ՛ կնիկ ուզող մարթը,
ասում է, պիտի կինաց ննդիր պտուէ իր համա, չէ
թէ փուղ ու բաժինք, կ'օսէ: Աբա էս օրէնք է, քիզ
իմ հարցնում: Առանց փուղ ննդրութիւն կու'լի աշ-
խրքումը: Օրինակ ասինք 'ես վունչիչ չունիմ ու
հրամանքդ էլ վունչիչ, ինչո՞ւմը կու դառնանք նրն-
գիր... հըմ... Բէտար նամադուլ արի էլի, վուր նրան
էն ուսումը տալ տուի. ամա էլ ինչ փայլա:

ՍԱԼՕՄԷ:

Ամէն իմ լաւ ուզողի վուրթին դուս գայ էնէնց:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛հ, ծրեմէն դուսն է, ասում իմ է. մէկ վուր
ասում է «Չէ», հէնց մկրատի պէս կանգնած է. մէ
պօլի հրիշտակ ու սատանայ վուր մօզ բլին գլխին,
նրա առածը չին կանա փոխիլ տա: Հիմի թէ քու Անա-
նին էլ էս հանգն է, 'ես դաւի չունիմ:

ՍԱԼՕՄԷ:

Տղի բանն ուրիշ է, պարուն, ախչկայ բանն ու-
րիշ. վունց կանայ Անանին իմ խօսկը չսէ: Գուն

ջափա քաշէ, էլ մի ուշացնի, Անանու Համա խաթր ջամ կաց:

ՍԱՐԳԻՍ

Ո՛վ գիդէ, Սալօմէ, ուսում առած ախչիկ է... Իրանց ատաճնիր ին: Ախար ախչիկալ էտ զաղամի ուսումն էլ ո՞վ է իմացի... չխաբոտաւախում էն մարթու մօղ, ամուլթ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Չէ, չէ, պարուն, ինչ իս ասում, դուն էնդի գլուխ րի բանը, Անանու ջուղարը 'ես իմ տալի քիզ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղօջաղ կնիկ իս, 'ես ու իմ Աստուծը... (Վերջէնալ: ինչ:) Բաս 'ես կու տեսնիմ Ստեփան Գանէլիչին:

ՍԱԼՕՄԷ, նոյնպէս վերջէնալ:

Հն, ղէթաղվա. էլ ինչ աղանջաք անիմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ին 'ես գիդիմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջուղարն էգէբա չուտ իմաց անիս, թէ չէ էլ չիմ գնջանա:

ՍԱՐԳԻՍ

Վն, բաս, էսօր էւէտ. ես շատ շատ ուշացնիմ էքուց ինչքու էոջախը... (Գնում է, յէպոյ յէպ Դասնալ: ինչ:) Ամա ինչ միտս էկաւ, Սալօմէ, թէ քու վուրթիկերանց արիւր կու սիրիտ, Միլէիլի անդաճը չգցիք, ինչքու բանը քութաւ ըլի, թէ չէ նրամէն էլ սաղ-սալամաթ չիմ պրծնի:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա ինչ իս ասում, պարուն, քիմէն չիմ արմնում, էրեխալ իմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բէղամաղ մի ըլի, Աստուծ կու սիրիտ, էնէնց մուղալթացնում իմ. ով գիդէ մէ բաշ իմքին չասէ Անանուն ու գիդի տակն ու վրէն չըլի միր դարսողութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Արխաին կնց, արխաին:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղօջաղ կնիկ իս, 'ես ու իմ Հոքին... (Գնում է, Սալօմէն փոքր ինչ հէպոն է:) Մարթ չիմ էլի, թէ վրայ չիմ բերի... (Ասանջին, չէի Կալէ:) Հըմ, Միլէիլ... Դասն է գնում Յէլի Դասնից:

ՏԵՍԻԼ Է

ՍԱԼՕՄԷ, յէպոյ, էրիտը շառ-լի-նից յէպոյ:

Միլէիլին չասիտ, կ'օսէ, գծուիլ իմ թէ ինիքէս էլիլ իմ. հէնց գիդէ բանի գօրութիւնը 'ես չիմ իմանում... Ո՛վ Փեթիալիսի Աստուծաձին, Գուն բարեխօս ըլիտ... Ո՛վ կու փիքը անէր, ես ում մտկումը գուքէր... Սեռնիմ քու հրաշագործութեան, Գուն տաս մկտի Ստեփան Գանէլիչին, վուր էս բանը գլուխ գալ... Էլի վուր քու գօրութիւնն է փիքը անիլ տուի Սարքին, թէ չէ ինչ գ'ուգէ ասէ՝ իր Միլէիլի Համա էլ լաւ կուլէր... Մէ գլուխ գալ էս բանը, էլ Միլէիլը վիս էկադրեբա... Ախ Աստուծաձին, օղօնդ

կատարիս էս իմ սրտի խոխուրդը, գլուխս չարի փուխ
կ'օնիմ քիզ. բան ու գուրձս քու սանդխտնիլը կու
շինիմ, իմ մատնեքով քիզ համա փխանդազ կու կա-
րիմ, աչկիլս քու փիշի թողով կու լքցնիմ, իմ մա-
տի մինձ մատնիքը մօշլա կ'օնիմ խաչ կու շինիլ տամ
ու իմ ձեռով ճտիղ կու քաշ անիմ... (Կանչում է:)
Անանի, Անանի:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՍԱԼՕՄԷ, ԱՆԱՆԻ

ԱՆԱՆԻ, ԴՆՆՆ ԳԱՂՈՒ ՀՈՒՆ ԴՆՆՆ:

Ի՞նչ ես կամենում, մայր:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա, Անանի ջան, դուն գիդիս փունցոր խելօք
կու ժաժ գաս էսօր: (Անանին շարժում է:) Չանիշ արի
փուր խօսկ չտանուլ տաս Միխէիլի մօղ:

ԱՆԱՆԻ

Այսինքն ի՞նչ ես կամենում ասել, մայր:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ փուր առելի ումիկնիր չտաս նրան... Ինչ ասել
իս խօսկիդ վրայ ի՞նչ կանգնի... Դուն բանն ինձ
վրայ գցէ:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ նրա հայրը...

ՍԱԼՕՄԷ, ԶԱՄԵՆՈՒՄ:

Հա, հէրը... ի՞նչու չէ... կրակ էր վէր ածում էս

սահաթիս... Էրկուսին մէտի տանեմէն գուս կ'օնիմ,
կ'օսէ:

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Աստուած:

ՍԱԼՕՄԷ

Ամա իրան Միխէիլին փունչիչ չտաիս, թէ չէ էլ
ինձմէն չիս պրծնի:

ԼԱՆԴԵՆ:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչի, ի՞նչի չասել, մայր, ի՞նչի չպարզել գործը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինձ համա պարզած էլ է ու պրծած էլ:

ԱՆԱՆԻ, ԿԵՐԵՔ ԿԵՐԵՔ:

Բայց ի՞նձ համար, մայր իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էլի... ինձ չիս աւտում, քու վաղն իմ ուզում...
Պիտի էնէնց բռնինք բանը, Անանի ջան, փուր էլի
հէրը զայ էստի, էստի, փուտիս տակն աղանչաք ա-
նէ... Մուլափ տայ հալա... փուղ չունիք, կ'օսէ...

ԱՆԱՆԻ, ԿԵՐԵՔ ԿԵՐԵՔ:

Բայց մեր անփողութիւնը Միքայէլին չէ արդե-
լում ինձ ուզել... նա ինքն ասաւ...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան... Միխէիլը փուր ուզում է, ի-
ժում 'ես կու թողնիմ փուր նրա հօր ընդէմ ըլի...
ուզում իս Էրկուսիդ մէտի դար ու դարգալ թողնէ
ու աշխրքի մատնարա դառնաք... Էլ գլուխս սաղ
ինչ կ'օնիմ... Ախտութեան իմ մինձացրի քիզ գա-

նամ... Ձէ, վուրթի, 'ես քիզ էտէնց չուտտ չիմ զի-
միշ անի:

ԱՆԱՆԻ

Մ'հ, ես շատ լաւ գգոււմ էի որ ինձ համար բախ-
տաւորութիւնն չկայ:

Աչքերը սրբո՛ւմ է:

ՍԱԼՕՄԷ, ձերկէսուլ:

Աբա էտ ինչ արարմունք է, էրեխայ իմ թէ ինչ է.
քու տարտ ախտիկը կու լաց ըլլի, չիս ամանջում...
Միեւեիլը չըլի, ուրիշն ըլի, ինչ կայ... քիչ կան:

ԱՆԱՆԻ, չոյո՛ւ:

Մայր իմ, մայր իմ, այդ ինչ ես ասում...

ՍԱԼՕՄԷ

Ինչ ասում իմ լաւ լսէ. 'ես փիս բան չիմ բռնի...
դուն անմիկ աչկիկը մի իտարաբ անի... (Որդի չոյն է
շէ՛ւ-հ): Ովոր զայիս է, նա չըլի, ինչ կ'օտէ:

ԱՆԱՆԻ

Ա'հ, որքան տարաբախտ եմ ես:

Աչքերը սրբէ՛լով դո՛ւրս է գնո՛ւմ:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՍԱԼՕՄԷ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, հանդիսի նշանաւ գէտարով:

ՍԱԼՕՄԷ, Բարչրայոյն:

Ո'վ քախցր Աստուծաձին, Գուն բարեխօս ըլիս իմ
Անանու համա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, հանո՛ւմ է Ձի զո՛ւնի:

Ո'ւմ հիդ իս մենակ խօսում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա'իս, Եագոր ջան, չիս զիդի թէ ինչ բան է պատ-
րաստում Աստուծ միկ համա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ի՞նչի վրայ իս էտէնց ուրախ:

ՍԱԼՕՄԷ

Անհատնիկի դօվլաթ է բացանում միկ համա Աս-
տուծ, Եագոր ջան. Անանու համա հէստի տղայ է
լուս գցի, վուր էլ ինչ ասիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Միեւեիլի վրայ լաւը՞:

ՍԱԼՕՄԷ

Միեւեիլը վո՛ւրն է, քան, Միեւեիլի հատն ու կտուրն
է. Բրիլիանտովի տղէն, Բրիլիանտովի տղէն, Եագոր
ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Վո՛ւր Բրիլիանտովը:

ՍԱԼՕՄԷ

Աշխրքումը քանի Բրիլիանտով կայ զանա. Ստե-
փան Դանէլիշի տղէն, Եագոր ջան, միլիօններու տէ-
րիւր:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ին զիշիլը վուր Աստուծանումը դօստացանք:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա, հէնց նրանք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, շարժայած:

Ղո՛ւրթ իս ասում, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր զիդենայ, Եագոր ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Իժուժ էտ ուլ առաւ:

ՍԱԼՕՄԷ

Միւսէիլի Հէրը. էս սահաթիւ էստի էր, գնաց
վուր բանը էս օրերումը վիրջացնէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, զարմացած:

Միւսէիլի Հէրը: (Ծիւտմարձը կոչնելով) Տօ, թէ լաւ
մարթ է, Ստեփան Դանէլիչի վուրթու Համա ինչի է
չայիշ գալի. իր Միւսէիլն էնդի չէ Հաղիր Հաղրա-
բաշի: Նրա դունդը չիմ վոխի սաղ Ստեփան Դանէ-
լիչի վուրթու հիդ. (Նսրոմ է:) Ինչ անիմ վուր Հա-
րուտ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա վիս էկադրէբա. վոնց կանայ Միւսէիլը նրա
մօդ գայ, զարթնի իր խիլքն ու ուսումը ինչ ունէ.
Նրա բեդալ Հօրն ասիմ թէ Ստեփան Դանէլիչի
ասկն ու տակը. մուծով էլ վուր պտուիլ էինք, էս
Հանգի բախտի չէինք կանա ռաստ բերի Անանուն:
Նսրոմ է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիւտմարձ:

Նս կարծում իմ, Սալոմէ, վուր Անանին Միւսէիլի
հիդ ուփրօ բախտաւոր կուլի, կանց Ստեփան Դա-
նէլիչի կախտակումը:

ՍԱԼՕՄԷ

Քիզիքիդ ձեռն իս ու կտրում. օրինակ ասինք
Միւսէիլի մօդ շատ էլ բախտաւոր կուլի Անանին,
ամա վուր Հէրը չէ ուզում, վուտնիրքը խօ չինք
կանա ննգնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ի՞նչ գիդիս թէ չէ ուզում:

ՍԱԼՕՄԷ

Հաղիր իր բերնով առաւ էս սահաթիւ ու էլ էս-
տուրն ինչ գիդենալ է Հարկաւոր. իր Միւսէիլի Համա
վուր ուզում ըլի, նրանց Համա ուր է խօսում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՛վ գիդէ, սատանայ մարթ է Սէրգէյ Տարասիչը.
կուլի զատիդի է մէջ բերում Ստեփան Դանէլիչին,
վուր միր միտիլը դրուտն իմանայ. ուզում է միթամ
առչի գամը միդ ասեցնիլ տայ, վուր էգէբա աւելի
իմքին դուս գջլէ:

ՍԱԼՕՄԷ, շէրէնայով:

Նս քիդ ասում իմ վուր ամալ աշքարա իր բերնով
ասու էն մարթը, վուր Միւսէիլի Համա վունչիչ բա-
նով չի ուզի Անանուն. փուղ ու բաթինք չունիք, կ'օսէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ի՛հ:

ՍԱԼՕՄԷ

Աստուճ գիդենայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, վէր է կէնոմ և ման է գալի:

Նո՛ւ, թո՛ղ բառ գլուխը քարը տայ, Հէնց գիդէ
նրա փուղի վրայ շատ իմ արմնում. գիլի մաշէնի-
կութենով կուլի մօդ արած... Ամա Միւսէիլը լաւ
տղայ է. ափսոս վուր նրա վուրթին է:

ՍԱԼՕՄԷ, հէպը մանգալով:

Քու արիւր, Ստեփան Դանէլիչի վուրթուն Նս օ-
ջովի վրայ չիմ փոխի. ինչ անինք թէ մինձ ուսում
չունէ. մենակ նրա ասկը քսան Միւսէիլին ասէ ու

ինչ գ'ուղէ պակասութիւն էլ ունենայ, գօվլթի տակը չի երևա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հասկնալ:

Քիչ համա օղօնդ գօվլաթ ըլի ու ասկով ազնիւ:
ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու թորոսի վուրթի Սարքսի բէգասլ գլուխն է հարկաւուր... (հասկնալ) Նրա աճկն էլ կարիմ... Մէ Աստուծ տայ էս բանը գլուխ գայ, իժուժ գուն թա- մաշա արա թէ քանի ախչկայ տիրուճը էլգա է գիբջում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Փառասիրութենով լիքն իս, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Փառասիրութենով կի չէ, ինկքով լիքն ասա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Հա, ինկքով. քու մաղերուն էլ հարցրու:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛հ լաւ է, բան իք շինի ձեզ համա: Ի՞նչով չէլաւ էս աշխարքը չիմացար. զարթնի Անանուն երկու ախչիկ էլ ուրիշ է մինձանում մարթու տալու, հիդ- նուհիղը տղէրքն ուսիրօ զին ին բռնում, տեսնիմ թէ վունց իս մարթու տալի: Ձեռնեմէս դուս կու թող- նիմ էս բանը, յաւիտենական տէր կու դառնայ Ստե- փան Դանէլիճը միրը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիւղալ:

Հը՛մ...

ՍԱԼՕՄԷ

Հը՛մ կի չէ, դուրթ իմ ասում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, վերհենալով:

Մուլափ, Սալօմէ, մուլափ, 'ես ջեր մէ խօսիմ Սէր-

գէյ Տարասիչի հիդ, մէ նրա միտկն իմանամ, տեսնիմ Միխէլիլի համա ինչ է ասում, իժուժ կու փիքը անինք Ստեփան Դանէլիչի վրայ:

ՍԱԼՕՄԷ, հեշի վերհենալով:

Չէ, չէ, չէ, չէ... Հայրէցվուրթի վունչիչ չասիս, վունց Սէրգէյ Տարասիչին, վունց նրա Միխէլիլին. փիքը էլ իմ արի ու պրծիլ էլ իմ: Մտկումս զրի վուր Ստեփան Դանէլիչի տղին պիտի տանք ու է- նէնց էլ պիտի ըլի, էլ էստուժը խօսկ չունիս դուն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Հը՛մ...

ՍԱԼՕՄԷ

Հա, Հը՛մ, իմանում իս... Վունջըքեմէն վունչիչ չգիղենաս վունց մէկի մօդ, թէ չէ էլ ինձմէն չիս պրծնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վուր ասում իս չիմ ասի, վա՛. իմ գլխի դուշման իս չիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, փախալով:

Թէ ինձ կու սիրիս, Եագօր ջան, ջէր վունչիչ չա- սիս. միթամ իսկի վունչիչ չիս էլ գիղի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չիմ ասի, քու արիվն իմ ասում, վա՛... Բաս ջէր Անանուն էլ վունչիչ չիս ըլի ասի:

ՍԱԼՕՄԷ

Հայհարայ ուր էի ասում, ջէր մէ էնդանց գրուտ խօսկ իմանամ է՛:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՛ւր էր վաղում հէր օխնածը, մէ քիչ չէր կանայ

մուլափ տան. փափէն խօ չէր սառի, 'ես էլ իմացիլ էի է:
ՍԱԼՕՄԷ

Այ, իմանում իմ էի. լաւ բան վուր չէր էլի, խօս
առանց քու հարցնիլ չէի բռնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Դիւի լաւ, Սալօմէ, ամա Անանին վուր չուղէ նրան,
էնչախն ինչ կ'օտիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Վննց կանայ վուր իմ խօսիլը չկատարէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Դուն զիզիս, Սալօմէ, կնդդերանց բանումը 'ես
չիմ խառնվում:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա, Եագօր ջան, էտէնց. ինչ քու բան է ախար.
դուն ինձ թո՛ղ, իմ բանը 'ես զիզիմ:

Դուքս է գնում չախ դանից:

ՏԵՍԻԼ Ժ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, Բենի, նորից ծիսահարձը կոչնէլով:

Էս զիւի տակն ու վրայ էլաւ... Ախտու, ախտու
Միխէիլ. ամա կնդդերանց օխտեմէն ո՛վ դու քայ...
(Զախ Բու Բէջ նայելով և երեսնայելով Լուսնադը):
Թուխտը փոխուեցաւ. էլ Սարքիս ու Միխէիլ չկայ...
նրանց մաղխար Ստեփան Գանէլիչ, իվան Ստեփա-
նիչ... (Աջ չէստի յաշահարը ճակատին դնելով): Իվան
Ստեփանիչ...

Դուքս է դէպի աջ:

ՏԵՍԻԼ ԺԱ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, Դանէլով Դիւի դանից:

Կարող եմ ձեզ ուրախացնել, Եագօր Սիմօնիչ. ես
զնացի ուղղակի մեծաւորի մօտ, (Թաղ Լը յոյց Կալովէ)
և ահա տեսէք նրա ձեռքը: (Թաղ Լը Կալիս է Եագօր
Սիմօնիչին): Նա եօթն օր ժամանակ նշանակեց այս
գործը վերջացնելու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, նայում է Լը Լին, յետոյ ասնէլով Մի-
քայէիլի չէստը Դօր է Կալում իրան և համբարում ճակատից:
Հատ ապրիլ, Միխէիլ ջան, շատ շնորակալ իմ:
Նստում է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չարժէ շնորհակալութիւն. ճշմարիտ ես ինքս ու-
րախ եմ որ կարողացայ այդ խեղճ կնոջն օգնել. այդ-
պիսի ծառայութիւններն ինձ առանձին բաւականու-
թիւն են պատճառում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Զօրանաս, Միխէիլ ջան, զօրանաս. շատ ուրախա-
ցելիւ ինձ... Մինձ վարցի բան արեիր, զիզեմաս. Աս-
տուձ մուրաղիտ հասցնէ... (Միքայէլը ողջանում է):
Էհ, ուրիշ նուր ինչ խաբար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իսկոյն կ'իմանաք, Եագօր Սիմօնիչ... Ես կարծում
եմ մենք միմեանց բաւական հասկանում ենք, ուրեմն
էլ երկար խօսքեր հարկաւոր չեն լինիլ յարտնելու
ձեզ իմ միտքը...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ընդհանրապես:

Քու միտին էլ գիտիմ, Միխէիլ ջան, քու խղճմրտանքն էլ. աւատան ինձ, վուր քիզ իմ վուրթիկերանցմէն պակաս չիմ սիրում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ողջունելով:

Հաստատ գիտեմ, Եագօր Սիմօնիչ, և այդ յոյսով Համարձակվում եմ...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ջարմացնում իս ինձ, Միխէիլ ջան...

ՄԻՔԱՅԷԼ, վերջնապէս:

Ես խնդրում եմ ձեզանից Անանու ձեռքը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վա՛հ, իժու՛ւմ քու հէրը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրս հետ ես վերջացրի դործը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, շարժապատ, վերջնապէս:

Տէր օղորմած Աստուծ... (Լաւաւաւ) Ախար քու հէրը... չիմ հասկանում, Աստուծ գիտենայ... ախար քու հէրը... իբրեւ է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Եագօր Սիմօնիչ, իմ հօր համաձայնութեան վրայ յետոյ կը խօսենք, բայց դուք ի՞նչ էք ասում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ինչ իմ ասում... (Առանցիկ) Ախ, Սալօմէ... (Միտալիկ) Արա մէ սովորեցրու թէ ի՞նչ ջուղաբ տամ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, պարտաւորաբար:

Աշմարիտ ես ձեզ չեմ հասկանում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Տօ տը բրատ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրեմն դուք փոխել էք ձեր միտքը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, գրկելով և համբարելով Միտալիկին:

Իտ մի ասի, Միխէիլ, էտ մի ասի... Աստուծ է վկայ, վուր քիզ վրայ լաւ տղայ ինձ չէ ռաստ էկի, ու քիզ էնէնց իմ սիրում, վունցոր լատուկ իմ վուրթի. ամա էս բանը կնդգերանց բան է, 'ես մէջը չիմ խառնվում, վունցոր Սալօմէն գ'ուզէ, 'ես նրան խօսի իմ տուի... Տղայ վուր բլի իմ խօսին է հարկաւուր, ամա ախչկայ բանը կնիկարմատը գիտէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք իդուր միք մեղադրիլ Անանու մօրը, ես հաստատ գիտեմ որ նրա կողմից ոչինչ արդեւ չի լինիլ, եթէ միայն դուք համաձայն կը լինիք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ախ, Միխէիլ, էլի բանն ինձ վրայ իս գցում... Աստուծ է վկայ, իմ 'երիք վուրթին ապրին, վուր քիզ վրայ լաւ տղայ 'ես չիմ ուզի Անանու համա... Լաւ գիտիմ քու սիրտն էլ, քու ազնուութիւնն էլ, գիտիմ ինչքան էլ բախտաւուր կու'լի Անանին քի մօդ. ամա ի՞նչ անիմ վուր մենակ 'ես չիմ տէրը... Թաք Սալօմէն ուզէ էս բանը, ազնիւ խօսի իմ տալի, Միխէիլ ջան, 'եթէ ինձ ազնիւ մարթ իս ճանչնում, (Բարեկամաբար) վուր էրկու ձեռս բացարած գ'ուզիմ քիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, շարժապատ, առանցիկ:

Այլևս կասկած չկայ... անշուշտ այստեղ մէկ բան է պատահել, որի պատճառը ես չեմ կարող հասկանալ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ինձմէն մի նիղանա, Միխէիլ ջան, Սալօմի հիդ

դուն ինքդ խօսի, նրան թէ կոտորեցիր՝ զէմուղէմն արի ինձ մօղ, էն սահաթին կու օխնիմ քիզ. հաստատ զիղիմ վուր Բնանին աւելի կու ուրախանայ, կանց կու հասկառակուի. քիզ նման ազիզ է Անանիա, էրանի նրան, ում կնիկն էլ նա կու դառնայ... Էտէնց, էտէնց, Միխէիլ ջան... (Դրպանում Լաշէնայիլ արհեստով) Ի՞նչ էլաւ:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԼՕՄԷ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, նշարեւոյ Սալոմէն, որ հարստ է չափ դռնից:

Ա՛յ, Սալոմէն:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛ն, էկմը, Միխէիլ ջան, համեցէք նստի, յօրէս ճաշը հաղիր կուլի... Թաղա ինչ կայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Թաղէն էն է, Սալոմէ, վուր էկիլ է միւր Անանուն ուղում է:

ՍԱԼՕՄԷ, յօնքերը կնիւնով:

Էրնէկ զիղենամ ըն զրօս հանաք է:

Բարիպաճ նայում է Եագօր Սիմօնիչին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Եագօր Սիմօնիչը հանաք չէ անում, տիկին, մենք այս ըտղէիս հէնց այդ բանի վրայ էինք խօսում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, գրպանում արհեստով:

Էս աղլուխս ինչ էլաւ...

Դռն է գնում ու զրահի:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ, հարստ չեանալով:

Աբա ինչ ասիմ, վուրթի, չիմ զիղի, Աստուճ զիղենայ... (Նայում է): Մէ էրկու օր մնլափ տու, Միխէիլ ջան, դրուստ ջուղաբը կու իմաց անիմ. մէ Անանուն էլ հարցնիմ... Խօ զիղիս առանց նրան չի ըլի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես այսօր Անանու հետ խօսեցայ, միայն մնում է ձեր համաձայնութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա էտ օրէնք է, Միխէիլ ջան. առանց ինձ նրա հիդ ուր էիր խօսում էտ բանը... քիմէն էտուրը չէի մնում, քու արիւր:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՞նչ վատ եմ արել եթէ խօսել եմ. դուք ինքներդ, տիկին, բաւական հասկացրել էք ինձ, որ ես իրաւունք ունէի այդ քայլն անելու:

ՍԱԼՕՄԷ

Ասիլ իմ ու էլի կ'օսիմ, Միխէիլ ջան, վուր քիզ վրայ լաւ փեսայ չիմ ուղի, քու արիւր, ամա ինչ անիմ վուր քու հէրը կրակ էր վէր ածում էսօր էստի...

ՄԻՔԱՅԷԼ, շահարստ:

Հայրս այստեղ էր միթէ...

ՍԱԼՕՄԷ, վէր է գնում և չեանալ Միշայիչի ասիմ դռն:

Վճիլ, զէթաղվա, Միխէիլ ջան, վունչիչ չասիս...

Թող մէ քանի օր անց կենայ, մէ էլի հիդը խօսիմ,
էգէբա կոտորուի... Ի՞նչ անիս, վուրթի, չիմ ուզում
նրա ընդէմ դուս դայ բանը... Օրթում հաւատ էր
անում, վուր բաց անջլով չիմ թողնի վուր Միխէիլը
մուքթ ախչիկ ուզէ, կ'օսէ. էլ յաւիտենական վունց
մէկին չիմ մօդ թողնի, կ'օսէ... Անմիդ անիծելու ի՞նչի
դառնանք... Թէ կու'լի նրամով, վուրթի, խօ լաւ,
թէ չէ խօսմ էստի ինք ու էստի, ուր ինք փախ-
չում... վունցոր քէփդ տայ էնէնց ժաժ արի... (Յոյց
սալու աջ էդջի դաւաճ): Համեցէք կաբխէտը:

Դաւա է գնում չախ դաւաճ:

ՏԵՍԻԼ ԺԴ

ՄԻՔԱՅԷԼ, Դեմա՛, Էրիտը լաւ-լիւնից յէպոյ:

Այժմ ես բոլորը հասկացայ... Ուրեմն ա՛յս էր իմ հօր
սպառնալիքը. ուրեմն այսպիսի ճանապարհներով է ու-
ղում նա խանգարել իմ բախտաւորութիւնը... Հայրս
ինձ թշնամացել է... Գործիւր, գործիւր, հայր, բաց պա-
տերազմ է յայտնուած մեր մէջ, անշուշտ մէկը մե-
զանից յաղթող պէտք է հանդիսանայ. միայն լաւ
իմացած կենաս, հայր, որ քո բոլոր ոյժը կը փշրուի
կամքիս առաջ, և Անանին իմ կը լինի, թէև հարկա-
ւոր լինէր նոյնիսկ խլել նրան իր մօր գրկից:

Դեմա՛ է աջ էդջի. Լաւագոյն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

Ստեփան Դանէլիի տանը Վանօի առանձնասենեակը՝ ամենաշքեղ
կերպով զարդարուած թանկագին կահ-կարասիքով, դրապրիներով,
պատկերներով եւ ընտիր ծաղիկներով, Զախ կողմում մեծ հայելի,
աջ կողմում գրասեղան, որի վրայ դարսած են դարձեալ պատ-
կերներ, ալբոմներ եւ սեղանի զանազան պարագաներ: Խորքում
դիւան: Ուր հարկն է աթոռներ եւ բազկաթոռներ: Անկիւններում
մեծ կանդելաբրներ: Վառարանի վրայ ժամացոյց, Մէջտեղում
եւ կողմերում դռներ:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆՕ, Քրիստոս ինչպէս է հայելո՛ւ առաջ եւ ինչպէս էր-
գո՛ւմ է որեւէ օպերայից մի էպոք, ՕՍԷՓ, Խաղաղութիւն
սրբո՛ւմ է նրա հագի Քրիստոս:

ՎԱՆՕ, շաւ գալու:

Լաւ, հիմի էսթէնը: (Նրբը շարունակում է, յէպոյ
չեւադ Օսէֆի հաշիւը շօշաղիւմ է չեւադ իր Դիւն հօպէյնոմ):
Ելի իս գողցի իմ պօմադէմէն:

Մարտիկը սրբո՛ւմ է լաւ ինչպէս:

ՕՍԷՓ

Չէ, աղա, էս էն պօմադէն է, վուր դուք ինձ
տուիք:

ՎԱՆՈ, հաճախ խփելով նրա գլխին:

Ջէր էս վուր քանի ջէր իմ քիզ ասի՝ ինձ աղա մի ասի. շտո՞ զա աղա:

ՅԱՒՓ

Ա՛խ, վիճավատ, պարուն ջան:

ՎԱՆՈ

Հա՛, էտէնց ասան, լիմար: Աղէն փողոցի մարթկերանցն ին ասում, վուր վուրը փքած ման ին դալի ու տուն դալի մաւի աղլիսով մէ էրկու շառու կանանցի ին տուն բերում: Ինձ աղա կու սազ զան. վուրդանցի աղա իմ յես:

ՅԱՒՓ

Իս մէկը մտէս ննդաւ, աղա ջան, յօրէսի դէնը դիւի պարուն կ'օսիմ, աղա ջան:

ՎԱՆՈ, դարձաւ գլխին խփելով:

Իլի խառնեցի՛ր, քիզ իմ օրումը խիլք չիմ կանա սովրեցնի:

ՅԱՒՓ

Ախար ի՞նչ անիմ, ա՛... պարուն ջան, յես ի՞նչ միդ ունիմ, վուր միւր լիզուումը մէ խօսկի մաղիար էրկու կալ. լիզու խառնվում է: Ա՛յ, Տէրը բարի տալ ուսնեւուն... նրանք մէ գլուխ դիւի բարին ին ասում... Մէկ էլ էն ծտի լիզուն վուր խօսում ին՝ մուսա, մուսա. էստու վրալ հիշտ ի՞նչ կալ:

ՎԱՆՈ, ծիծաղում է:

Հա՛, Հա՛, Հա՛... ասան մօսիէօ:

ՅԱՒՓ

Մուսիէ:

ՎԱՆՈ

Մօսիէօ:

ՅԱՒՓ

Մօսիէ:

ՎԱՆՈ

Մօսիէօ, բալվան:

ՅԱՒՓ

Մօսիէօ, բալվան:

ՎԱՆՈ

Տի սամ բարվան, դուրանկ. յես քիզ իմ ասում, չէ թէ դուն ինձ ասիս... Նո՛ւ, ասան մօսիէօ:

ՅԱՒՓ

Մօսիէօ:

ՎԱՆՈ, չէա՛ւ հաճախ Օւէֆէ Բշէն խփելով:

Նո՛ւ, մալաղէց, էլ չմտէ՛ր զցլիս:

ՅԱՒՓ

Չէ, աղա, էլ չիմ մտէս զցլի:

ՎԱՆՈ, որը յարաւին խփելով:

Իլի, լիմար...

ՅԱՒՓ, խօսաւ Բէրանի խփելով:

Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ... պարուն, պարուն ջան:

ՎԱՆՈ

Էտէնց: Գլուխդ դարդակի դիւում է. աբա ի՞նչի յես մտէս չիմ զցլում, մէկ ասիլ իմ քիզ՝ ժօղէֆ, դիւի ժօղէֆ իս:

ՅԱՒՓ

Ժօղէֆ իմ, պարուն ջան, ժօղէֆ: Աբա տեսէք, մնամ վուր վրէդ էլ վունչի՛չ չկալ:

ՎԱՆՈ, հայելու մը զննուելով՝ թէ որեւէ երգի եղանակ
է սուլում, յետոյ յայտ էր հայելու մը վրէ ինչը:

Իս ինչ է, լիմար:

ՕՍԷՓ

Իտ անիծած բմբուլը հիմի նստեցաւ: (Սրբելով):
Սրան էլ կու թռցնիմ:

ՎԱՆՈ, զննուելով:

Լաւ, լաւ... Ըմ, ժողէֆ...

ՕՍԷՓ

Համմէ:

ՎԱՆՈ

Մէ ջուխտ թաղա պէրջատիւ բի:

ՕՍԷՓ, ճառէնալով պահարանին:

Ի՞նչ ռանգը, պարուն:

ՎԱՆՈ

Զիս զիդի ինչ ռանգը. ֆրակի մօդ ինչ ռանգը
պիտի, քանի ջէր իմ սովրեցրի:

ՕՍԷՓ, ճառէնալով թէ զոյգ այցի գոհաւոր չեանոյ:

Այ, էստոնց:

ՎԱՆՈ

Զէ, պալեվի տուն:

ՕՍԷՓ

Բաս էն օրը ֆրակով վուր գնացիր էնդի, էս փեր-
ջրտկներեմէն հաքար:

ՎԱՆՈ

Ը, լիմար, էն ուրիշ է, էս ուրիշ. էս օր առաջի
անգամն իմ վիզիտ գնում, օրէնքը պալեվին է:

ՕՍԷՓ, հարաւ յարեալոյն չեանոյներ:

Բաս նրան թողնում իս:

ՎԱՆՈ

Զէ, ով ասաւ քիզ թէ թողնում իմ:

ՕՍԷՓ

Բաս ուր իք գնում:

ՎԱՆՈ

Ինչու ամէն բանը չիմանաս, չի ըլլի, քու զիւի
արիւր:

ՕՍԷՓ

Ինչ 'ես զիդիմ, քու խոստովնահէրն էլ չի զիւի
էնքանն ու: Ո՞ւր իս գնում, պարուն, գէթաղվա:

ՎԱՆՈ

Ղատ մի խօսի, լիմար, մէ աղլուի էլ տուն:

ՕՍԷՓ, պահարանից լաշիկնալ հանելով:

Գուխի, պարուն:

ՎԱՆՈ

Գուխի էլ, գուխի էլ:

Օսէֆն անուշահոտով է լաշիկնալը և ծածկու-

թաւ էլ իր գլուխը. իսկ Վանոն ու ինչ
սեղանից վեր է ասանով ծամացոյցը, երգե-
լով լարում ու գրպանը դնում, յետոյ ճա-
ղանին ճաղն է դնում և ինչիւմ:

ՕՍԷՓ

Համեցէք աղլուի:

ՎԱՆՈ, ասանով է լաշիկնալը և հոգի հանում:

Հէնց էս է: (Միջի դրան ինչից լաշիկ հողի չայն է լը-
վում. Օսէֆը ճառէնալ է դրանը:) Ո՞վ է:

ՕՍԷՓ

Վուչէրն է, բուկետը ճարիլ է: (Առաջ բերելով թէ
հիանալի ծաղիկաւորը:) Վուլալա, մօսիէ, տիս ինչ լաւն է:

ՎԱՆՈ, ասանելով ծառի տերունի:

Ախ, չօրտ վաղմի, իստակ մտէս ննդաւ: (Ժամայոյն-
յնն նայելով): Տէր չէ ուշացի... Իս սահաթիս, ժողէֆ,
տանք էս էնդի. զիդիս վաղդի իմ ասում:

ՕՍԷՓ

Վանց չիմ զիդի. իմ բողաղի ճանիւն էլ չիմ զիդի
էնէնց, վաղցոր էն զիդիմ. մաղամ Կարօլինա:

ՎԱՆՈ

Մաղմուաղէլ, չիմար, չէ թէ մաղամ:

ՕՍԷՓ

Մաղամ-դուլօ Կարօլինա:

ՎԱՆՈ

Մաղմուաղէլ, տօ:

ՕՍԷՓ

Մէ խօսիով, պարուն ջան, Կարօլինի տունը զի-
դիմ:

ՎԱՆՈ

Նո՛ւ, հէնց էնդի. գնա էս սահաթիս: (Ձախ էտ-
նի լուսն է նայել չայնը՝ «Ես հաղիր իմ Վանօ:»)
Գալիս իմ, դալիս, 'ես էլ հաղիր իմ: (Օտֆիէն): Գէ,
գնա էս սահաթիս. էտ իմ մաղիար իրան կու տա
ու կ'օտիս վուր էս զիշիր սահաթի ութին ինձ մնայ:

ՕՍԷՓ

Վուր հարցնէ թէ հրամանքդ ինչ իս շինում, ինչ
աղիմ:

ՎԱՆՈ

Ասա վուր իմ քվիր հիդ վիդիտ գնացի:

ՕՍԷՓ

Իժում էն կու հարցնէ թէ ուր գնաց. ինչ ջուղար

տամ, ասիմ թէ չիմ զիդի, չի աւտայ: Ախար ինձ-
մէն ինչ իս թաքցնում, պարուն ջան:

ՎԱՆՈ

Նո՛ւ, ասա վուր Սուրաթինց տուն գնացինք վի-
դիտ. ինչ կայ էստի թաքցնելու:

ՕՍԷՓ, չախ ուր Դէպի յէս վերաշէլով ու աջո- չէս-
աչանջի վերիւր Դէպի:

Սուրաթինց տուն... Ին սիրուն ախչիկ վուր ունին.
քօման վու պարտէ, մաղամդէլ, հրա: Այ, սիրուն:

ՎԱՆՈ, ճախնու ծայրը համբարելով:

Պճամ... տօ տը, այ, սիրուն. քու Կարօլինէն նրա
վուտի պճիդն էլ չաթէ:

ՕՍԷՓ, ծառի տերունի:

Քու Կարօլինէն... Քու Կարօլինէն, պարուն, քունը:
Ամա Սուրաթինց ախչիկը քիզ ինչ ձեռք կու տայ.
էն վարթն օջով չի թողնի քիզ վուր կտրիս:

ՎԱՆՈ

Վուրդի վուր վարթ տեսին, զիվ կտրին, ուր
կ'էհայ, չիմար. խանդէխան մենակ հուտ կալնին էլ
վնաս չէ: (Օտֆիէն ծառի տերունի հոս է ասում. Էտ-
նի լուսն է նայել չայնը՝ «Ձիս գալի, Վանօ:»)
Գալիս իմ, դալիս: (Օտֆիէն): Գէ, գնա, չուտ արա:

ՕՍԷՓ

Իս սահաթիս, պարուն ջան: (Գնում է և յէս Դա-
նի: Աղբիւրով): Մըսիէ ժան...

ՎԱՆՈ

Հրա, էլի իմքին իս ուղում:

ՕՍԷՓ

Ախար, էրէդ Կարօլինէն ասա վուր՝ ինչի բատին-

կէքդ (Այ ոպը ինչի շրայ խաղայնելով եւ զբան նայելովէ)
լաւ չէ պլպլում, կ'օսէ. քի պէս աղի, (Մարէբերելով
որ սխալուեցաւ ըստ էջ) թվում, պարնի պէս լա-
քիէն էտէնց չի պիտի ման դայ, կ'օսէ:

ՎԱՆՈ, Դեռեւ Օսէֆը խառն էր, Դե երգի եղանակ է
սուլմ:

Փիւ, ֆիւ, ֆիւ... Իժմում:

ՕՍԷՓ

Ախար, էլի էտէնց զնամ:

ՎԱՆՈ

Նու, թագէն ան:

ՕՍԷՓ, Գլուխը Կորելով:

Փոլղը:

ՎԱՆՈ, Ժիծաղելով:

Փուղն էլ ճարէ էլի:

ՕՍԷՓ

Վոլրդի ճարիմ, էլ մէ գրոշ չունիմ:

ՎԱՆՈ

Վոլրդիոր գ'ուղիս:

ՕՍԷՓ, ոպը ոպի ճոպ դնելով, փոքր աւ փոքր աւառ է գալի
Դեպի սեղանը, որի վրայ դրած է փողի Կասկէ:

Այ, ճարած է հաղիր, պարուն ջան:

ՎԱՆՈ, Ժիծաղում է:

Հա, հա, հա... Նու, Ժողէֆ, էժան չիս նստում
ինձ:

ՕՍԷՓ

Կարօլինէն վուր չըլի, պարուն ջան, ինչ կ'օնիմ.
էս բատինկէքն էլ լաւն է:

ՎԱՆՈ

Լաւ է, լաւ, գլուխ մի տանի: (Մարէնայով սեղանին՝
փող է հանում Կասկէյը): Հըն, բունէ. էս օխտը մա-
նէթը հերիք է... Գուն ինձ կու քանդիս գրուստ:

ՕՍԷՓ

Է՛հ, մինձ աղէն սաղ ըլի, պարուն ջան:

ՎԱՆՈ, փողը աւառ է, Օսէֆը համբարում է չեւսը:

Նու, պաշօլ:

ՕՍԷՓ

Սէի չան:

Թաշկոպելով դուրս է գնում Դեյի դռնից:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՎԱՆՈ, Երայ ՆԱՏՈ

ՎԱՆՈ, Դեռ:

Իս Ժողէֆին վուր չունենամ, իմ բանը դժար է:
(Բասմի Դեյ փող է ածում եւ դնում ծայը, Երայ սուլելով
զննում է հայելու Դեյ): Չիլի...

ՆԱՏՈ, դուրս գալով չախ դռնից, չեւսին լապտերի ծալած
հայելին յայտարարում է:

Ի՞նչ էլաւ քիզ, Վանո. քանի գուքուիս, մօն շէր:

ՎԱՆՈ

Զուքածը դուն իս, Նատո. էտ ինչ գէրիս է, շէր
չիմ տեսի:

ՆԱՏՈ

Իս օր էրի կարողը: (Վանայի աւառ շառնգում է)

գալով և հայելու մէջ դնող-էլով) Աբա, լաւն է, լաւ է
կանգնած, ն'էս պոս:

ՎԱՆՈ

Չիկ, շիկ, վրէ շիկ:

ՆԱՏՈ

Չիկը թէ գ'ուզիս, Վանո, էքուց տիւ. ուրիշ հէս-
տիկը կարվում է ինձ համա վուր է, քախուսմն օջով
չի ունենա: (Ձգա-հէրով յայտարարութիւն) Իստի կարած կուլի
գիւպիւրներ, էսթէնը կուլի բանտ, էսթէնն իրմէն
բուկէտ, էսթէնը պատի ջիւր, բոլորքը մանգր, մանգր,
մանգր ծիրծիրէք ու էդնէն ծալիւր, ծալիւր, ծալիւր,
ծալիւր, ծալիւր, Վանո ջան, ծալիւր, վուր ինչ ասիւմ,
պրօստօ պրէլէստ, սը սրա շարման. ա՛յ շիկ...

ՎԱՆՈ

Ա լա գէրնիէր մօդ:

ՆԱՏՈ

Սերթէնըման...

ՎԱՆՈ

Իտ ինչ է, աֆիշկայ է:

ՆԱՏՈ

Հա, հիմի բերին. տիւ, թաղա բան է:

ՎԱՆՈ, ասա-հէրով Նատի չէ-հէյ յայտարարութիւն-նը:

Նա... Հայոց թատրօն, շատ հարկաւուր է. 'ես
գէն ածելու փուղիւր չունիւմ: (Ձգելով սեղանի վրայ):
Միթամ բան ին մօղօնի. գլուպըստ կակայա:

ՆԱՏՈ

Աբա, գնանք էլի. ինչ մօղօնից պապաշէն:

ՎԱՆՈ

'Ես շատ ուրախ իմ, Նատօ, Անանուն կու տես-

նինք. էն բաղմէն գէսը մտկեմէս չէ դուս գնում:
Էրանի թողնէ մէ պաչ անիւմ, ինչ գ'ուզէ կու տամ:
ՆԱՏՈ

Փի գօն... նա էտ հանգի ախշիկ չէ:

ՎԱՆՈ

Ինչ հանգի էլ գ'ուզէ ըլի, ուզենամ թէ չէ երկու
օրումը խիլքեմէն կ'օնիւմ. ժը լիւի թուրներէ լա
թէթ, աղնիւմ սլօվօմ...

ՆԱՏՈ

Թէ էտ հանգի բանիւր կ'օսիս, էլ հիդդ չիմ գա,
Վանո. թիւ է էօն մօվէ սիւթէ:

ՎԱՆՈ

Լաւ է, լաւ, մի ջգրուի, Նատօ, արի գնանք:

ՆԱՏՈ

Քանի վուխտ է 'ես էլ էտ իմ ասում, ամա վուր
ծանգր իւ ժաթ գալի, ինձ էլ ուշացնում իս. իժում
քանի բան ունիւմ էս օր, վուր գիդենաս:

ՎԱՆՈ

Իմ տօլ բան դուն վոլըղի կ'ունենաս:

ՆԱՏՈ

Դիւիւ, գիւիւ, արա ինչ բան ունիւ:

ՎԱՆՈ

Աբա ջէր դոն ասա:

ՆԱՏՈ

Չէ, ջէր դոն ասա:

ՎԱՆՈ

Չէ, դոն ասա:

ՆԱՏՈ

Չէ, դոն ասա ջէր:

ՎԱՆՈ

2է, դ՛ու՛ն ասա:

ՆԱՏՈ

2է, դ՛ու՛ն ասա:

ՎԱՆՈ

Այ, քանի բան ունիմ. էս վիզիտը...

ՆԱՏՈ

Իտ խօմ 'ես էլ իմ գալի:

ՎԱՆՈ

Աթանդէ: (Աջո՛ւ հարու՛ չախո՛ւ հարու՛նք համբու՛նք) Իս
վիզիտը. իժու՛մ պիտի գամ տուն շուրիս փոխիմ...

ՆԱՏՈ, լնդիջէլով:

Նո էլ:

ՎԱՆՈ

Աթանդէ, աթանդէ: (Վարարու՛մ) Զուրս պիտի փո-
խիմ, պիտի հաքնիմ վիզիտիկա, պիտի գնամ պարտ-
նօուս տեսնիմ, իժու՛մ պիտի գամ նօտիք առնիմ, մէ
ախչկա՛յ խոստացիլ իմ՝ էօն ժօլի գըմուաղէլ՝ իժու՛մ
էն նօտիքը պիտի տանիմ իրան տամ, իժու՛մ պիտի
գամ տուն ու նուր մէկանց մէկէլ վիզիտիկէս հաք-
նիմ, գնամ կլուրը՝ տեսնիմ իմ ննգըտիքն ինչ ին
շինու՛մ, իժու՛մ պիտի տուն գամ իմ հօր առչիւր
ծանդը ու բարակ ձքու՛մ վուր հաց ուտի՛նք, իժու՛մ
պիտի ձի նստիմ, գնամ Մուշղէիդ, կու՛լի ճանսիին
ինչ պատահի, չօրտ պարերի, իժու՛մ պիտի տուն գամ
չայ խմիմ, իժու՛մ պիտի չարչրու՛մ վուր ութ սահաթը
դառնայ ու ութ սահաթին՝ (Մի ուր Քարայանէլով, մե-
կայ պարայ է գայիս Խ հարու՛նք ծայրը համբու՛նք)
պժամ... էլ չիմ ասի: Աբա դուն ինչ բան ունիս:

ՆԱՏՈ, ծիծաղո՛ւ է:

Հա՛, հա՛, հա՛... շատ բան ունիմ, շատ բան. հա՛,
հա՛, հա՛... Իտ դադա բան խօմ 'ես էլ ունիմ, (Նոյն-
պէս վարարու՛մ) 'ես էլ պիտի տուն գամ, շուրս փո-
խիմ, ուրիշ շուրիք հաքնիմ, ճաշ էլ ուտիմ, չայ էլ
խմիմ, իրիգնահաց էլ ուտիմ, պարկիմ, քնիմ, էքուց
վիկենամ, էրեսս լուանամ, հա՛, հա՛, հա՛... Իս դադա,
քանի գուղիս բան ունիմ, հա՛, հա՛, հա՛... Քը թիւ
է գըօլ, մօն շէր, հա՛, հա՛, հա՛...

ՎԱՆՈ, ծաղրէլով:

Հա՛, հա՛, հա՛... Ի՞նչու է քու բանն աւելի իմ
բանի վրայ. ի՞նչ բան ունիս, ի՞նչ, արա՛ ասա:

ՆԱՏՈ, նոյնպէս ծաղրէլով:

Ի՞նչ բան ունիս, ի՞նչ... Միթամ չիս գիղի ի՞նչ բան
ունիմ. մէ սահաթուան էդնէն մօսիէօ Գուժօն պիտի
գայ ու էրիու սահաթ ֆօրտօպեանի վրայ գլուխ
ցաւ տալ, իժու՛մ պիտի մէ էրիու սահաթ էլ մա-
ղամ մօղ՝ քօման վու փօրտէ վու, մէրսի մաղամ,
մէրսի մօսիէօ, իլ ֆէ բօ թան, իլ ֆէ մօվէ թան...

ՎԱՆՈ, լնդիջէլով:

Աէ շարման, վու գէթ շարմանթ, վուլէ վու դան-
սէ, վուլէ վու վալսէ. էտունք խօ 'ես շատ վուխտ է
գիղիմ, հիմի թող քու գլուխն էլ ցաւ տան, մա՛
շէր, իմ գլուխը կատլէտ շինեցին:

ՆԱՏՈ

Ղուրթ վաք կատլէտ. խանդէխան գլուխ էնէնց
ցաւում է էն անիծած մաղամիմէն վուր էլ չիմ գիղի
վուրթէնը ննգնիմ. սա մամբէթ, Վանօ... Ամա փառք
Աստձու, չուստ կու ազատու՛մ էստունցմէն, ինչ սով-

ընցայ էն էլ հերիք է. պապաշէն ասաւ վուր էս օ-
րերումն ուղում է ինձ նշնի, ու մէկէլ տեսար, շէր
Վանօ, քու մագմոնդէլ Նատօն դառաւ՝ (Խորը բեմերան
անշուշ) մագմոն... Ինձ համա իմ սալօնը կ'ունենամ,
իմ բուղուարը. ինձ մօղ գու քան, կ'էհան, բայիւր, վե-
ջերնիւր կու սարքիւմ. օ, սը սրա իւն վրէ գէլիւ:

ՎԱՆՕ

Իժում ուն է տալի քիզ պապաշէն:

ՆԱՏՕ

Զիմ գիգի, ջէր չէ ասում... Գիգիս ինչ, շէր Վա-
նօ, (Թեւն ասանշուշ) դուն վուր ուղենաս, մինձ լաւու-
թիւն կ'օնիս ինձ... (Նապոմ էն:) ով գիգէ պապէն ումը
ջողէ ինձ համա, ու իսօ գիգիս՝ նրա կամքին հակա-
ռակուիլ չի բիւ. դուն մէ էնէնց իմանց արա նրան
վուր ՚ես մէկին հաւնում իմ:

ՎԱՆՕ

Գիգիւմ, գիգիւմ, — մօսիէօ Ալմասեան:

ՆԱՏՕ

Վճօտ եշչօ... Ալմասեան... դուն էլ օքմին գլթար...
Ի՞նչ կ'օնիւմ ՚ես նրան. մագմոն ասում է վուր հալքը
կօպիտ ին ու կնդայ գինը չին գիգի... Ֆի, մօվէ
ժանր... Տօ լի գէլօ՝ Սէլիֆօնտ Իվանիչ...

ՎԱՆՕ

Ա՛, մօսիէօ Բումեանսիւ...

ՆԱՏՕ

Լիւի մէմ, լ'էզ դը քան պրէնտ Բումեանսիւ:

ՎԱՆՕ

Օ՛հ, հօ, մտիկ թէ վուրդի իս ձքում... Մաղամ

լա պրէնտէս դը Բումեանսիւ... ով գիմնայ քիզ
էն չախը... Իժում նա գ'ուղէ քիզ:

ՆԱՏՕ

Պապաշէն կամք տայ, թէ չէ նա ինձ համա
գլթում է. տէատրումը վուր նստած է, լօռնէտը
զցում է աչկերուն ու գիգի ինձ է մտիկ տալի: Նս
էլ նրան իստ իմ հաւնում, մօն շէր Վանօ. սիրուն,
կօկած, տրօսած, օլբրած բիւերով, գիգին էպօլետ-
նիւրն ուսին, էքսիլբանտիւրը քաշ արած, շպօրնիւրը
կրնգներուն, պրէլէստ պրօստօ... Քանի կուռս կուսը
զցած բուլվարի վրայ անցուղարց կ'օնինք, թուրը
գեղնին՝ (Գնալի Ֆէ իշտի Ֆէսի) թիւի, թիւի, թիւի...
ու իմ շէլիֆն էլ հիդը՝ (Յէս Գնալի) շիւի, շիւի,
շիւի... վուրալ էօն վրէ շիւի, նէս պմ, մօն շէր Փան,
ու կալասիով վուր գնում կուլինք, ՚ես (Նապոմ է
ն չէլիւմ, հոլիւրէլիւ) էսէնց... Տիւ, տիւ, մօն շէր
Սէլիֆօնտ Իվանիչ, վուր ին գիգիւնքը միզ մտիկ
անում... (Վէրլիւմէլիւ) Օ՛, ՚ես կու գլթում...

ՎԱՆՕ, Նոյնիւմ վէրլիւմէլիւ

Օ՛, ՚ես էլ կու գլթում... Նս քիզ կու օտիւմ,
շէր Նատօ. դուն ինձ ասա, շատ ախչկերանց հիդ
կու ճանչցնիս ինձ:

ՆԱՏՕ

Ում հիդ գ'ուղիւ, շէր Վանօ:

ՎԱՆՕ

Ա՛, չօրտ վագմի, կուտիւմ տրի կուտիւմ... Արա
էն չախը տանցաւատ կ'օնիւմ ալ... (Կալի Գնէլիւ
Նապօ Ֆէլիւ) Ղուրթ, արի մէ թուր դը պօլիւ:

(Պար է ածում պոլիտ, բերանով նայել է շանակելով) Թրա լա
լա, Թրա լա լա, Թրա լա լա լա, Թրա լա լա...

ՆԱՏՕ, պարելով:

Ուշացանք, ուշացանք, Վանո:

ՎԱՆՕ, շարունակելով:

Թրա լա լա, Թրա լա լա...

ՏԵՍԻԼ Դ

ՆՐԱՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ, հարստ է աջ դռանը:

Էստի մտիկ... (Վանոն ա Նաթան լռելիս է ն յի-
ն հարստ): Ջեր էստի լիք:

ՎԱՆՕ

Այ, գնում ինք, պապա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Դէ, գնացէք. մէ սահաթ աւելի է կալասկէն լը-
ծած է, դուք կի էստի տրտինդ իք տալի, միխկ ին
ձիանիլը:

ՆԱՏՕ

Քանի վուխտ է պատրաստ իմ, պապա, սա է վուր
նորահարսի պէս զուքուլի զիդէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Վուրնց մէկդ պակտտ չիք... Դէ, գնացէք. ամա ինչ
իմ ատում, Վանո, ճրտիպրտի չիտիս էնդի, ամութ է:

ՎԱՆՕ

Մի վախենա, պապաշա, հէստի խօսիմ վուր է
խտակ բօն տօն:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Հըն, մուղաթ կանց. Եագօր Սիմօնիչիմէն իմ կուղ-
մանէ ներողութիւն գ'ուզիս, վուր 'ես չկանացի գա:

ՏԵՍԻԼ Դ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, յիշի դռանը գլուխը հանելով:

Կուլի վուր տուն գամ, Ստեփան Դանելիչ. ծառէն
ասաւ վուր ընթունում իք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Համեցէք, Համեցէք, աղա ջան:

ՍԱՐԳԻՍ

Համարցանութիւնս բախշեցէք: (Ուշադրութեամբ է Վա-
նօն ա Նաթան, նրանք էլ պատասխանում են. յետոյ չեռ է
հարչիս Սարգիս Դանելիչին ա Վանօն): Քեզիումդ վոնց
իս, իվան Ստեփանիչ:

Նորից ուշադրութեամբ է Նաթան:

ՎԱՆՕ

Լէն... (Աջ չեռով խիչելով Սարգիսի փորն) Դուն
վոնց իս, վոնց, Սարգիս աղա:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա...

ՎԱՆՕ, լեռնաւելով դէպի Սարգիսի ա իբր լեռնաշմբ:

Սիւլտայ օքմնիլը վոնց ին:

ՍԱՐԳԻՍ

Է, իվան Ստեփանիչ...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, Բարխուդյան:

Վանո:

ՎԱՆՈ

Վան, բայց սա վուր ասում է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Սոս, ասում իմ... (Սարգսյան) Բեգամազ մի ըլի,
զեթաղվա, քու էրեխերքն ին:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուծ քիզ բախշէ. զօրանաք, վուրթիք: Խօմ
դաշլա չիմ անում ձիզ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Չէ, չէ, Սերգէյ Տարասիչ, համեցէք նստեցէք.
սրանցը Սուրաթինց տուն իմ զրգում վիզիտ:

ՍԱՐԳԻՍ, ապա:

Վան, զուրթ իս ասում. էտ լաւ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ի՞նչ արմըցար, էրեզ ձեր տանն էինք խօսում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղուրթ խօմ. միտս է, միտս, Ստեփան Դանելիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Մնում էի վուր ջեր նրանք զան, ամա էս փիլի-
սոփէքն ասին վուր ինչքու մինք չէհանք, նրանք
չին դա, կ'օտէ: Դէ, զնացէք, վուրթիք, էլ մի ու-
շանաք: (Վանն ա՝ նստած Սարգսյան ողջունում էն և
գնում:) Ինչ իմ ասում, Վանօ...

Խրադում է:

ՍԱՐԳԻՍ, այս Բեջան, ասում է:

Աստուծ է շինում իմ բանը... (Նայելով Նստածին):
Մտիկ է, շահագողի լալիղ է... արա Անանու հատն է:

ՆԱՏՈ, Դժի Դանիլ:

Է բիէն, ժան, վիէն դօն:

ՎԱՆՈ

Վուր, վուր, զալիս իմ...

Բեջան էս ա՝ Բեջանի Դանիլ գնում լեռնից:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, Գլխի շարժում:

Մանկա... (Ասում գալով) Վան, համեցէք նստի
է... (Ինչն նստած է:) Արա, ինչ լաւ խաբար իս բերի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստում:

Մէ խաբար իմ բերի, Ստեփան Դանելիչ, մէ խա-
բար, վուր էս սահաթիս ինձ մէ լաւ թամբած ձի
փէշքաշ անիս, արժանի իմ, հախ Աստուծ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Հը', խօսեցանք Միլեիլի հիդ:

ՍԱՐԳԻՍ

Էհ, Ստեփան Դանելիչ, Միլեիլի վճարն է. մէ
բանի իմ էլի, մէ բանի իմ էլի, վուր Միլեիլին էլ
մտէս ննդաւ, նրա հէրն էլ... Էս սահաթիս հար-
ցնում էիր, թէ ինչի վրայ արմցայ, վուր էրեխանց
Սուրաթինց տուն էիր զրգում. այ, կ'օտիմ ու հիմի
դուն արմըցի... Դուն ինձ ասա, Ստեփան Դանելիչ,
Եագօր Սիմօնիլի ախչիկը... լաւ ախչիկ է գանա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Լաւ:

ՍԱՐԳԻՍ

Սիրուն:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Սիրուն:

ՍԱՐԳԻՍ

Խելօք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Խելօք:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիդուն:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Գիդուն:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛, էլ ի՞նչին իս մնում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Վճռն թէ ի՞նչին իս մնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Էլ էստու վրայ լաւը վճռողի կու ճարիս քու տղի
համա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, չոյնը երէտայնեւով:

Վա՛:

ՍԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Ջան:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, վերջէնաւով:

Փիէ՛...

ՍԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Գուզիս տասը փիէ ասա, 'ես վճռորդը դրուստն է
ու տպածն է, էն իմ ասում, Ստեփան Դանէլի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, նոյնպէս:

Տօ, ախար 'ես քիզ ի՞նչ ասի, քիմէն ի՞նչ ջուղարի
էի մնում՝ դուն ի՞նչ իս ասում հիմի:

ՍԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Հալալ քու խօսկի ջուղարն է. դուն ուզում իս իմ
տղի բանը շինի, 'ես էլ քու տղի բանն իմ շինում.
ասած է՝ «Ինչ կու ցանիս, էն կու հնձիս:» Դուն
ինձ ասա՛ մէ քու մտկումն էլ էկիլ է էս բանը՝
թէ չէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Մարթու միտիլը ծով է, ախպէր, ինչ գուզիս կու
անցիկենայ. ամա հէնց դուն էլ վճռողի փիքը արիւր
էս բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Վճռն է, վճռն թորոսի վճռի Սարքիսը. դո-
չաղ իմ, թէ չէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ջալում մարթ իս, ախպէր. ամա մէ դրուստն ասա՛
ինձ՝ էս դուն փիքը արիւր, թէ Եագօր Սիմօնիչն է
ղրղի քիզ մօցիքու:

ՍԱՐԳԻՍ

Ա՛յ, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես քիզ դրուստն ասիմ
բանը վճռն էր, 'ես սուտ չիմ սիրի, սուտը սատա-
նին է: Էս բանը վճռն 'ես մօզօնեցի, վճռն Եագօր
Սիմօնիչը. դրուստ Աստու բան է, քու արիւր զի-
ղենայ, թէ չէ հնդու էկած դավրիշն էլ չէր կանա
մօզօնի: Մէ մտիկ թէ վճռն էկաւ... Մէկէլ օրը հրա-
մանքդ վճռը միր տանն էիր, Եագօր Սիմօնիչի կըն-
դան իս քու աճկով տեսար էնդի...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Հնա, զուրթ է, աղա ջան:

— ՍԱՐԳԻՍ

Չատ պատուական կնիկ է Է... Գնացիր թէ չէ, տեսնիմ ինքը Եագոր Սիմոնիչը տուն էկաւ. խիստ հարկաւոր բան ունիմ, կ'օսէ: — Ի՞նչ խաբար է, Եագոր Սիմոնիչ: — Սա թէ՛ Մէլիք-Չանգակինք տաք-տաք կպիլ ին, աղչկաս ուզում ին, կ'օսէ, ու ինձ սովէտ էր հարցնում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, չոյնը երջարայնելով:

Ի՛:

ՍԱՐԳԻՍ

Բնա... Էլ չիմ գիգի վունց էլաւ, քու արիւր, ինչ-րու Եագոր Սիմոնիչի խօսկի ջուղարը կու տէի՝ Հէնց գիգիմ շինքումս մէքաշ բոկեցիր. էն քու խօսկիրը, էն քու ախջկայ զովիլը մէ նմուտումը, էս հալա էր-զար իմ լիգ ասում, կէծակի պէս անցկացաւ մրտ-կումս... Էլ վունց տարայ, վունց բերի, գէմուգէմն էն ասի, վուր Մէլիք-Չանգակինց տղի վրայ 'ես ձիգ համա ուժիւ լաւ տղայ ճարիմ, ասի... Դուն ինձ ասն, թէ Աստծու բան չէր, էն սահաթին ախար նա հարցնում է, 'ես ջուղար իմ տալի, ու իմ ջուղարն ինչ նրա խօսկի ջուղարն էր, վուր մէքաշ քու տղէն միտս էկաւ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Տօ, ախար մէ քիչ վաղ կ'օսէիր Է. էլ էրեխերանցս էնդի վիզիտ չէի զրգի Է. ինչ կ'օսին հիմի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ պիտին ասի, սրտեներուն ուժիւ ումիկ կու տվուայ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, գլուխը շարժելով:

Օլին գ'ուզիք, ա՛յ, էս է:

ՍԱՐԳԻՍ

Դուն ինձ ասն, Ստեփան Դանէլիչ, փիա խօմ չիմ ժաժ էկի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Չէ, չէ, շատ շնորակալ իմ. ամա մէ քիչ փիքը անիլ գ'ուզէ էտ բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Էլ փիքը անելու էստի վունջիչ չկայ, Ստեփան Դանէլիչ: Իրեգ շատ ման էկայ քարվալումը, քիզ չգլթայ, ու Հէնց էս է էս սահաթիւ Եագոր Սիմոնիչին ռաստ էկայ, ուզում ին էսոր էքուց վիրջացնի: Չունքի քիմէն խօսկ չունէի, Ստեփան Դանէլիչ, աղանջաք արի վուր ինչրու իրգնապահն ինձ մուլափ տան... Հիմի դուն գիգիս, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես իմ բանը պրծայ:

Չէ, չէրը Դեմոնի Է խիտ՝ Լափալումը:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ախար մէ իրան էլ հարցնիմ,— տղիս Է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ ունիս հարցնելու, նրա պէս ախջկան ո՞վ չի հաւնի. սող աշխարքը վուր ման դատ, էլ նրա վրայ լաւն ու ձեռնտու չիս կանայ գլթնի քու տղի համա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ախար 'ես ասում էի, Սէրգէյ Տարասիչ, ջէր մէ

իմ ախշկայ ու քու տղի բանը քու թա՛հ էինք արի,
իժուս էտուրն էինք ձեռք տուի:

ՍԱՐԳԻՍ

Երկուսը մէկ է՝ գալի, Ստեփան Դանէլիչ, առջի
գամը թէգուզ տղիդ նշնիս, թէգուզ ախշկատ. .
զիփ էրկու յերիք օր թափահաւթին չի անի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ

Աւտաս Միլիէիլի հիդ ջէր էլի վունջիչ չիս խօսի:

ՍԱՐԳԻՍ

Վո՛ւրդի կու խօսէի. էս բանը վաւր դրի մտկումս,
Միլիէիլն էլ մտէս ննգաւ ու իմ գլուխն էլ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ

Ազնիւ բարեկամ իս էլի, աղա ջան. բաս մէ ինչ-
բու իրիզնապահը մո՛ւլափ տու, Սէրգէյ Տարասիչ, մէկ
էլի լաւ փեքր անիւմ ու զրուստ ջուղաբը քիզ իմաց
կ'օնիւմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Դուն գիդիս, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես իմ պարտքը
պրծայ:

ՏԵՍԻԼ Զ

ՆՐԱՆՔ, ՕՍԷՓ

ՕՍԷՓ, Երգէլով ու Լաչիսիւնով հարստ է թշի գոնից, չէ-
սին նամակ:

Վայ մէ...

Նամակը Լաչիսիւնով՝ հարստ է շաւարստ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ

Իտ լինջ գիր էր, տօ:

ՕՍԷՓ

Վունջիչ, աղա ջան, անմիղ թուխտ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ

Իստի շանց տու:

ՕՍԷՓ

Պատի աղինն է, աղա ջան, վո՛ւնց կուլի, կու
ջգրուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ

Իս տո՛ւ էստի, թէ չէ քիզ էլ, քու պատի աղին էլ...

ՕՍԷՓ

Աղա ջան, միխկ իմ ախար, տանեմէն դուս կ'օնէ
ինձ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ, ՎԵՐԷՆԱՆՆԵՐ

Իս տո՛ւ թէ չէ էս սահաթիս 'ես դուս կ'օնիւմ
քիզ:

ՕՍԷՓ, ԿԱՆՈՒՆ ՆԱՄԱԿ

Դէթաղվա, աղա ջան, չասիս էլա թէ 'ես իմ
տուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԺ

Չէ, չէ, կ'օնիւմ էստի ստուի վրայ գլխայ: (Չանելով
նամակը:) Իս ինչ հանգն է ծալած, մուհը չկայ վրէն:
(Բարդիւնելով:) Այ, սատանի ծալ գոլգիս, էս է. ոսէ-
վար է զրած: (Կարդալով հեղուհեղ շփոթում է, յետոյ
հարգանքով Սարգիսին, բարեկամ:) Մտիկ է, մտիկ է,
(Սարգիսը վեր է կենում:) մտիկ թէ փուղիւրս ինչի վրայ
է փչացնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ խաբար է, Ստեփան Դանելիւն. էտէնց ի՞նչ նիղացար:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Ա՛յ, իմացի: (Նախնիք հարգելով) «Իմ սիրեկան ժան, ասում է, անումն էլ վուր իրանց հանգն ին կնքի անիծածները, քու զրկած բուկետը, ասում է, ստացայ, շնորակալ իմ. ամա քու տուած փուղիրն, ասում է, հատաւ: Էս գիշիր վուր գալիս քլիտ, մէ տաւ տաւ-նուհինգ թուման հիլղ քի. սահաթի ութին, վունցոր ասիլ էիր, կ'օսէ, մնում իմ քիղ: Ինչքու մահը քու կարօլինէն:» Իմացար էս լրվութիւնը:

ՍԱՐԳԻՍ, ասանքին:

Թալին սատանէն էլ է օտկում ինձ: (Սրբաւ Դա-նէլիւն:) Հանաք թէ կու'լի, Ստեփան Դանելիւն. մի նիղանա, թէ Աստուծ կու սիրիս:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Ի՛հ, հանաքը վունն է, Սէրգէյ Տարասիւն: (Օւէիւն:) Տօ, քիղ էնդուր իմ պահում էստի վուր է տանող-բե-րողութիւն անիւ:

Նախնիք չէսիւ վուր է ընէս-մ. Սարգիսը
վէրջում է ի ծաւելը շէս-մ:

ՕՍԷՓ

Նա ի՞նչ անիմ, աղա ջան. ուրոր զրգում է՝ վունց կանամ վուր չղնամ: Նա ի՞նչ զիլիմ ումօղ ի՞նչ հե-սաբ ունէ: Թէ կ'օսիս, աղա ջան, յօրէսի գէնն ուրոր կու զրկէ, ջէր գու քամ քիղ կու իմաց անիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ

Գնա՛ ջէր աչկեմէս հիւացի, իժում կու խօսինք:
Օւէիւ Դա-մ է գիւ-մ ծածրալը Դանելիւն:

ՏԵՍԻԼ Է

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, նախնիք հարգելով:

Վա՛, էս էլ չէի իմացի... Մէ մտիկ ինչ հուտ ունէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ, ասանքին է հարգելով:

Ա՛յ ձիր անումը կտրէ Աստուծ, հա՛. աբա՛, ասում էիր հանաք է, կ'օսէ. (Նախնիք հարգելով) էս հա-նաք է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛, խիտ իս նիղանում, Ստեփան Դանելիւն, քու արիւր. ջհէլ է, կու կոտրուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ, մա գալով:

Չէ, յես նրա գլխին պէտկ է օլին գամ, թէ չէ իստակ կու փչուի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իմ ասիւն էլ էտ է, Ստեփան Դանելիւն է, վուր վուտնիրը չուտ բուխով էիր գցի. ամա էլի գուն ծանղը ու թեթիւ իս անում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻԶ, նախնիք ծաղը Դանելիւն:

Ղուրթ իս ասում, զուրթ, աղա ջան. (Նախնիք է բեմ իմ չալէն:) տեսնում իմ վուր գուն ինձ վրայ խելօք իս:

ՍԱՐԳԻՍ, նախնիք:

Ի՛, պարուն, էտ ինչ խօսկ է վուր գուն իս ա-

սում. ամա իմ խելքով, Անանու պէս ախշիկը մէ
էրկու ամսումը խելքի կու բերէ քու տղին: Կու՛ր
էն ախշկայ վրայ լաւիւն էլ ու՛րիօ շատ ըլլն, ամա
վունց ջողէ մարթ. Անանին կի վուր կայ, փորցած
ակն է, աշքարա զիղինք ինչոր վուր է. նրա ձեռ-
նեմէն զուս թաղիկը միիկ է, ՚ես ու իմ հոքին:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Դէ, գնա, կամք իմ տուի քիզ. Եազոր Սիմօնիչի
հիգ վունցոր զու՛ղիս, էնէնց խօսի իմ մազիար:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջուխտ աչկիս: (Վերջնալով, ասանցին:) Էսոր էւէտ
մէ օխչար պիտի մատաղ անիմ:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆԲ, ՎԱՆՅ

ՎԱՆՅ, հասկնալ ձեջի դանկ, էանչա՛մ է:
Ժօզէֆ:

Մնա՛մ է ասա՛ծ, յէրայ ասա՛ջ է գալիս:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Իկա՛ր, աղաղաղա. քուրբտ ինչ էլաւ:

ՎԱՆՅ

Իր օթախը զնաց:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Տանն էլին: (Հրաւիրելով Սարգին հասկնալ:) Համեցէք,
պարուն:

Սարգիսը հարա՛մ է բեթ չախ իռչէ:

ՎԱՆՅ, հասկնալ ձեջի դանկ:

Հա, զիտունքը տանն էլին:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Ի՛նչ ասիք, ինչ լսեցիք:

ՎԱՆՅ

Աշխրքումն էլ բան չմնաց, ամէն բանի վրայ խօ-
սեցանք. տէտորի վրայ, կլուրի վրայ, Մուշտէիդ,
Սան-սուսի, Մօն-պէղիւր...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, Ընդհանրա՛յն, Բարեկամ:

Մախանթ, Օքրօ-դանա, Սէիդ-արանթ, Վէրա...

ՍԱՐԳԻՍ, արհայայտելով Սաբիան Դանէլիչի Բարեկամին,
ասանցին:

Իծանիւր...

ՎԱՆՅ

Մասխարա իս գցում, պապա. Վէրի վրայ էլ խօ-
սեցանք՝ Վին-զրուտան էնդի չէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Էտ ինչ խօսի է, չիմ իմանում:

ՎԱՆՅ

Վա, դարդդ թող, ասում է էլի. մարթ վուր դար-
զուտ գնայ էնդի, մէ սահաթուան էդնէն առանց
դարդ կու գուսգայ:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛հ, էտ լաւ դիդ ին գլթի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Ուրիշ էլ ինչ խօսեցաք:

ՎԱՆՅ

Դիփ, դիփ, էլ վունչիչ չլողինք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Աւտառ գլխի զուէն էլը խօսում:

ՎԱՆՈ

Ձէ նրանք էլ էին խօսում, ամա աւելի հիւրթ չէի տալի. առջի վիզիտն էր, թող ճանչնենան ինձ, վաւ շատ բան գիտիմ:

Սարգիսն առանցին դէմքը կնճռում է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Դուն ինձ ասան, ախչկան վճույն հաւնեցար:

ՎԱՆՈ

Ին ախչկան նա լաւ կու ճանչնամ, պապաշտ, էսօր խօս չիմ տեսնում. էստու առաջ չէր վաւ Սարբանիի բալումը մէտի տանցաւատ էինք անում: Զատ սիրուն ախչիկ է, պապա, զրուստ Ռափայէլի մաղօնա է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ինչ ասիր, ինչ...

ՎԱՆՈ

Ռափայէլը հին ժամանակուան նաղչքար էր, նա մէ սիրուն ախչիկ նիշից, էնդուրն ին ասում մաղօնա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Էտ քանի տարուան բան իս ասում:

ՎԱՆՈ

Մէ հազար տարի կուլի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Իժում դուն վճուրդի տեսար:

ՎԱՆՈ

Ձիմ տեսի, ամա իմացիլ իմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, գլուխը շարժելով:

Դուն ինձ ասան, վճույն իս տեսնում, խելօք է էն ախչիկը, թէ չէ:

ՎԱՆՈ

Հա, խելօք է, խելօք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Նրա խիւքը քու խիւքի հիւր վճույն զու քայ:

ՎԱՆՈ

Վճույն կուլի վաւ նա իմ տօլ խիւք ունենայ. նա ախչիկ է, նա տղայ իմ:

Սարգիսը ծածուկ ծիծաղում է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, գլուխը շարժելով:

Թէ ամէն բանը էտէնց իս իմանում, էրանի է ինձ:

ՎԱՆՈ

Վա, ումը դուլիս հարցրու, պապա, թէ սուտ իմ ասում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Լաւ է, լաւ, ցանցար ցանցար մի զուստա... Դուն ինձ ասան, էս զիշիր ութ սահաթին վճուրդի իս:

Սարգիսը չախ չէր շարժել նրանցից երեսը պահում:

է ն դէմքը ծածուկում:

ՎԱՆՈ, փոքր ինչ շիշում:

Օչով:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Բաւ օքմնու խօսի չիս տուի:

ՎԱՆՈ

Ձէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Բաս էս զիշիր ութ սահաթին հազիր կնց, 'ես
ու դռն մէտփ մէ տիղ պլտի գնանք: (Վահան շին-
ված է:) Իմացար, թէ չէ:

ՎԱՆՈ, չէսքը ասելով Դէպի գլուխը:

Ախ, պապա, մտէս ննդաւ. էս զիշիր ութ սահա-
թին հարկաւոր բան ունիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Ի՞նչ հարկաւոր բան ունիս:

ՎԱՆՈ, հաշիւը:

Իմ... ննդրուչը... խոստացայ, վուր Մուշտէիդի
տէատր գնանք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Բէհէսաբ իս անում:

ՎԱՆՈ

Աւատան, պապաշա, էրէգ մէկամէկու խօսի տուինք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Նամաղուլ իս անում:

ՎԱՆՈ

Բիլէթներն էլ առած ունինք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Բէհէսաբ նամաղուլ իս անում ու սուտ իս խօսում:

ՎԱՆՈ

Աստուծ զիդենայ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, Դէպի վերաւելով, Բարեպաշտ:

Ախ, Աստուծ խոով կենայ քիզ, փուլ, փջանալու:
(Ծոյից նամակը հանելով ու երեսին գցելով:) Ախ, ութ սա-
հաթին վուրդի իս: (Վահան Դէպի վեր է կենում ու
շարքում:) Վիկալ, վիկալ կարթա... Ի՞նչ սառեցար.

սատանի ծալի վրայ ճանչցար հմ. սատանի լիզուն
սատանէն գիզէ ախար է... Վիկալ, վիկալ 'ես քիզ
ասում իմ, կարթա ու դօշիզ կպցրու:

ՎԱՆՈ, վերաւելով նամակն ու ճանաչելով, ասելով:

Ախ, Աստուծ, Կարօլինի գրածը... (Սասիկ շար-
ված է:) Իս վուրդանց...

Զէսքը ասելով վրայ՝ Գոհ է արջապաշտ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ

Լիբի անսկամ... Ի՛տ էիր ասում թէ դիպի մինձ
մարթկերանց մօզ իմ նստում ու վիկենում, կ'օսէ.
'ես էլ վուր աւտում էի ու մուխտաբար մուխտաբար
էն ղաղա փուղիբը տալիս էի... Ախ, ջուր էիր կրտ-
րուի քու մօր փուրումն ու աշխար չէիր էկի, վուր
ինձ էսէնց բէգնամ չէիր արի, հը... Ուզում իս մէ քա-
նիսի նման վուղջ կալինքս քամու տաս, իժում ախ-
կատ դադօ դիփուկանց մասխարա դառնաս. հազիր
իմ ձեռով ախկտացնիմ քիզ... Դադելու շնուք չու-
նիս, սո լիմար, դադածն էլա մի փջացնի է... Իս
սահաթիս դուս իմ տանեմէն... Գնա դառը քրտնքով
մէ թիքայ հաց ճարէ, վուր մէկէլներու ղադրն իմա-
նաւ. գնա, քու փալին դիպի ախկտներուն կու բախ-
շիմ, մէ օդորմի էլա մալինց կ'օսին... Գնա, դուս,
դուս ասում իմ...

ՍԱՐԳԻՍ, վերաւելով Դէպի Կապալի չայնով:

Իս մէկը, Ստեփան Դանելիզ, բախշէ, ինձ պատիւ
արա, ու յօրէսի գէնը 'ես թավգէր սրա համա, վուր
էտ հանգի բան էլ չի անի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԶ, Կապալի վեր:

Ախ, Աստուծ, էն հանգի ինչ գէթ ունէի քի մօզ

վուր էս թավուր վուրթի բահամ բերիր ինձ համա... Ախար ասած է՝ վուր հարուտի վուրթին լաւը չի դուս կանգնի է... Չէ, հալբաթ իմ միխկի պատիժն է... Միզայ Քիզ, Տէր Աստուծ, միզայ...

ՍԱՐԳԻՍ

Լաւ է, լաւ, Ստեփան Դանէլիչ, սիրտդ չի՞ք բի, թէ Աստուծ կու սիրիս, քու մեռելին պատիւ արա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ, շարժւում է աչքերը սրբէջով:

Խիղճ իմ Նանօ, երանի է քիզ վուր էստուրը չվրահատար... Օղորմած հոքին սրա խաթիր չուրս տարի դիզց ու ինձուր չկերան... Ինչ ուխտ ասիս սրա համա է կատարի... (Սարգիսը կէշծառար-նէա՞՞ք աչքերը «բէռ-ճ է») բորելի վուտով Սօնդալուխեմէն խտրտած թելէթ է տարի... ամէն Ասծու երկուշարթի պաս է պահի... Էստու համա... Ա՛յ, հարամ բի քիզ քու մօր ամաղը...

ՍԱՐԳԻՍ, հօգնւում է Ստեփան Դանէլիչին և սառն շարժւում է:

Թէ իմ խաթրն ու պատիւն ունիս, Ստեփան Դանէլիչ, էս մէկն ինձ պատիւ արա, ինձ:

Աչքերը սրբէռ-ճ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Մէկն էս է, հազարն էլ ուրիշ կու'րի:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, չէ, 'ես ումիկ ունիմ Աստծեմէն, վուր ինձ չի ամանչեցնի քի մօղ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Իր գլուխն ու իմը վուր չխնահեց, քու գլուխը կու խնահէ:

ՍԱՐԳԻՍ

'Ես թավդէր իմ, Ստեփան Դանէլիչ. օքմնու խօսկն էլ լսէ, հէր օխնած է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Թավդէրն էն է վուր՝ (Սարգիսը հարմարէն հանէլով) էս մատնիքը տար, Սէրդէյ Տարասիչ, Եագօր Սիմօնիչին տու իմ մաղիար. կ'օսիս վուր նրա ախշկան ուղում իմ էս փուչ փշանալուի համա, թէ իրանք էլ լայիղ կու տեսնին:

ՍԱՐԳԻՍ, շարժւում է հարմարէն:

Չեռիդ էլ պաչ կ'օնին:

ՎԱՆՑ, լսելով:

Պապա... ախար...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Սու, սու, ձէնդ, թէ չէ էս սահաթիս տանեմէն դուս կ'օնիմ, Աստուծ գիղենայ:

ՎԱՆՑ, աչքերը սրբէլով:

Ախար, պապա, ջէր ինչ վուխտի իմ կնիկն է. իմ ննգրտերանց էրեսին իժում վոնց մտիկ անիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ

Փուչ արարմունքով իս կանառ մտիկ անի. էրեսում է նրանք էլ լաւ պտուղներ ին էլի:

ՎԱՆՑ, շարժւում է:

Մէ քիչ... ժա... մա... նախ տու, պապաշա ջան, փիքը անիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻՉ, շարժւում է:

Խէրով բան կու փիքը անիս, քու գլխի պատուովը գիղենայ... Ել 'ես ժամանակ մամանակ չիմ գիղի. էս սահաթիս կամ «չա», կամ թէ չէ էլ իմը

վուրթի չիս. իսո գիդիս իմ խօսկը խօսկ է... Էլ քի մօդ խօսեցու գլուխ չունիմ... Սիրտս շուռ էկաւ, մէ դուս գնամ շունչ քաշիմ... Իս սահաթիս գալիս իմ, Սէրգէյ Տարասիչ... Մէ էս անիրաւին հասկացու, վուր կիսին էլ արժանի չէ էն խիղճ անչլանը... Հայիփ, հայիփ անչիկ, 'ես ու իմ հոքին...

Դուրս է գնում աջ չորմից, վահօն ընկնում է
առնալի վրայ:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՍԱՐԳԻՍ, ՎԱՆՈ

ՍԱՐԳԻՍ, առնալին:

Միթամ իմ վուրթու քարողիլը հէրիք չէր ինձ... (Մօպէնայուլ վահօնի) Լաւ պրծար 'ես ու իմ հոքին. պատժելու մագիար, քու հէրը քիզ նուր բախտի է ռաստ բերում:

ՎԱՆՈ, առնալի վերադառնալով:

Իս ու մօգօնից, ու վիլի նրա միտկը. դուք ասիք, մօցիքուլը դուք ի՞ք:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձէ, չէ, վուրթի, ինչ իմ բան է. առուտրի հէ-սաբ ունէի քու հօր հիդ...

ՎԱՆՈ

Բաս էտ մատնիքը քիզ ուր էրիտ:

ՍԱՐԳԻՍ

Եագօր Սիմօնիչի մօդիկ հարեան իմ, պարուն, էն-դուր թէ էրիտ քու հէրը... Գուն հէնց գիդիս շատ

շնորակալ իմ. ամա ինչ անիմ, քու հօր խաթրը չիմ կանայ կոտրի. չարէս ինչ է, պիտի տանիմ:

ՎԱՆՈ

Բաս ու ասաւ, ու. իմ հէրն իրան իրան վուրդի փիքը արաւ էտ բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Անպէր, իմ գալուն իս միզ գնում... Ջեր 'ես վուտս էլ չէի տուն դրի էստի, վուր դուք Եագօր Սիմօնիչի մօդ էիք գնում. արա մէ փիքը արա, հէնց ապրիս է, 'ես ինչ միզ ունիմ:

ՎԱՆՈ

Ախ, էրանի գիդէնամ թէ ու վիլի էս բանը իմ հօր մտկումը, էս սահաթիս մաս-մաս կ'օնիմ, վից լուլանի ըէվօլվէրը մէտի կու դարդըլիմ նրա սրտումը, նրա հէրն անիծած, նրա հէրը...

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ իս ուշունց տալի, վուրթի, էգէբա լաւ մարթ է:

ՎԱՆՈ

Լաւ ցաւի ռաստ գայ ու սիւ սատանի. քուանայ, իլանայ...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛...

ՎԱՆՈ

Լիզուն պապանձուի, չորնայ նրա բերանը...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛...

ՎԱՆՈ

Վուչ տեսնէ իր վուրթու բախտաւորութիւնը, թէ
վուրթի ունէ...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛, վա՛...

ՎԱՆՈ

Անիծուի, փչուի, փչանայ, վուր էս բանը չէր մո-
ղօնի ինձ համա:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու հօրմէն անբաւական իս, վուրթի, եաղերեմէն
ի՛նչ իս ուզում:

ՎԱՆՈ

Ախար էս հանգի բան կու՛լի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ փիս բան է, վուրթի. է՛ն ախչկան ՚ես կու
ճանչնամ, շատ լաւ ախչիկ է, Աստուծ գիղենայ...
իմ վուրթիկերանց արիւր վկայ:

ՎԱՆՈ

Իտ ՚ես էլ գիղիմ վուր լաւ ախչիկ է. ամա ըմ դրօս
իմ կնիկն է, ըմ դրօս... Իմ ննդրտիքը վուրղի վուր
ուղենան քէփ անին, ՚եփոր էլ ուղենան էն չախը
տուն գնան. ՚ես կի իմ կնոջայ կուղի պիտի դառ-
նամ, շլէշի պէս պիտի թրևի ինձ, ուրոր գնայ
պիտի հիղն ըլիմ... Իժու՛մ պիտի երեխէրք ըլին, նրանց
ճղաւելուն անդաճ գնիմ. (Նրէխաների ճշարտը ծաղրե-
լի՛ն) ա... ու... ի... ու իմ ննդրտիքը կի քէփ անին
առանց ինձ... (Մաշէրի չաշէլով) Ա՛խ...

Բառանցքով խոսմ է գրասէղանին, հօրը նստում
ու չախ արմնի վրայ յենուելով գլուխը բռնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Տէր ջհէլ իս, վուրթի, քու գլխի գինը չիս գիղի...
Ափսոս չէ՞ քու սիրուն էրեսարքը, վուր սատանի
պուօշներ ըլի գիբջում վրէն:

ՎԱՆՈ

Սատանէն վնւրն է:

ՍԱՐԳԻՍ

Թէգուղ հէնց քու Կարօլինէն:

ՎԱՆՈ

Ի՞նչ իս ասում, էի, պարուն. նա հրիշտրքի նման
ախչիկ է:

ՍԱՐԳԻՍ

Մէ բան պակաս կու՛լի. քու աչկումը կու էրեւայ
հրիշտաք... Քու փուղերով իստակ հաքնվում կու՛լի,
բերանը գուխերով ու օղիկալօնով օղողում կու՛լի,
ձեռները բաբաթ բաբաթ սապներով լուանում կու՛լի,
հա՛ հրիշտաք է ու հրիշտաք. էտէնց վուր անիմ, ՚ես
էլ հրիշտաք կու էրեւամ... Ամա լաւ գիղացի, վուր-
թի, վուր հրիշտաք չէ, սատանայ է, սատաներով
լիքն է: Խիլքեմէտ կու հանին, մի աւտա դուն
նրանցը... Գուն հէնց գիղիս էն ձեռիտ ու վուրիտ
վուր պաչ ին անում, շլնքիտ օցի հանգը փաթըթվում
ին ու ասում ին՝ դու՛շինկա, Վանօ ջան, դուրթ քիզ
ին արձում:

ՎԱՆՈ

Քաս ումն ին ասում...

Հէպղէպէ հաթճահն Դըջ է ընէնում ե հսում
անշարժ գլուխը յենուելի Դըջ արմնիներ
վրայ յենած:

ՍԱՐԳԻՍ

Դիմիս, վունց չէ. քու ջիբի փողերուն ին ասում:
Աբա մէ էրկու շափաթ փող մի տա, — ասան փուր յօ-
րէսի դէնը դարձնի սէրը վունցիչ հէսաբ չի պիտի
ըլի միւր մէջը, ասան. դուն ինձ դուշինկա Վանօ ջան
իս ասում, ասան, 'ես էլ քիզ դուշինկա հրիշտաք ջան
իմ ասում, — Աստուծ գիգենայ, դիտի կինծումդ տալով
դուս կ'օնէ տանեմէն: Բէղամաղ չլիս, գէթաղվա,
մէբաշ լիզուիս էկաւ. էնէնց իմ խօսում քի մօդ, մի-
թամ իմ վուրթու մօդ... Աբա, վուրթի, էսէնց է նը-
րանց բանը. նրանք փուր կան ջիբի ծուրբէլէք ին, չէ
թէ աթմորթիք, քրիստոնէն կու աւտայ նրանցը...
Քի մօդ օրթում կուլի ուտում, փուր դարձնի քիզ՝
նրա համա աշխրքումը վունց արեգագ կայ, վունց
լուսնիակ. ամա քսանուհինգ լուսնիակ ու արեգագ
էլ ուրիշ կ'ունենայ, ասողիբը հալա դէնը կենայ:
~~Էս իմացի' էտ նրանց փէշակն է... (Լաւալի-ն):~~
~~Խիլքումդ նստում է գանա... Քանի մարթ է խա-~~
~~րաբ էլի նրանցմէն. ախոռու չէ քի պէս տղէն, էն~~
~~էլ քի պէս խելօքը, փուր նրանց ճանգումն ըլի...~~
~~Էքուց էլօր, Աստուծ մի արասցէ, ով գիգէ ինչ օլին~~
~~էլի բերի գլուխդ. միխիլը չէր քու տէրը...~~ Գնան,
վուրթի, գնան Աստուծ փառք տու փուր էս միտկն
էրիտ քու հօրը... Իժում ինչ ախչիկ է՝ թէ օսկով
լիքը խաղինա իս ճարի, թէ նրան, դիտի մէկ է, 'ես
ու իմ Աստուծը... Գնան ձեռին պահ արա, շնորա-
կալութին արան, փուր աշխրքի փորցանքեմէն քիզ
ազատում է... (Մօք է գնաւ): Արի, արի, վուրթի,
(Թիւի բանաւ է:) արի մէտի գնանք:

ՎԱՆՕ, Կէշի փելաւէլ:

Իս տո՛ւ էտ մատնիքը:

ՍԱՐԳԻՍ

Վունց թէ քիզ տամ:

ՎԱՆՕ

Իս տո՛ւ, իս տո՛ւ, 'ես կնիկ մնիկ չիմ գիգի:

ՍԱՐԳԻՍ, Կաւայի:

Արի ու գիլի գլխին աւետրան կարթա:

ՎԱՆՕ

Ինչ իս փիքը անում, իս տո՛ւ էտի, ասում իմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար, վուրթի, ինչ իս ասում. քու հօրը չիս
ճանչնում:

ՎԱՆՕ

Ինչ անիմ, չարացած էր, մէբաշ ասաւ. մէ էրկու
օրուան վրայ լիզ գու քայ:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, վուրթի, չէ, չիմ կանայ տա. քու հօրն ինչ
ջուղաբ տամ. թէ դուն չիս վախենում նրամէն, 'ես
վախենում իմ, ախպէր:

ՎԱՆՕ

Գէթաղվա, ինչ գ'ուզիս կու տամ:

Փալալալա է:

ՍԱՐԳԻՍ

Չիմ կանայ, քու արիւր:

ՎԱՆՕ, Կալալալա:

Քու լաւութիւնը կու վջարիմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձիւմ կանա, Աստուծ գիղենայ... իմ հօր գերեզ-
մանը գիղենայ չիւմ կանայ:

ՎԱՆՈ

Ա՛յ, թէ չիւ կանայ...

Կաթնո՛ւմ է հադանին իշէլ:

ՍԱՐԳԻՍ, հադանին իշէլն է չգում:

Է՛, ձեռք վիկալ թէ քու Աստուծ կու սիրիս... (Ա-
հարմար է:)

Փախչում է յիշի դռնից, Վանան էրեւից վա-
ղում է: Վարագոյն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՉՈՐՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում է Միրայէլի դրասնեակը, որը զարդարուած է
Թէեւ համեստ, բայց նուրբ ճաշակի կահ-կարասիքով: Աջ կողմը
դրասեղան եւ մեծ պատուհան. իսկ ձախ՝ դիւան, վառարան եւ
դուռը: Ուր հարկն է ամուսներ եւ բաղկամոռներ: Մէջտեղը եւս
դուռը, որից աջ՝ դրասեղանի դիմացը՝ դրողարան:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ, Բենի, գրասեղանի Տօմ պայտասի մէջ դաս-
նորում է գրէր, հագուստներ եւ զանազան իրեղէններ:

Մնաս բարեաւ, դու, իմ հայրական տուն: (Նայում
է իր շորջը): Մնաք բարեաւ, մանկութեան քաղցր
իշխատակներ... Այստեղ ծնունդաց, այստեղ մեծացաց,
բայց այժմ այս ահագին տանը մի անկիւն ան-
գամ չէ մնում ինձ համար, ուր կարողանայի ազատ
շունչ առնել... «Գուրս կ'անեմ տանից, դուրս կ'ա-
նեմ» սպառնում ես դու, հայր. ահա, ես ինքս իրա-
գործում եմ քո ցանկութիւնը... Թափառիր այժմ
սենեակից սենեակ, կանչիր, աղաղակիր որքան էլ
կամենաս, սակայն իմ հետքն անգամ չես կարող
գտնել այստեղ... (Բռնչում է հառաժանաբար մէջ. շու-
նչում): Այո՛, դնալ, գնալ, կորչել այստեղից...

Նայում է գրասեղանի Տօմ եւ շարունակում իր գրծը:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ԲԱՐԲԱՐԷ

ԲԱՐԲԱՐԷ, ներս գալով չափ տանից:

Էտ ինչ իս անում, Միխէիլ ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ահա, տեսնում ես, մայր... Ես արդէն ասացի քեզ թէ իմ այտեղ մնալն այլևս անկարելի է:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Է՛, ձեռք վիկալ, Միխէիլ ջան, հէնց ապրիս, իս չիս կանայ սպանի ինձ... Ախար միխիլը չիմ, վուր-թի. քու գլուխը չիս խղճում, ինձ էլա խղճա է... Էտ է քու սէրը...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դու ինքդ էլ լաւ գիտես, մայր, որ եթէ քո սէրը չլինէր, ես մինչև այսօր մի բոլի անգամ չէի մընալ այտեղ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, խլելով Միխայէլի չեւից գիրքը, որ նա դնում

էր պայտասի մէջ, և չփելով սեղանի վրայ:

Աբա 'ես բաց աչկով կու թողնիմ վուր դուն էտ բանն անիս:

ՄԻՔԱՅԷԼ, վերադառնալով նայն գիրքը և դնելով պայտասի:

Ո՛չ, ո՛չ, մայր. ես արդէն վճռել եմ որ էլ այտեղ չլինամ, և կեանքովս եմ երդվում, որ ոչ մէկ բանով ես չեմ փոխիլ իմ վճիռը...

ԲԱՐԲԱՐԷ, նստելով Տօբը:

Ջուրն էկիլ է ու ինձ տարի...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հայրս ինձ այս դրութեանը հասցրեց:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Քու հէրը քու բախտաւորութիւնն է ուզում մի-թամ, վուրթի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Նրա բախտաւորութիւնը փողն է...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Է՛հ, վուրթի, ծիւր մարթ է, նրա ասածն ինչ իս այնուամիջ գցում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՛նչպէս թէ՛ ինչ ես այնուամիջ գցում... Նա ուզում է որ ես ոչ կամք ունենամ, ոչ սիրտ, ոչ խելք, ամէն դէպքում իր խելքով շարժուիմ, իր կամքը կատարեմ... (Վերջնապէս) Ես չեմ կարող դիմանալ, մայր իմ, ես էլ մարդ եմ... Ատուած իմ, այսպէս էլ բան. հայրը որդի մեծացնէ, ուտում տալ—սև ու սկզպակը հաս-կացնել տալ նրան, և երբ երեխան մարդ դառնալ, ա-մէն օր այն կռիւն ու անբաւականութիւնն ունենալ թէ՛ ինչի մարդը նորից երեխայ չէ դառնում... Կա-տարեալ պատիժ, ճշմարիտ: Ի՛նչ է՛ կուրօրէն չեմ տարեալ պատիժ, ճշմարիտ: Ի՛նչ է՛ կուրօրէն չեմ հետևում նրա խորհուրդներին, նա սպառնում է ինձ տանից դուրս անել և բաւական չէ որ այս երեսիս է ասում, այլև երէկ դնացել է Սալօմէի մօտ էլ է պարծեցել... Օ՛հ, նա իմ սիրտս բոլորովին թու-նաւորել է:

Բարխայած Տան է գալի, յետոյ վաւարանի վրայ աջ արմնիով յենված՝ գլուխը չեւի մէջ ուտած:

ԲԱՐԲԱՐԷ, երկար լառ-լիւնից յետոյ:

Դուռն էլ վուր նրանցն աւտում իս, վուրթի, արմնում իմ քիմէն, քու արիւր... Ասած է՝ «Օցը դըրսեմէն է ճրել՝ մարթը նեքսեմէն»... Լաւ զիդենաս վուր նրանք չէ թէ քիզ ին ուղում, քու հօր կարողութենի վրայ ունին աչկը... Ելախտ էլ ասի, վուրթի, վուր էն օրն իր վուտով էկաւ Սալօմէն ու իր բերնով ասաւ էս բանը, քիզ կի սուտ ումիկնիր է տուի. արա աւտալու է... Ո՛վ զիդէ նրանց մտկումն էլ ինչ կայ ու քու հօրն ին սուտ մահանա բերում... (Կարճ լառ-լիւն:) Քիզ ինչ ասիմ, Միխէիլ ջան, վուր քու զլխի ղաղըը չիս զիդի. էն հանգի ջուղաբ իմացար նրանցմէն ու էլի նրանց վրայ իս փիքը անում, վուրթի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՛հ, մայր իմ, մէկն ասում ես, միւսը չէ...

ԲԱՐԲԱՐԷ, փնտլով դէպի Միսայելը:

Ախար զլուխդ խուղի հիզ հաւսըրեցիր. զնացիր դէմուդէմը խնդրեցիր ու ջուխտ ձեռով վուտիդ չփաթըթուեցան ու էն սահաթին չտուին քիզ իրանց ախչիկը, էլ նրանց էրեսին կու մտիկ անիմ, ես բարիլուս կու տամ յօրէսի դէնը... Գլուխը քարը տան, էրեսը սիւ պատովը. դուռն էլ թ.քէ նրանցն ու մըտկեմէտ հանէ:

Նստում է դիմանի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, հօտենալով ճօրը:

Մայր իմ, ես սիրում եմ Անանուն, հասկանում եմ, սիրում եմ...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ուցնավուր իս դուռն էլ, Միխէիլ. ինչ անիմ վուր սիրում իս, քախկումը ախչիկը կտրուել է... Նրա վրայ լաւը յօրէն քու հօր ասածն է, հաղիր աղանջաքով տալիս է քիզ նրա տէրը՝ էն ղաղա փուղ ու բաժնքով. ամա վուր քու ասածի իս, ինչ վայ տամ 'ես իմ զլուխը:

ՄԻՔԱՅԷԼ, գրասեղանի ճօր:

Մայր իմ, ի սէր Աստուծոյ, այդ բանի մասին էլ ոչ մի խօսք:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Բաս ինչ ասիմ, վուրթի. թէ կի հէրն ու մէրը դուրթ ղաբուլ չին անի, տանեմէն իս չիս կանայ փախցնի ախչկան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Թէ աջդիկն էլ համաձայն է, ինչի չէ, լաւ...

Ման է գալի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վո՛ւյ քուանամ 'ես, էտ է պակաս... Իտ ինչ իս ասում, Միխէիլ ջան. ուզում իս աշխրքի «Ասա կ'օսէն» դուռն դառնաւ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո՛, զիտացիր որ այդպէս էլ կ'անեմ, եթէ այդ տեղը կը հասցնեն:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ու էտու համա էլ հիւանում իս ինձմէն էլի, վուրթի...

Աչքերը «բժում է:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նստելով Տօր չորսին:

Դու հանդիստ եղիր, մայր իմ, մի օր էլ չեմ անց-
կացնիլ անանց՝ քեզ տեսնելու. ես հօրիցս եմ հեռա-
նում, և ոչ թե քեզանից:

ԲԱՐԲԱՐԷ, շուրջ:

Սիւցիլ էր իմ ծնելու սահալքը... Վնւր մէկիդ
գիմնամ, դուն մէ կուռը, քու հէրը մէկէլը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, գրկելով Տօրը:

Թէ ինձ սիրում ես, մայր իմ, մի դառնացնիր
օրս... Անանուն խօսք եմ տուել, ես նրանից ձեռք չեմ
վերցնիլ՝ թէ կուռ աշխարհը տակն ու վրայ լինի, իսկ
նրան այստեղ բերել անհնարին է. դու էլ գիտես, որ
անհնարին է՝ ոչ հայրս թող կը տայ, և ոչ էլ ես
կը կամենայի՝ որ այն խեղճ աղջիկը հօրս նախա-
տինքները լսէր ամէն օր... Միակ ճանապարհը՝ գը-
նալ, հեռանալ այս տանից... Մի լար, մայր իմ,
աղաչում եմ, մի լար. հայրս ինձ անիծում է, նրա
անէծքի հետ գոնէ թող օրհնութիւնդ հետս տանեմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, փախաւով և շուրջ:

Ախ, Միխէիլ ջան, վուրթի ջան, քի չարի փուխ
ըլի քու մէրը... Դանակով վուր կտրտիս սիրտս էն
լաւ կուռի ինձ համա, կանց քու հիւանալը... (Չեա-
ռելը Բարբարային): Քանդուիլ էր էն սահալքը, ինչ
սահալքի նրանք միր հարեան դառան... Վնւչ էիր
տեսի դուն նրանցը...

ՄԻՔԱՅԷԼ վերհենարով:

Օհ, Աստուած, Աստուած... (Շփոթում է հա-
շի, յանկարծ հանգ է առնում պարտահանի առաջ և դառն
ծիծաղում): Հա, հա, հա... Ահա, տես, մայր իմ, տես,

դու աչքովդ տես, թէ ինչպէս հայրս ծիծաղելով դուրս
է գալիս այնտեղից. հա, հա, հա... Այն մարդը, որ
տարէնը մէկ անգամ չէր գնում նրանց տուն, այժմ
ամենայն օր է այցելում նրանց. հա, հա, հա...

ԲԱՐԲԱՐԷ, յանկարծ պարտահանի, յետոյ առանցիկ:

Էս էլ ինչ է... Համ էրէգ, համ էսօր...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ բախտաւորութեան համար աշխատողը... (Շա-
րտահանում է նոյն դառն ծիծաղով): Հա, հա, հա... Տես,
տես, թէ ինչ սիրով բարեւում են միմեանց նա ու Սա-
լամէն... Ս', հայր իմ, դու ինձ համար հոր ես փո-
րում...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հանգստացի, հանգստացի, գէնացվալէ, Միխէիլ
ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հանգստացի, հանգստացի... Սրտիս մէջ կրակ է
վառվում, իսկ սա ասում է հանգստացի...

Բարբարա՛ ճան է գալիս, յանկարծ յանկարծ է
«եղանի» և վերջնելով դառնալով իրենցինքն՝
շարտարով առնում է պայտասի մեջ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, երկու չեռով խփելով գլխին:

Վա՛յ իմ օրին...

Դեռն է նստում դիմանի վրայ և լայ է շե-
նում:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ԲԱՐՔԱՐԷ, Սարգսին, որ հանում է մշի դռնից:
Էս էիր ուզում ելի՛ր...

ՍԱՐԳԻՍ

Էս ի՞նչ խաբար է:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Վուրթուդ տանէն արիւր, էլ ի՞նչ խաբար պիտի
ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Ո՛ւհ, դաթրեցայ... (Միտայելը շարունակում է եր
գործը, Բարբարէն լուռ լայ է շինում): Աստուճ բարի
ճանապարհ տայ... Էս ո՛ւր իս հաղորվում, աղաղա-
ղան... (Լսում-ընեն): Ձէն էլ վուր չէ տալի՛ր... Տօ, չիս
իմանում, քիզ հիդ իմ... (Միտայելը դառնալով դէպի
հայրը, խելն նայում է նրան: Խորին լուռ-ընեն): Ի՞նչ իս
լէզզու հանգը խիթում ինձ, չիս կանայ մէ ձէն
հանի՛ր...

ԲԱՐՔԱՐԷ, Սարգսին:

Էրնէկ գիդենամ, ի՞նչ իս նահատակում խիղճ էրե-
խիս:

ՍԱՐԳԻՍ

Բարբարէ, դուն ձէնդ...

ԲԱՐՔԱՐԷ

Քոճ խօ չիմ, 'ես էլ մէ օր պիտի ձէն հանիմ,
թէ չէ... Հաղիր համով խօսիս հիդը վուր աշխրքի
ղէնօ ու մասխարա չգառնանք... Աբա, ի՞նչ կ'օսէ

խալիւր, վուր էս հանգի վուրթին չէ կանացի քի մօդ
դիմնա:

ՍԱՐԳԻՍ, գոռալով:

Տօ, ձեռը չիս վիկալնի ինձմէն:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Մէ խիտ բղաւի վրէս, շատ անումս գալիս է.
հիմի գ'ուզիս գլուխս էլ ջարթէ, 'եփոր 'ես էս օրին
արժանի էլայ:

ՍԱՐԳԻՍ, վերջնալով:

'Ես քիզ ասում իմ, Բարբարէ, դինջ կաց, թէ չէ
հանաքը չանաք կու դառնայ, ու տեսնիմ թէ ո՛վ է
օտկում քիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, հափնալով Տօրը:

Տեսնում ես, մայր, որ սրա համար էլ ոչինչ չկայ՝
ոչ որդի և ոչ կին. էլ մի խօսիր հետը, խնդրեմ:

ԲԱՐՔԱՐԷ, վեր է կենում և փախալով Միտայելին:

Մի դնա, մի դնա, Միլիէիլ ջան: (Սարգսին այդ մե-
ջոյնն հափնում է պայտասին և, չեռելն ու գլուխը շար-
ժելով՝ անբառանքալիկ արտայայտում): Չարդ տանիմ, մի
դնա...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Աստուած սիրես, մայր իմ, դրա մասին էլ չիս-
սենք:

ԲԱՐՔԱՐԷ, լալով:

Ա՛խ, Միլիէիլ ջան, քիմէն էտ ումիկը չունէի.
դնա հիմի, վուրթի, ինչ գ'ուզիս արն. ամա լաւ դի-
ղացի, վուր կինքս հառամ էլաւ... (Գնալով): Վայ իմ
ապրելուն յօրէսի դէնը...

Լալով դռնից է գնում չափ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Դ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ՍԱՐԳԻՍ

ՄԻՔԱՅԷԼ, շոտաբաժ, աստուծոյն:

Ա՛խ, Աստուծա՛ծ, այս ի՛նչ օր է...

ՍԱՐԳԻՍ, պայտառի ճօղ, աստուծոյն:

Արի ու վուրթի մինձացու... (Միշտ էլ ինչ, ճօղաւոր է)
Տօ՛, հիմի էլ ջուղաբ չիս տա՛մ. ախար էս ո՛ւր իս հա-
ղըրվում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, գնո՛ւմ է դէպի գրասեղանը:

Ի՞նչ հարկաւոր է ձեզ իմանալ. բաւական է որ
ձեր ցանկութիւնը կատարում եմ և չեմ սպասում
որ ձեր ձեռքով դուրս ածէք այս իրեղէնները:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով դիմացի վրայ:

Վունցոր դարսիլ իս, լիք իր տիղը դարսէ ու բէ-
սաբ նամադուլ մի անի, թէ չէ դուն ինձ ջէր լաւ
չիս ճանչնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Արդէն ուշ է, հայր, այլևս ոչինչ չի օղնիլ... Այժմ
գնացէք ամէն տեղ աւելի լաւ պարծեցէք, թէ ինձ
տանիցը նրա համար դուրս արեք, որ ես Անանուն
ուղեցի:

ՍԱՐԳԻՍ, հեգնօրէն:

Ուղեցիր, ուղեցիր... Փռանդատնու հանգը ժաժ-իս
էկի՛ դէմուդէմը խօսիլ իս. վա՛յ մօցիքլերու միխկը
յօրէսի գէնը... Հալբաթտա վուր ուղեցիր... Իրևում է
էնդու համա իս հաղրվում վուր դնաս քու անե-
րանց տանը կենաս... Աշխրբումը շատ տնփեսայ

կայ, մէ տնփեսէն էլ դուն կու՛լիս... (Ծիծաղա՛հ է)
Հա՛, Հա՛, Հա՛...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաւական է, բաւական, հայր. իմ գլուխը ծաղ-
րելու չէ, որ ծաղրում էք... Ամանի մէջ այնքան
կ'ածեն, ինչքան կարող է տանել, աւելին ափներից կը
թափուի. իսկ իմ սիրտը պռնկէպռնկ դառնութեամբ
լցրել էք... Ի՞նչ է ձեր միտքը, հայր, ի՛նչ. դուք
չէ, երկնքից որ հրեշտակ վայր իջնի՞ր դարձեալ չէ
կարող ինձ Անանուց հեռացնել:

ՍԱՐԳԻՍ

Իտ էլ կու տեսնինք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Կը տեսնենք, կը տեսնենք:

ՍԱՐԳԻՍ

Կամաց պարծենաս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Կամաց պարծենալը ձեզ կը վայելէ, հայր. ես
բարձր եմ խօսում և ոչ ոքից չեմ վախենում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինձմէն էլ չիս վախենում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք ինքներդ կտրեցիք ձեր ահը իմ սրտից:

Մօթէնո՛ւմ է պայտառի:

ՍԱՐԳԻՍ, վերջնաւոր:

Փառք Քիզ, Աստուծ, վուր էս օրին էլ հասցրիր
ինձ... Մարթ ամադ անէ, աշխատանք քաշէ՛ վուր-
թի մինձացնէ ու վերջը էստունք լսէ... Տօ՛, սար-
սաղ, ինձ ի՛նչ իս միզ դնում, մէ ասա՛մ. աչկիրդ քո-

ուացել է, միտիղ միթնիլ է ու քու լաւն ու վաղը չիս տեսնում, էստումը 'ես ինչ միղ ունիմ... Գուն ուզում իս վուք աղանջաք անիմ քիզ, թէ Ստեփան Գանէլիչի ախչիւան թող ու գնա Անանուն ուզէ, վուր չիմ կանայ, թէգուղ վուտեմէս քաշ արա՝ չիմ կանայ... Գուն քու հանգն իս ժաժ գալի, 'ես էլ իմ հանգը. հիմի ուզում իս՝ 'ես էլ քու աչկով մտիկ անիմ ու քու խիւքով ման գամ. վուր չի ըլի, սուտ չէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ինքս հաստատ գիտեմ, որ ոչ դուք կարող էք իմ խելքով ման գալ և ոչ էլ ես ձեր խելքով, բայց դուք աշխատում էք քանդել իմ բախտաւորութիւնը:

ՍԱՐԳԻՍ

'Ես իմ քանդում քու բախտաւորութիւնը, 'ես:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, դուք, դուք հայր... Ի՞նչեք ելք ասում այժմ Սալոմէին, ի՞նչեք աւելացրիք երէկուան ձեր ասածներին:

ՍԱՐԳԻՍ, նորից նստում է:

Քիզ ինչ, քիզ ինչ դաւի. ինձ համա խօ մեղիատօր չին ջողի քիզ. քիզ ինչ, ինչոր ասում էի... Իմ հարցմունքին խիստ իս ջուղաբ տալի, վուր քու հարցմունքին 'ես ջուղաբ տամ... Գուն բարգդ դարսում իս դարսէ, ախպէր, էլ ինձմէն ինչ իս ուզում, էլ իս 'ես քու հէր չիմ, էլ իս գուն քու գլուխը վուրթի չիս համարում իմը, մինք միւր հախ ու հէսաբը պրծանք... Բէսաբ արի՝ մէ բան ասի... Գնա հիմի ինչ քէփի ուզէ, էն արա, էլ հէր ու վուրթութիւնը մօղա չէ յօրէսի գէնը... Գնա քու ճանփէն,

Աստուձ ձեռք տալ, տեսնիմ առանց ինձ վճնց իս եօլա գնում. ախար վիրջը կու էրեւայ էլի... Գնա, ախպէր, գնա, դուն քու ճանփէն գնա, 'ես իմ ճանփէն:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բայց դուք ձեր ճանապարհով չէք բաւականանում, հայր, այլև իմ ճանապարհի վրայ էլ քար էք ձգում...

ՍԱՐԳԻՍ, ծաշարայի դէմքով նայում է և երբեք չէր չէր լուր դէպի Միքայէլ:

Վայ քու տիրուչ միլիկը, վուր աշխրքի ախալը ջէր չիս իմանում... 'Ես իմ քար գցում քու ճանփին... (Լաւ շարժում է գլուխը): Տէր, ինչով չիմացար վուր ամէն մարթ իր խէրն է պտուրում... Նրանք հէստի տղի ին տալի Անանուն վուր նրա վուտի պճիղն էլ չաժիս... (Միքայէլը ապշած նայում է հօր երեխան): Ինչպիսի հիմի կուլի դուն էլ շատ լաւն էիր նրանց համա. ամա հիմի էլ վունչիչ... Ձիս գիղի վուր լաւի վրայ լաւը ուիրօ լաւ է... Վուր գիժը կուլի վուր ձեռին ակն ունենայ, ակը գէն գցէ ու նրա տիղ անմիղ կէնճի վիկայնէ... (Ներսիս լաւ-լիւն): Ի՞նչ իս մտիկ անում, գնա մտիկեմէտ հանէ, էլ Անանի չկայ քիզ համա, Անանիդ ուրիշի վրայ է նշնած:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրիշի վրայ նշնած... Անանին... (Ծիծաղում է): Հա, հա, հա...

ՍԱՐԳԻՍ

Ծիծաղի, ծիծաղի, չիս աւտում միթամ. աչկով վուր տեսնիս՝ էնչախը իս կու աւտաս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք ու Սալօմէն շատ բաներ կարող էք հնարել, միայն ես խորհուրդ կը տալի՝ հանգիստ մնալիք ձեզ համար:

ՍԱՐԳԻՍ

Իտ խրատը վուր քու գլխի համա պահիս ուժիւ լաւ կուշի, էնդուր վուր, 'ես քիզ ասում իմ, Անանին նշնած է, ու թէ գ'ուզիս իմանաս թէ քիզ վրայ լաւն ո՞վ լուս ննգաւ նրանց համա, էն հարցրու... Զատ հարկաւոր է նրանցը քու գիրն ու ղալամը... Ի՞նչով չիմացար, վուր հիմիկուան ժամանակը ինչոր վուր է փուղն ու հարստութիւնն է... Քու մտկիւրը դուն զնա ուրիշ տիղ քարողէ, նրանք իրանց ախջիկը ի՞վան Ստեփանիչին տուին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՞վան Ստեփանիչ...

ՍԱՐԳԻՍ

Հա, Ի՞վան Ստեփանիչ... Ուր քիզ ախջիկ է տալի ու դուն չիս ուզում, հէնց նրա տղէն:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն թեթեամիտը... (Ծիծաղում է) Հա, հա, հա... Սուտ է, սուտ, երբէք չեմ կարող հաւատալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Սուտը դուն իս վուր վունց անգճներուտ իս աւտում, վունց հօրդ. մնացածն էլ քու աչկով կու տեսնիս էլի... Տանու բարեկամ իս ախար, քիզ էլ կու կանչին նշանտէքումը. առանց քիզ վունց կուշի...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այժմ եմ հասկանում ձեր նրանց մօտ զնալ զալու պատճառը, այժմ եմ հասկանում թէ ինչ խորհուրդներ կ'ունենալիք դուք ու Սալօմէն... Էաւ պաշտօն էք յանձն առել, հայր, շնորհաւորում եմ... Այս րոպէիս որ ուրախ-ուրախ ճանապարհ զրեց ձեզ Սալօմէն, երեւի այդ ձեր նոր աշխատութեան վարձատրութիւնը կը լինէր... Օ՛, հայր, երջանիկ էք, ձատրութիւնը կը լինէր... որ ծնողի անուն էք կրում, ոչինչ չեմ կարող անել... որդիդ եմ... Որդի... Ի՞նչ որդի, փոզ, փոզ և միայն փոզ. ձեր Աստուածը նա է, նրան պէտք է պաշտէք ձեր բոլոր կեանքում... Բայց լաւ գիտացէք, հայր, որ ես ձեր ծախած ու զնած ապրանքը չեմ, որ ինչպէս կամենաք այնպէս վարուէք հետա... Գնացէք, նստեցէք Սալօմէի հետ, դարսեցէք, շինեցէք, քարէ պարիսպներ բարձրացրէք, միայն իմացած կացէք որ զուր է ձեր աշխատանքը. Անանին իմն է լինելու՝ թէ կուզ տասը Սալօմէ դուրս գալ զժողովի խորքից:

Գլխարկը չեմ գին Դուրս է գնում Ռջի Դանից:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՍԱՐԳԻՍ, Դենալ, երբոր շատ-լիւնից յետոյ հեգնորէն ցածր ծիծաղում է:

Հա, հա, հա... Մոլափ, մոլափ, Միխէլ... Զը-գան պէս դամբումը բռնուիլ իս ու ջէր խիստ իս փրփրտում, ամա վիրջը վուրդի վուր նիղ քունջն է, էնդի կուչ գու քաս... Զատ տրտինգնիր կ'օնիս ջէր

էլի, ամա վերջը իմ քէփի մարթ կու դառնաս, մի վախենա... (Մօպէնայով պայտասին:) Իստունք էլ վուր աղաւարի դաժմիլ է. մէրաշ եաքա տուն չըռնիս քիզ համա... Իմ ամազն ու աշխատանքն էստու համա էր... (Պայտասինը շուտ է պալի եւ վէր ածում Քջի երեզնէն:) Իսէնց վուրթի կուլի վուր իմ սէրը չէ հասկանում... Տէր Աստուծ, էս ինչ ժամանակի ինք հանգիլի... (Ընդհատում է հարածահայի Քջ:) Փիս ժաժ էկայ միթամ... Ի՞նչի... Ծառի շուտքը վուր դաշլա է անում իմքնին, ծառը տակունքէն հանում ին ու դէն ին գցում... Խօսկիրը ինչ զօրութիւն ունէ քիզ համա... վունչիչ... դարդակ քամի... ան, (Փչում է) փփո... փչեցիլը, գնաց ու տիղը վունչիչ չմնաց... Քիզ գուրծք էր հարկաւոր, Միխէիլ, գուրծք, էն հանգի գուրծք, վուր անդճով իմացիլ էիր ու աչկով տեսի... Ին գուրծքը 'ես մօզօնեցի, դարսեցի ու տիղը հասցրի... Հիմի ինչ ձեռնեմէտ դաշ, էն արա... Իլ Անանի չկայ քիզ համա, գնաց, ջընջուեցաւ լաւիտենական... Գնա դաղուի, էրուի, խորվուի, վուր խիլքդ հասնի ու աշխարքը ճանչնենաս... Տեսնիմ իժում դուն իս քու գրեթով ուիրօ խելօքը, թէ 'ես իմ փողոցի խիլքով:

Դուրս է գնում չափ դանիչ. Կարագոյն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Երկրորդ արարուածի Սուրանենց տան սենեակը միեւնոյն զարդարանքով: Գիշեր է: Աջ կողմի սեղանի վրայ դրած է վառ լապտեր, իսկ ծախի վրայ՝ հանդած մօմ, լուցկատուփ եւ նոյն դիրքն ու դամբիւղը:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԼՕՄԷ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

ՍԱԼՕՄԷ, ուրախ-ուրախ դուրս գալով աջ դանիչ, հարսնէն չեւտում:

Վճնց է, վճնց, իմ ասածը:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հագնում ինչպէս երկրորդ արարուածի սիլէոմ, Լեյնի Բաժանը չեւտին, հեղեղում է Սալօմէին:
Աչկերուս չիմ աւտում, Աստուծ զիղենայ, Սալօմէ:
ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի էլ կ'օսիս վուր խիլք չունիմ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, նստելով դանիչ վրայ:

Ճնուքով իս, շնուքով, Սալօմէ:
ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու քի պէս անշուք կուլիմ... Եարաք ինչ կուլէր քու չարէն վուր 'ես չէի ռաստ էկի քիզ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, Բաժանը խոտնելով ու ժպտալով:
Իգէրա քի վրայ լաւին էի ռաստ գալի, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ, Կրտսերներս:

Վրճանց կու՛րէր քու բանը. մէ էրկուսն էլ կան
ինձպէս՝ ախչկերք, (Աջ չեա՜ս շարժելով) զանա չիմ
զիղի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, Ժիծաղում է:

Հն, Հն, Հն...

ՍԱԼՕՄԷ, Ժպտալով լապտերին՝ դնում է հասանին:

Մէ մտիկ, մէ մտիկ, Եագօր ջան, ինչ ջուր ունէ.
վրէն էւէտ էրևում է վուր տէրն էլ իրպէս ասլադա
է... (Ծաղրելով) «Տուտուց կնիկ իս ու, մազերդ էր-
դէն ունիս ու, Աստուճաճինն նիղացնում իս ու...»
տիս վուր ինձ աւելի է աւտում Աստուճաճինը, փուխ
էհամ նրա զօրութենին:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, խմելով ընչ:

Աւտաս ինչիւր իս խոստացի, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ին ՚ես զիղիմ... Քանի ջէր իմ փորցի՝ նրա փիշը
վուր զայիմ բռնիլ իմ, իմ սրտի ուղածը զիփ կա-
տարիլ է... Աւտացած էի վուր էս բանն էլ պիտի
էսէնց ըլի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Մէ քիչ կի սիրտդ գնաց ու էկաւ վուր էս բանը
մէ քիչ ուշացաւ. կինաղամ ումիկդ կտրվում էր:

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով դէմադէմ Բաղլալուսի վրայ:

Քու արիւր, Եագօր, Հանց քուր ու ախպէր վիղի-
տով էկան էսօր՝ սիրտս խաթրջամացաւ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Հն, Հիմի էտէնց կ'օսիս. էրէզուան դէսը կի տասը
ջէր քուչի դուռը դուս վաղեցար:

ՍԱԼՕՄԷ

Ո՞վ էր էլի իմ մազիար վուր սիրտն էնէնց չէր
շուռ էկի վունցոր իմը. մնալու պէս դժար վունչիչ
չկայ... Դուն էն քօփակին ասն թէ մատնիքը ջի-
բումդ ունիս, էլ ինչ իս ուշանում, արի է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ի՛հ, Հէր օխնած, էգէբա ինչ Հարկաւուր բան
ունէր:

ՍԱԼՕՄԷ

Իստու վրայ էլ Հարկաւուր բան վուրը կու՛րէր.
աչկիրս ջուր դառաւ նրա մնալէն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Էգէբա...

Անանջումը քիչում է:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛հ, լաւ է, քն, ինչ ասիս դուն կու մօզօնիս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, Ժիծաղում է:

Հն, Հն, Հն...

ՍԱԼՕՄԷ, նորից դնելով հասանին:

Աւտաս Հարուր թուման աւել ածենայ, Եագօր ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ասելով հասանին ու դնելով:

Քաս չի ածենայ. անտիկա իմքին է:

Մասանին յէր է որսիւն ու գնում ոջ ան-

չիւնից Ժիսմորճը վերջնում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջէր անմիղ բելդէն վուր էս է, դուն մէկէլնիրը
Հէսար արա թէ ինչ կու՛րի... (Ձախ հաղթ տեղանից
լոյսհասարէ վերջնելով) Գնա ու գնա, Անանի, բախ-
տաւուր աստղի իս ծնած. զուքած վուր դուս դաս,

ՍԱԼՕՄԷ, աստուծո՛ւ:

Ի՞նչ եկ կու՛ղեր կնոջերանցը վուր քու աքով էին մնացի... (Հասնելով Լուսինի Սեֆին): Ես կու օտկիմ:

Դուրս էն գնում:

ՏԵՍԻԼ Բ

ԱՆԱՆԻ, Զենոն. «Ես հագուստով ես սպիտակ փոքրիկ վերար-
հումը դուրս է գալի չափ դասից, ծանր խայլերով գնում
նայն հողմի պատահանը բայ անում ես դուրս նայում:

Չկայ, չէ երևում... (Պատահանը փակում է): Աչքերս
ջուր կտրուեց ամբողջ օր նրա ճանապարհը պահելով,
խոս նա դեռ ևս չէ գալի... Երբեք այսպես չեմ ցան-
կացել նրան տեսնել, ինչպես այժմ, երբեք սիրտս
այսպես չէ լցուել, ինչպես այժմ... ՄԷ, ի՞նչքան բան
ունիմ նրան պատմելու: (Զախ սեղանի վրայ դրած է
չղայնապատիկ ես գնում վերջում աջ սեղանից): Ա՛խ, Մի-
քայել, Միքայել, եթէ այս էր վերջը, եթէ այսքան
արգելքներ պիտի ծագէին մեր միանալու դեմ, ի՞նչի
ասացիր ինձ այն քաղցր խօսքերը, ի՞նչի խոստացար
ինձ քո սերը, ի՞նչի խլեցիր ինձանից իմ հանգստու-
թիւնը... Ապրում էի ինձ համար անհոգ, քեզ տես-
նելով ուրախանում, քեզ հետ խօսելիս բաւականու-
թիւն ստանում, բայց քո բացակայութիւնը երբեք
ինձ վիշտ չէր պատճառում... Այժմ... այժմ ի՞նչ
արբի դու ինձ, այս ի՞նչ կրակ գցեցիր սրտիս մէջ,
որ առանց քեզ, առանց քեզ վրայ մտածելու, ա-
ռանց քո անունն լիշելու շունչ չեմ կարողանում

քաշել... (Լուսինին): Ա՛խ, Աստուծո՛ւ, միթէ մէկ րոպե
նրա համար միայն ուրախացրիր ինձ, որ չետոյ այս-
պիսի տանջանքներ կրեմ... Ի՞նչ ճար կայ իմ խեղճ
զլիւն... (Վառում է չափ հողմի սեղանի վրայ դրած ծանր,
առաջը նստում, չեափարժը վերջում, դնում ես յետ դռն-
էնդը գոմ. յետոյ վերջում է գիրքը ես մի խափ վայրէփան
հարբում): Խեղճ աղջիկ, դու էլ ինձպէս տանջվում
ես. հասկանում եմ քեզ, հասկանում, բայց ոչ ոք
օգնող չկայ մեզ... (Դարձելով մի խափ վայրէփան հարբում
է. յետոյ ծայելով գիրքը): Կարգալու սիրտ ևս չկայ...
(Գնում է դռնամասի աստիճանով նստում ես հագուստով երգում
է մի պիտուր սեղանի. բայց շարունակ հարբում է երգը ես աչքերը
սրբելով վեր է հենում): Ի՛նչ չեմ կարող, կարծես թէ խեղճ-
վում եմ... (Նայելով նայում է պատահանից): Չէկաւ:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԱՆԱՆԻ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ, հարսն է միջի դասից:

Ի՞նչի իս վաթըթուր, մըսում իս:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛յ, լաւ չեմ զգում ինձ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիւանդ իս չիս: (Զեռքը բռնում է): Իս ի՞նչ է,
տաքութիւն ունիս:

ԱՆԱՆԻ

Կարելի է:

ՍԱԼՕՄԷ

Հաջաթ չէ, կու անցկենայ:

ԱՆԱՆԻ

Ասա, խնդրեմք մայր լիմ, այս ինչ է անցնում այստեղ. ինձանից ծածուկ հաւաքվում, փակվում, խօսում էք... Որքան էլ մտածում եմ, մտածում, ոչինչ չեմ կարողանում հասկանալ:

ՍԱԼՕՄԷ

Նստի ետի, վուրթի, նստի... (Նստում է՝ Սալոմէ դիմանի վրայ, Անանին՝ հարկաւորութիւններ վրայ) Զարթնի քիզ ինչ ունինք խօսելու. միր ուրախութիւնն էլ գուն իս, միր դարդն էլ, միր ասելուն էլ, միր լսելուն էլ... Քիզ նշում իմ, Անանի ջան:

ԱՆԱՆԻ, ուրախ:

Ուրեմն Միքայէլի հայրը համաձայնվում է:

ՍԱԼՕՄԷ

Միխէիլը վնւրն է... Հետի բան ուրախացնիմ քիզ, Անանի ջան, վուր Միխէիլին էլ մտէդ զցիս ու ինձ էլ... Ստեփան Գանէլիչն ուզում է քիզ իր վուրթու համա... (Լսում են:) Ի՞նչ իս արմնում, դուրթ իմ ասում, քու արիւր...

ԱՆԱՆԻ

Ես քեզ չեմ հասկանում, մայր իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վնւնց թէ չիս հասկանում... (Գրողանից հանում է հագուստն) Ա՛յ, էս էլ բէլգէն. էս սահաթիս էկաւ... Գնա ու գնա, տասը մատիդ մում վառէ ու Աստուծոն էնէնց վառք տու, վուր էս հանդի բախտի է քիզ ուստ բերում. էրազումտ էլ չէիր կանայ տեսնի...

ԱՆԱՆԻ

Դու հանաք ես անում, մայր իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հանաքը վնւրն է, քան. քու արիւր սուտ օրթում կ'ուտիմ... Իսոր հանց էսղանց գնացիլ է տուն խիղճ տղէն, հօր առջիւր չոքիլ է ու հէնղադա աղանջաք է արի, ինչրի նա էլ մատենէն էս մատնիքը հանիլ է ու զրգիլ է... Ախար աշքարա տեսնում էի վուր խիլքի ծէրը գնում էր էն տղինը քիզ հիդ խօսելիս. վնացվալէ նրա կօկօր բիւնրուն, ցուզումէլա իքմին է:

ԱՆԱՆԻ, վերջնալի:

Ի՞նչեր ես պատմում, մայր իմ. ես գեռ ևս ականջներիս չեմ հաւատում:

ՍԱԼՕՄԷ

Վնւնց թէ չիս աւտում, թուրքերէն խօ չիմ խօսում ու լեզգերէն. Ստեփան Գանէլիչի տղէն ուզում է քիզ, ասում իմ, ուրիշ էլ ինչ աւտալ գ'ուզիս...

ԱՆԱՆԻ

Բայց Միքայէլը, Միքայէլը, մայր իմ. նրա մէկ մազը չեմ փոխիլ տասը Ստեփան Գանէլիչի օրդու հետ: Գնում է դէպի չալ:

ՍԱԼՕՄԷ, հեռեւէլի:

Ա՛յ, անիլի իս ու անիլի էլ խօսում իս. արա նրանց մօդ ինչ լիշելու է Միխէիլը:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչպէս... Մինչև այսօր Միքայէլի նմանը ոչ ոք չկար քեզ համար, իսկ այժմ նրան լիշելն անգամ չարթէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ կու վիւքը անէինք թէ Աստուծ Ստեփան Գանէլիչի տղին ռատտ կու բերէ վիրջը. նրա բանն ուրիշ է, նրա բանն ուրիշ:

ԱՆԱՆԻ

Աղպէս է հա՛... Յը չէր անցնիլ որ Միքայէլի համար չատէիք՝ « լաւ տղայ է, ուսում առած է, խելօք է, աղնիւ սիրտ ունի, նրա նմանը ոչ ոք չկայ քաղաքում, երանի կը լինի քեզ ուղէ... » և այժմ նրա բանն ուրիշ է. այժմ, որ սիրտս էլ, միտքս էլ նրան եմ տուել... Իմ սիրտը քս հաղուստների պահարանը չէ, մայր, որ ինչ տեսակ հաղուստ կամենաս, այն պահես մէջը:

Անյո՛ւմ է աջ հոշո՛ւ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ծննդապատ, ծննդապատ մի խօսի... Իժում ո՞վ ասաւ վուր Միխէիլն ուղում է քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Պարզուած չէ՞ միթէ. նրա առաջարկութիւնն արդէն յայտնի է՝ նա սիրում է ինձ, և... ես էլ նրան:

ՍԱԼՕՄԷ, հեռուէլ:

Էրկուսդ մէտի ձիր սէրը վիկալէք, ղալիմ ծախցէք ու սրտի մաղիար ջիբենեւումդ պահեցէք. հաստատող զիգացի վուր էլ նա չի կանայ ուղի քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչի:

ՍԱԼՕՄԷ

Էնդուր վուր նրա հէրը չէ ուղում... Քանի ասիմ քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Նա իր հօր խելքով չէ մանդալի:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան. բարեմց էրկուսդ մէտի գնացէք ու թաքուն վտակուեցէք էլի ու աշխրքի մասխարա դառէք:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատացած կացէք, մայր իմ, որ բացի Միքայէլից ես ուրիշ ոչ ոքի չեմ ուղիլ:

Գնում է յայն հոշո՛ւ:

ՍԱԼՕՄԷ, հեռուէլ:

Քու քէփի ո՞վ է թողնում քիզ, էրնէկ զիգենամ. ի՞նչ զիգիս դուն քու լաւն ու վաղը... Գուն ինձ վրայ շատ իս հասկանում. քու տօլ խիլք ղնդներումս էլ ունիմ:

ԱՆԱՆԻ

Այո՛, այո՛, մայր իմ, ի հարկ է դուք աւելի էք հասկանում. բաց թողէք այդ, ուրիշ բան խօսենք խնդրեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան. ուրիշ ի՞նչ պիտի խօսիմ, ի՞նչ ունիմ խօսելու. ասիմ վուր արեղազը առուտէհան դուս է զալի, իրիգնութիւն մէր է մտնում. ինչ կայ, կայ ու ինչոր հիմի ասում իմ՝ պիտի ըլի:

ԱՆԱՆԻ

Անկարելի է, մայր իմ, անկարելի:

ՍԱԼՕՄԷ

Կարած էլ է ու ձեւած էլ:

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Աստուած:

ՍԱԼՕՄԷ

Աստուծ քու բանը շինել էլ է ու պրծել էլ. ամէն սահաթի քիզ համա պարապ չէ: Ի՞նչ դիդիս՝ քանի խէչ ու սուրի իմ մէջ գցի... (Մօպէնայովէ) Բռնէ դուն էս մատնիքը. տիւ ինչ լաւն է, անգին ակն է:

ԱՆԱՆԻ, աստուած է մարտնիս եւ դէն չգտմ:

Թոյլ տանեն իրանց համար պահեն, ինձ հարկաւոր չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Այնչ քուսանամ 'ես... (Մօպէնայովէ) Էտ ի՞նչ արարմունք է... Էրէսդ պարզ կենայ, լաւ իս դիդացի մօր պատիւը:

ԱՆԱՆԻ

Ես քեզ չեմ անպատուում:

ՍԱԼՕՄԷ

Անպատուիլն էլ վուրը կու'լէր, ձեռնէս առար ու գլխիս խիեցիլը:

ԱՆԱՆԻ

Ներիլ ինձ, մայր իմ, ճշմարիտ որ ես ինձ մոռացայ:

ՍԱԼՕՄԷ, աստուած է աջ հոգի Բաղդադի Վրայ:

Չէ էլ ամանջում. էն հանգի տանեմէն ուզում ինքիդ ու դուն էլ նազ իս անում:

ԱՆԱՆԻ

Ում տանից էլ կ'ուզէ լինի. ես նրա ընկերը չեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր, էսէնց ննգիլ իք մէկամէկունը վուն-

ցոր խնձուրը կէս անիս. դրուտ մէկմէկու վրայ ձեւած իք՝ դուն ջէհէլ, նա ջէհէլ. դուն սիրուն, նա սիրուն. դուն խելօք, նա հարուստ. էստու վրայ էլ լաւ ննգիլութիւն կու'լի:

ԱՆԱՆԻ

Չեմ կարող, մայր, եթէ տղանես էլ՝ չեմ կարող... Ես նրան չեմ կարող ուզել, չեմ ուզում... ոչ ոքի չեմ ուզում...

ՍԱԼՕՄԷ, Վէրէնայովէ

Բառ մնա՛ վուր տանը քացիս... Գիժը 'ես իմ վուր ծանդր ու բարակ հիդդ մատլահաթ իմ անում... Զնորհակալ էլ չիս վուր քիզ բան իմ հարցնում... Քիտէս վուր նշնելու էի, քու հօրը բերին մէրաշ գլխիս կանգնեցրին ու ասին թէ՛ ա՛յ քու մարթը:

ԱՆԱՆԻ, չախ հոջը հանգնած:

Ի՞նչ անեմ, եղել է ժամանակ, որ որդուն տանում էին փողոց եւ այնպէս ծախում, ինչպէս այսօր մէկ ոչխար ծախեն:

ՍԱԼՕՄԷ, մօպէնայով, Գալղաթա՛մ:

Բառ էտ է՝ քու խոնարութիւնը, Անանի:

ԱՆԱՆԻ

Աարծում եմ որ մինչեւ այսօր քեզ միշտ խոնարհ եմ եղել, մայր իմ, բայց ինչ որ ինձանից չէ կախում՝ չեմ կարող կատարել:

Այսէրը որքո՛մ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինդուր վուր դուն մենակ քու գլխի համա իս վիժը անում: Սրտիդ հիդ ննգիլ իս ու էլ խիլքիդ չիս հարցնում: Քիզ համա էլ վունց մէր կայ, վունց

հէր, վունց քուր ու վունց քվիրտիք մարթու տալու. խօ տեսնում իս ինչ ժամանակ է կէլ... Աստուծ քիզ համա բաց արաւ Լա բախտը վուր մութ ուղում ին քիզ. իր օգորմութիւնը դիմ խօ մէ օջախի չի տալ... Ին էլ շատ է, ինչ քիզ համա է տալի Աստուծ... Խօր է թէ էքուց քվիրտիք քի պէս մարթու տալու կու դառնան, ինչով ինք մարթու տալի, քիզ իմ հարցնում... Լա զիդենաս վուր քու հէրը վունչիչ չունէ. ամսէ ամիս տօնուղը վիր է կալնում ու վաչ նաչարի, վունցոր ըլում է, ապրում ինք. էկող ամսուանն էլ էս գլխէն ինք ուտում... Խօ տուն ու տիղը կարքած ու սարքած վուր տեսնում իս, աշխրքի համա ինք սարքի. էս անց էլ վունչիչ չկալ... վերջի թիքէն վրէն ինք բանեցրի: Ի՞նչի համա, չէ վուր է քու ազրգացնելու... Հիմի փիքը արան, հէրդ օրն օրուան վրայ ծիրանում է, Աստուծ մի արասցէ, դուլուղեմէն մէ բաշ դուս արին. (Անանիս Լաշինաշու Ժածինա է աչէրը և լաց է շինում:) առուտուր չի զիդի, վուր գնալ նուր մէկանց փուղ աշխատէ, ինչով պիտի ապրինք, ինչով, քիզ իմ հարցնում. ջուրն էկիլ է ու տարիլ է միզ էնչախը... Աբան, Անանի ջան, Էստունք էլ փիքը արա է, մենակ սրտի հիզ դնալը վունց կուլի. ամա Ստեփան Գանէլիչը վուր կալ, լախտենական դամին է տալի միզ Աստուծ... Գուն հէնց զիդի Միխէիլին քիմէն պակաս իմ ուղում Դն, քիմէն պակաս իմ հաւնում. ամա ինչ անիմ, առանց իր հօրը, նա էլ մէ քու հօր նման մարթ դուս գու քալ... Ինչպիսի նա ինչ կանալ աշխատի ու ճարի, վուր համ քիզ պահէ, համ միզ, ու

նրա հէրը խօմ աշքարա զիդիմ, քու արիվն էլ իմ ասում, քու մէկէլներունն էլ, վուր բաց աչկով իր Միխէիլին չի թողնի վուր քիզ ուղէ. էրէզ առուտեան, խօ ասի էլ, իր բերնով ասաւ՝ փուղ ու բաթինք չունիք, կ'օսէ... (Անանիս Լաշինա է աչէրը և լաց է արարայ-արար:) Գառը խօսկիր է, գանա, վուրթի. ամա էս անգճովս իմացալ ալ... Խօնց է, վուրթի, մարթու ճակտին զրած է վուր զիդի իր սրտի ուղածը չի կանալ կատարի... Խօնց վուր չըլի, խօմ ամէն մարթ թաքաւուր կուլի աշխրքումն ու ամէն կնիկ թաքաւուրի կնիկ... Խիլքումդ նստում է, գանա... Հէրիք է, վուրթի, աչկիրդ մի խարաք անի:

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Աստուծ, ուր էիր մարդուն սիրտ տալի:
Նստում է իր սալարանիս արշը:
ՍՍԼՕՄԷ

Սիրտը տուիլ է, վուրթի, ամա խիլքն էլ հիդն է տուի, վուր սրտին կառավարի... Փիքը արա, վուրթի, փիքը. դուն ինքդ կու իմանաս, վուր ծուռը չիմ խօսում քի մօղ... (Մօռ է գնում գրէմ և համբարում:) Գէնացվալէ, Անանի ջան, լալ փիքը արա... Գիդիմ վուր խոնար իս, զիդիմ վուր զուլիդ չիս խնահի միզ համա, վուր ասիմ՝ ջուրը ննդի, ջուրը կու ննդնի. ամա դու չիմ ուղում բանեցնի... Նս ուղում իմ Էնչպիսի փիքը անիս, վուր քու խիլքն ասէ քիզ՝ «Հա»...

Դուրս է գնում չալի արանի:

ՏԵՍԻԼ Դ

ԱՆԱՆԻ, Բենյամինի ժամանակից յետոյ վերհետադարձ:

Ախ, Աստուած, ինչի ծանօթացրիր ինձ Միքայելի հետ... Ի՞նչ անեմ այժմ, որ ջուրն ընկնեմ ես... Միթէ խեղճի համար բախտաւորութիւն չկայ այս աշխարհում, միթէ ամէն բան առւելի վրայ է հիմնուած, միթէ էլ սուրբ ոչինչ չէ մնում մեզ... (Կարճ լռութիւն:) Ի՞նչ անեմ այժմ, Աստուած իմ, ինչ անեմ... Միթէ պէտք է ծախեմ ինձ ծնողացոյ համար... Մէ, թէ թանկ գնով է վճարուած ծնողաց խնամքը... Ինչ որ ուրիշների մէջ ծաղրելի եմ, այժմ ինձ է հանդիպում—հարստութեանը պէտք է դռնէմ ինձ... (Դառն ծիծաղով:) Դրսից դար ու փարջայով փայլեմ, իսկ սրտիցս արիւն կաթիլ... Աշխարհը պէտք է ինձ երանի տայ, բայց ես այն ոսկու և արծաթի մէջ՝ վերջին աղքատին... Ի՞նչպէս հաշտուեմ ես, ինչպէս, այսպիսի դրութեան հետ... ինչպէս դառնամ թեթեամիտ Բրիլիանտովի կինը... Նրա հետ կառքի մէջ նստած լինիմ ու Միքայելը ինձ տեսնի. արդեօք ինչ պէտք է կարծէ նա իմ մասին, ո՞ւմ հետ կը հաւասարէ նա ինձ... Չէ, չեմ կարող ես Միքայելին ուրանալ. առանց նրան աշխարհս սուտ է, առանց նրան կեանք չկայ ինձ համար... (Սառսի յաւանդաբար) Ախ, Աստուած, ինչի ստեղծեցիր ինձ, ինչի տուիր ինձ հոգի, որ շունչ եմ քաշում, ինչի տուիր ինձ սիրտ, որ այսքան սիրեմ Միքայելին... (Զեպար շարժելով ծախքով:) Էլ չգիտեմ ինչ եմ ասում... Դիւրիս

այրվում է, աչքերս մթնում է, առաստաղը զլիսս պտոյտ է զալի:

Ընչեւոր է իր լուսնի վրայ եւ հեղեղի լայն է
չեւոր է երկար ժամանակ:

ՏԵՍԻԼ Ե

ԱՆԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, հիմա է Բեյի դռնից, առաջ է գալի, Բեյի դռնից
չեւոր շատ նայում Անանին եւ յետոյ հարցնում:

Անանի:

ԱՆԱՆԻ, վերադառնալով հեղին:

Ախ, Միքայել, դու ես... (Աչքերը սրբում է եւ չեւոր
հարցնում:) Յղնիր ինձ, Միքայել, օգնիր... ինձպէս տա-
րաբախտ աղջիկ չկայ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հանգստացիր, հոգիս, (Համբուրելով չեւոր:) Հան-
գստացիր, նստիր գեռ այստեղ... (Նստեցնում է:) Ի՞նչի
ես այդպէս լաց լինում... (Նստելով հողմին:) Պատմիր,
ինչ է պատահել:

ԱՆԱՆԻ

Մեզ յաւիտեան բաժանում են, Միքայել...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաժանում... յաւիտեան բաժանում... Բայց եթէ
դու չես կամենալ, Անանի, ո՞վ կարող է մեզ բաժանել:
ԱՆԱՆԻ

Ծնողներն խեղճութիւնն ու հորդ ազահութիւնը...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրս աղահուլթիւնը մեզ հետ գործ չունի, Անանի, իսկ քո ծնողներէն ինչ է հարկաւոր. հարստութիւն չեմ կարող խոստանալ, ի հարկէ, բայց դու լաւ զիտես որ նրանց անկարիք ապրելու համար ոչինչ չեմ խնայիլ...

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Միքայէլ, դու դեռ բոլորը չգիտես... Մայրս ստիպում է ինձ թեթեամիտ Յրիվանտովին ուղեկ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Գո՛ւ էլ արտասանեցիր այդ անունը, դո՛ւ էլ ասացիր այդ խօսքերը... Գիտեմ, գիտեմ, Անանի, բոլորը գիտեմ, ես բոլորը լսել եմ... (Վերջնալո՛ւն) Այս ի՛նչ դժոխային հնարք են գործ դրել... Հայրս և մայրդ երդուել են մեզ քանրախտացնել. բայց, դու, դո՛ւ, Անանի, միթէ դու համաձայն ես, միթէ կարելի է թուում քեզ այդ ամուսնութիւնը, միթէ հարստութեան դօրութիւնը կարողացաւ և քո սիրտը չափշտակել... (Անանին վշտանում է:) Չէ, չէ, (Նստելով հոգիին:) Ներքի ինձ, ես չեմ կամենում այդ բանին հաւատալ, դու չես ուրանալ ինձ, դու չես կարող ուրանալ... (Ձեռքերը քանդելով) Այնպէս չէ, Անանի, դու ինձ չես ուրանալ... Դու իմն ես, իմ նշանածն ես, դու խոստացել ես իմն լինելու, մայրդ ևս խոստացաւ, նա միայն մի քանի օրով խտածգեց մեր ամուսնութիւնը, նա իրաւունք չունի քեզ հետ այդպէս վարուելու... Դու մի վախենար, ես եմ քո պաշտպանը, քո տէրը, քո ամուսինը, ոչ ոք չէ կարող խլել քեզ ինձանից, ոչ ոք, քանի որ դու ինքդ չես կամենալ...

ԱՆԱՆԻ

Բայց, մայրս, մայրս, Միքայէլ... Նա այժմ ոչինչ չէ կամենում լսել...

ՄԻՔԱՅԷԼ, վերջնալո՛ւն

Մայրդ, մայրդ... Երեխայ ես դու ի՛նչ է... Ո՞վ կարող է քո կամքի հակառակ պսակ դնել գլխիդ... Ահա թէ քո չափադանց խոնարհութիւնը որպիսի ծալրահեղութեան է հասել, որ համարձակվում են մինչև անգամ այդպիսի առաջարկութիւններ անել քեզ... Մէ, Աստուած իմ, այս ի՛նչ մարդիկ են, այս ի՛նչ հասարակութիւն է. պատիւ, սէր, զաւակ, խղճմանք, բոլորը, բոլորը ունայն խօսքեր են այստեղ. այս հասարակութեան երջանկութիւնը միմիայն փոքն է, և եթէ այդ փոքը մարդու սրտի մէջ անգամ լինի սրահած, սիրտը կը ճղեն որ միջից հանեն... (Լսողին:) Գնա՛, գնա՛ ուրեմն դու էլ ծախիր քեզ մօրդ կամքը կատարելու համար...

ԱՆԱՆԻ, հօգեմալո՛ւն

Մի ասիր, Միքայէլ, մի ասիր, մի արտասանիր այդ դառը խօսքերը. թող ես չլսեմ քո բերանից այդպիսի նախատինքներ, սիրտս առանց այն էլ կտրատվում է...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ներքի, խնդրեմ...

ԱՆԱՆԻ, շարունակելով

Ինձ ոյժ է հարկաւոր, Միքայէլ, և այն ոյժը ես քեզանից եմ խնդրում, քեզանից Միքայէլ. դու ես իմ բարի հրեշտակը, իմ եղբայրը, իմ հայրը... Ասա՛,

ինչ անեմ, ինչպէս աղատուեմ ես այս յուսահատ զը-
րութիւնից...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Յուսահատուելով ոչինչ չես կարող օղնել, իմ
քաղցր Անանի, այստեղ հարկաւոր է միայն սառը
դատողութիւն և հաստատուն կամք...

ԱՆԱՆԻ

Դատողութիւնս էլ կորաւ, Միքայէլ, ու կամքս էլ.
ես ինքս չեմ հասկանում թէ ինչ եմ անում կամ ինչ
եմ խօսում...

Անցնում է բէթի աջ կողմը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրդ հետ խօսել ես, Անանի, նա ինչ է ասում.
միթէ այն բարի մարդն էլ այն աստիճան քաղա-
ցաւ, որ քո արտասուքներն անդամ նրա սիրտը չեն
շարժում...

ԱՆԱՆԻ

Հօրս դեռ չեմ տեսել, նա տանը չէ. բայց միթէ
նրան չես ճանաչում. նա միայն մէկ կամք ունի և
այն է՝ միմիայն մօրս կամքը. նա ինչ կարող է, կամ
ինչ օգնութիւն պէտք է սպասել նրանից:

ՄԻՔԱՅԷԼ, կարճ չառ-նի-նից յետոյ:

Անանի, դու ինձ սիրում ես:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ դու կասկածում ես, Միքայէլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրեմն իսկույն վճռիր՝ կամ ինձ հետ ինդճ սուր-
բել մեր սեպհական աշխատանքով, կամ մօրդ խոր-
հրդով հարստանալ. երկուսից մէկը...

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Միքայէլ, ինչ ես ասում, ինչ հարստութիւն
կարող է ինձ տալ այն երջանկութիւնը, որը ես կ'ու-
նենայի քեզ հետ ապրելով թէկուզ ամէնադառն աղ-
քատութեան մէջ... Ես պատրաստ եմ չարչարուիլ,
տանջուիլ, բոլոր նեղութիւններն ուրախութեամբ տա-
նել, միայն թէ քեզ հետ լինիմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ձեռքդ տո՛ւր, (Ձեռք բռնելով) գնանք իսկույն պա-
կուենք... Արբի, արբի շուտով հեռանանք այստեղից:

ԱՆԱՆԻ, բայ լռելով յետոյ:

Ի՞նչ ես ասում, Միքայէլ... Ծածուկ, առանց ծնող-
ներիս գիտութեան, հեռանալ տանից, փախչիլ ու-
րեմն. անկարելի է, Միքայէլ, անկարելի. մահն
աւելի լաւ է ինձ համար, քան թէ այդ բանը, էլ
աշխարհի երեսին չեմ կարող նայել ես...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Սուտ էին բոլոր իմ յոյսերը. դու արդէն նուիրել
ես քո սիրտը Ստեփան Դանէլիչի որդուն:

ԱՆԱՆԻ

Խնայիր ինձ, Միքայէլ, խնայիր. եթէ սիրտս նրան
լինէի նուիրած, էլ այսքան արտասուք չէի թափիլ...
Ես նրան այնքան եմ ցանկանում, որքան դժուրքի
կրակը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, յետոյ բռնելով:

Գնանք ուրեմն, Անանի. լոպէն թանկ է մեզ հա-
մար... (Մի քանի քայլ արձակելով) Ուրիշ փրկութիւն չկայ:

ԱՆԱՆԻ, ապառաւելով:

Կաց, կաց, Միքայէլ... ամբողջ մարմնով դողում

եմ, ծնկներս ծալվում են... Փամանակ տուր ինձ վերջին անգամ խօսեմ մօրս հետ՝ ոտքերը կ'ընկնեմ, կ'աղաչեմ որ ինձ կենդան գերեզման չդնէ...

Ընկնում է աջ հոդի բաղխալուսի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի դուր կը լինի, Անանի, քո աղաչանքը, նա քեզ խղճացողը չէ, նա չի կարող խղճալ, նրա սիրտը մօր սիրտ չէ. այժմ ես նրան լաւ եմ ճանաչում... Նա իր տեսակ է հասկանում բախտաւորութիւնը...

ԱՆԱՆԻ

Ախ, խելքս խառնվում է...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Գնանք ասում եմ, գնանք իսկոյն. և եթէ կամենում ես վաղը բոլորովին կորչենք այստեղից, ուրիշ քաղաք գնանք, ~~հեռու, հեռու, ուր որ կամենաս~~, ամէն տեղ մենք միասին երջանիկ կը լինինք... Գնանք, սիրելիդ իմ, Անանի, միթէ ինձ չես հաւատում, միթէ իմ սէրը հաստատ յայտնի չէ քեզ... Վեր կաց, ինչի ես կաշկանդուել, վեր կաց, իմ սիրուն Անանի, իմ քնոյցը Անանի. ոչինչ չեմ խնայիլ քեզ համար՝ հանգստութիւնս, կեանքս, բոլորը, բոլորը քեզ եմ նուիրել, քո բոլոր կամքը, քո ամենափոքր պահանջն անգամ սրբութեամբ կը կատարեմ... Վեր կաց, մի լաց լինիր, ալլելս ժամանակ մի կորցնիր, շտապիր... (Վեր է հայնում): Գնանք...

ԱՆԱՆԻ

Չեմ կարող, Միքայէլ, իսկոյն վայր կ'ընկնեմ... (Դուռն է): Խղճա՛ ինձ, Միքայէլ, աղաչում եմ, խղճա՛...

Ընկնում է նոյն բաղխալուսի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Սակայն ես քեզ այդպէս թողնելու չեմ, ես իսկոյն կ'երթամ հօրդ կը գտնեմ, ամենայն միջոց գործ կը դնեմ, որ գտնէ նա զթայ... Վերջապէս նա մարդ է, մօրդ պէս քարասիրտ չէ, թող դայ տեսնի քո արտառութենքը, նա անպատճառ կը խղճայ քեզ... Մի վախենար, հոգիս, (Համբուրելով չեւոյն): Ես իսկոյն կը վերադառնամ... (Գնալով): Իսկոյն կը բերեմ հօրդ...

Դուռն է գնում մէջի դռնից:

ՏԵՍԻԼ 2

ԱՆԱՆԻ, Բենալ. երկուսը լաւ-լեւից յետոյ վեր է կենում:

Գնաց... Ի՞նչ անեմ, Աստուած իմ, ինչ անեմ այժմ... Ո՞րի հետ կարող եմ փոխել Միքայէլին. ո՞վ կալ նրա նման... Այնքան սիրելի, որքան նա է ինձ սիրում, ո՞վ կարող է...

ՏԵՍԻԼ Է

ԱՆԱՆԻ, ՍԱԼՍԷ, որ հոնում է չափ դռնից:

ԱՆԱՆԻ, Ընկնելով հօր ոտքերը և փախալուսով ծնկներին:

Մի տարաբախտացնիր ինձ, մայր իմ. առանց Միքայէլին ես չեմ կարող ապրել... Միթէ Ստեփան Դանէլիչի հարստութիւնը ինձանից աւելի թանկ է քեզ համար. եթէ ես չեմ լինի, ինչ հարկաւոր է քեզ այն հարստութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Վիկաց, ի՞նչ էս անում. էտ էիր փեքը անում ինչ-
րու հիմի, էտէնց չուտ քամու տուիր իմ խրատ-
ները:

ԱՆԱՆԻ, Վերջնալի:

Ի՞նչ անեմ որ սիրտս Միքայելին է քաշում...

ՍԱԼՕՄԷ

Էլի Միխէյլ. էտ խօս էլախտ ասինք էլ ու լսե-
ցինք էլ. խիլքումդ չնստեցաւ վուր անկարելի բան է:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ ես կամենում, դու մայր իմ, ի՞նչ. Բրիլիան-
տովի հարստութիւնը չէ կարող տալ քեզ այն՝ ինչ
որ Միքայելը չի խնայիլ քեզ. նա իր աշխատանքով,
ես իմ մատի պտղունցով զիշերը ցերեկ կը շինենք
ու քո սրտի բոլոր ուղածը կը կատարենք:

ՍԱԼՕՄԷ, հեգնօրէն:

Բաս ի՞նչ էք արի:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատա՛, մայր իմ, որ մենք մեր սեպհական աշ-
խատանքով աւելի կարող ենք օգնել քեզ քան թէ
Բրիլիանտովը իր ամբողջ հարստութիւնով... Ամէն
հարուստ իր համար է հարուստ և ոչ մէկ հարուստ
իր ունեցածը խեղճերին չէ բաժանել. մի յուսար թէ
նրանք քեզ հազարներով փող կը տան...

ՍԱԼՕՄԷ

Նո՛ւ նրանց հազարները չիմ ուզում. նա քու լա-
ւութիւնն իմ ուզում:

ԱՆԱՆԻ

Եթէ իմ լաւութիւնն ես ուզում, մայր իմ, թող
ես Միքայելին ուզեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Գուն «Հա ու չէ» չիս իմանում, թէ գոուիլ իս
ու տուտուցացիլ իս, չիմ զիղի. չիմացար վուր նրա
հէրը չէ ուզում, իսկ խօս չիս:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ անեմ թէ հայրը չէ ուզում. այդ չէ արդե-
ւում Միքայելին ինձ ուզել. նա այս բոլորէս այս-
տեղ էր...

ՍԱԼՕՄԷ, ընդմիջելով:

Ով էր էստի. Միխէյլը... Ին վուրնց էկաւ ու գնաց
վուր չտեսայ... Իս ինչ ժամանակ էկաւ, Աստուծ
զիղենայ. ով էր իմացի Լսէնց տղայ ու ախջկայ
խօսիլը... Գի՛փ իմ միղն է վուր մօղնի ժաժ էկայ,
վիկալնիս ու քարդուրձ անիս ինձ... Իժում ինչ էր
ասում էն բէհայէն:

ԱՆԱՆԻ, արտասացած:

Բէհան...

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ի՞նչ է վուր բէհայիս չէ. նա իր հօր բերնով
ապրարեցի վուր քիղ նշում իմ, ուրիշին իմ տալի,
էլ ուր էր գալի, ինչ քաղաքավարութիւն է. ի՞նչ է
ուզում միղմէն, նշնած խօս չիմ թողնուլ տալի քիղ...

ԱՆԱՆԻ

Նա ինձ սիրում է, մայր իմ. միթէ սա աւելի
հաստատ նշան չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էտէնց իս կարծում, սէրը քուացրիլ է քու աչ-
կիւրն էլ, նրա՞ն էլ ու էլ սիւ ու սիւրտակ չիք տես-
նում վունց մէկդ... (Հանելուկ Գրողանի Դասանին:) Նս
քիդ ասում իմ՝ առ էս մատնիքն ու ձեռիս պնջ արա:

ԱՆԱՆԻ

Չեմ կարող, մայր, չեմ կարող, մորթես էլ չեմ
կարող...

ՍԱԼՕՄԷ

Վսնց թէ չիս կանայ. բաս 'ես էլ մէր չիմ քու-
նը... Ջուր էիր կտրուի ու քիդ չէի բերի... Էս է
իմ ամաղը, Էտէնց իս վշարում... Ի՞նչի քիդ ուրիշ-
ներու պէս կոպով ու կոխպած չմինձացրի, Էնչախը
կու իմանէիր իմ զինը... Նս իմացիլ իմ վուր ու-
սումն աւելի պիտի սորվեցնի հօրն ու մօր պատիւը,
չէ թէ Էտէնց հակառակ խօսիր... (Անանի Լաշինայի
դասանում է պնջիքին:) Բռնէ, ասում իմ, բռնէ էս մատ-
նիքն ու մի անիծիլ տա ինձ քու ճնելու ու իմ ծը-
նելու սահաթը. հանէ Միխէիլը մտկեմէդ:

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Աստուած, որ ոչ մտքիցս է հեռանում, ոչ
սրտիցս, մայր իմ, ի՞նչ անեմ...

ՍԱԼՕՄԷ, հեղուկէտէ պատանալով:

Մտկեմէտ չէ հեռանում ու սրտեմէտ... Գէ, զնան,
դուռը բաց է... Գնան ձեռը բռնէ ու էս սահաթիւս
հեղը փսակուի... Գնան աշխրքի զէնս դառի. զնան
էլի, զնան, քիդ իմ ասում, զնան էտ աննամուսու-
թինն արան, ուրիշ էլ ի՞նչ է մնում... Ա՛յ գեղինը.
պատուի ու քիդ դէվէր տանէ, հըն...

ԱՆԱՆԻ

Բաւական է, մայր, էլ ես ոչ ոքի չեմ կամենում,
ոչ Միքայէլին և ոչ էլ մի ուրիշին:

ՍԱԼՕՄԷ, շարունակելով:

Բէհայիւս, կնայ կտրած, չէ էլ ամանում... Նս
մէր ըլիմ, քիդ բան ասիմ ու իմ խօսիլը չկատարիս...
էլ ի՞նչ մէր, ի՞նչ կ'օնիս դուն մէր... քու մէրը չար
սատանէն է, վուր մտիլ է ջանդ ու էլ վունչիչ չիս
իմանում:

ԱՆԱՆԻ

Խղճան ինձ, մայր իմ, աղաչում եմ քեզ, խղճան
ինձ. թող աշխարհից հրաժարուիմ, թող կուսանոց
մտնեմ՝ զիշեր ցերեկ աղօթք կ'անեմ քեզ համար,
իմ քուրերի համար, բայց Բրիւիանտովի հարստու-
թեան կերակուր մի շինիր ինձ, մայր:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛յ, փչանաս, փչուիս, վիրջնուի քու անումը,
քիդ էլ թաղիմ, քու քվիրտերանցն էլ, 'երիքիդ մէ
նաշումը տեսնիմ...

ԱՆԱՆԻ, աշխարհ:

Օ՛, մայր իմ, մայր իմ...

ՍԱԼՕՄԷ

Մայր Աստուծը խռով կենայ քիդ, վուր էլ 'ես քու
մէրը չլիմ. իմ մօր մէջիլը չորցիլ էր, վուր ինձ չէր
բերի ու քիդ չէի ունեցի...

ԱՆԱՆԻ, Էէ՛՛ քախ Խոշը Կանգնած:

Ախ, Աստուած, ի՞նչի հէնց այս րոպէիս հոգիս չեմ
առնում:

ՍԱԼՕՄԷ, հանգնած էի մի աշտի վրա:

Աղանձաք արն Աստուծոյն, աղանձաք, վուր մէքաշ մեռնիմ յետ, թաղիւ ինձ, մաղիրդ զճարտիւ լաց ըլլա ինձ վրայ, սուտ սիւիւր հաքնիս, մէ էրկու ամսուան վրայ մարտիս իմ մահը ու իժում զնաս քու որտի ուղածն անիս՝ քու Միխէլիկն ուղիւ. տեսնիմ թէ վունց է խէրում քիզ Աստուծ...:

ԱՆԱՆԻ, սասանի յոգնած՝ որաք ճախնալ ճորը:

Դուք իմ մահն էք ուղում, մալր, (Խնչել ճախնիս): շուտով կը տեսնեք...

Մի քանի քայլ շարադ զնոս է դէպի չախ:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ, ԵԱԴՈՐ ՍԻՄՈՆԻՉ

ԱՆԱՆԻ, անհետն Միխէլիկն, ճախնիս մէջի դռնից:
Ա/ս...

Շիրմաւոր լինում է չախի հոգի մեռած:
ՄԻՔԱՅԷԼ, սասանի ղը ղընելով Սալոմէին՝ շարադ ճախնոս
է Անանոսն, մենչրեւ Սալոմէ Սիմոնիկն նոր է ճախնոս
նոյն դռնից:

Ահա և հալրդ, Անանի. նա մեզ հետ համաձայն է, նա քո երջանիւթիւնն է ցանկանում...

ՍԱԼՕՄԷ, Սալոմէ Սիմոնիկն, լալիւր:

Թէ մէ իօսի ասիլ իս, զլուս էստի էւէտ կու սղանիմ, զկէ Արարիչը... (Անանոսն աշ չէրալ չախ դռնը յոյս որալէ) Հիւացի էսղանց:

Ձեռք մէկնած քոս է անշարժ:

ԱՆԱՆԻ, Միխէլիկն:

Ներքիւ ինձ, Միքայէլ, ներքիւ... ես վճռեցի զոհել ինձ ճաղիւ կամքին... Մնաս բարեաւ յաւիտեան...

Դնոս է. չախ դռն ճախ հանգնելով նոս
յոս է Միխէլիկն և յանաք դռն ընդ
նոս:

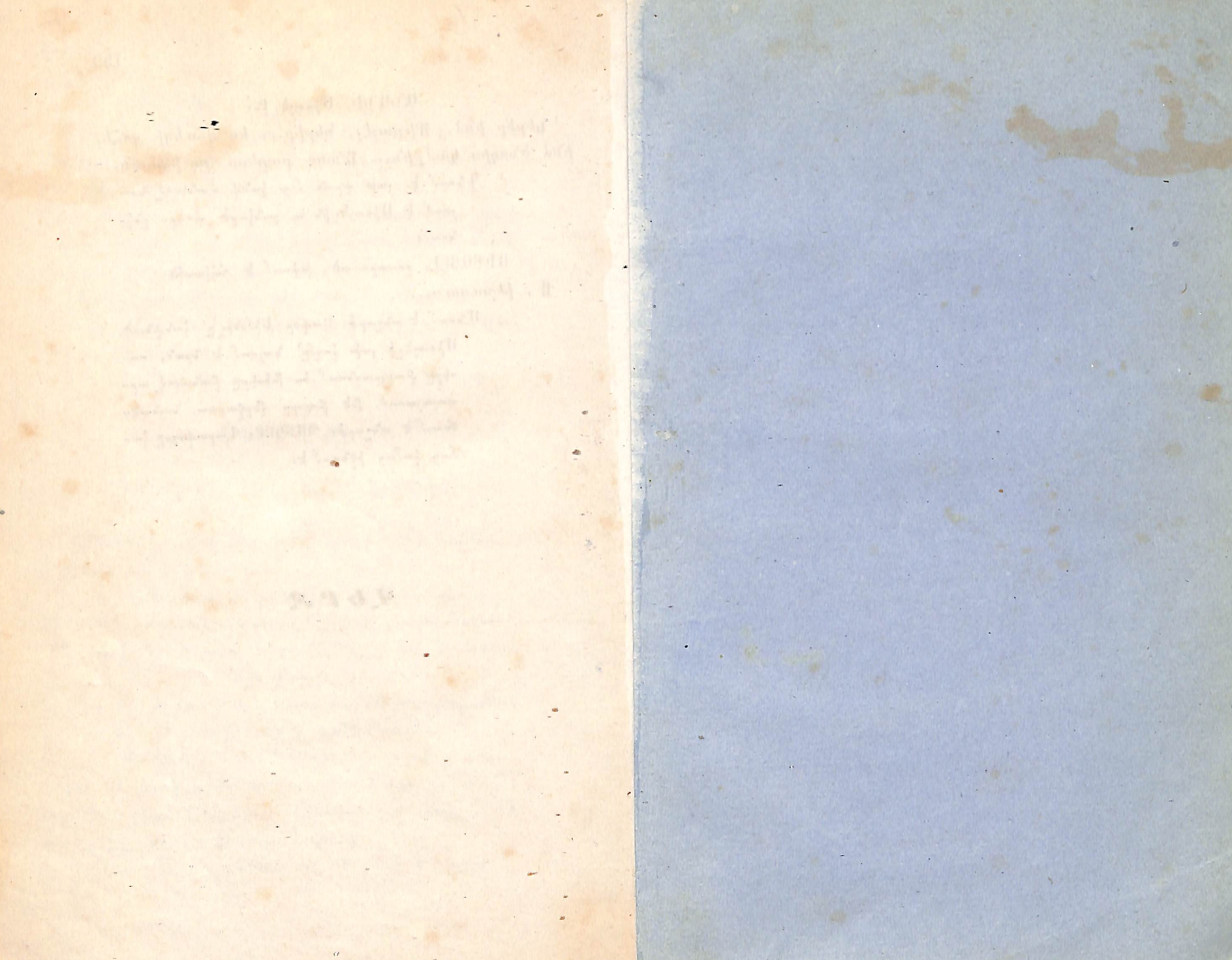
ՄԻՔԱՅԷԼ, շարաւոր, խիւս է ճախնիս:

Օ, թշուառ...

Մնոս է անշարժ: Սալոմէ Սիմոնիկն՝ հանգնած

Միխէլիկն չախի հոգի՝ նոյն է նոյն, ուս
նէրը Բարդուղիմէոսն և լեւելը Բանալիւ որ
պայայտոս, լէ Բուրը վերջապա. նոյնպէս
քոս է անշարժ: ՊԱՏԿԵՐ: Վարադայրը հոս
հոյ հոսայ իջնոս է:

ՎԵՐՋ

ՆՈՅՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԱՅԼ ԳՐՈՒԱԾՆԵՐ

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱԲՐԸ ԽԵՐ Է, ՎՕՂՐՎԷԼ ՄԷԿ արա- ըրուածով	20 Լ.
ԽԱԹԱԲԱԼԱ, ԿՕՄԵՂԼԱ չորս արարուածով . .	50 Լ.
ՊԼՊՈ, ԿՕՄԵՂԼԱ ԵՐԵՔ արարուածով	30 Լ.
ՔԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ, ԿՕՄԵՂԼԱ ԵՐԵՔ արարուածով .	50 Լ.

Վաճառ վրւմ են ԹԵՔԼԵՂՐՎ ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
զբաղաճառ անոցներու մէջ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0342525

